

המודיען

העיתון של היהדות החרדית

גליון מיוחד למלאות
שלושים שנה

להסתלקותו של

רבן של זשקאל

כ"ק מרנא ורבנא אדמו"ד
מליובאוויטש זצוק"ל זיע"א

ג' תמוז תשנ"ד

”זיהי בשלשים שנה...”

שלושים שנים חלפו מאז היום המר והנמנה בו התעלה כ”ק מרן אדמו”ר מליובאוויטש זיע”א לשמים מרום. שלושים שנה הן פרק זמן שכלל ציוני דרך רבים וחשובים. בכל צומת דרכים, ציבורית או פרטית, רוחנית או גשמית, עבודת ה' או לימוד תורה, כלכלית או בטחונית, תמיד צפה ועולה מאליה השאלה - מה היה הרבי מליובאוויטש אומר? כיצד הוא היה מדריך, מנהיג, מכונן. שאלה העולה ביתר שאת בתקופה הרת גורל זו, כשאנו מותקפים מבית ומחוץ.

הרבי עלה לשיבה של מעלה, אך הרועה הנאמן לא נטש חלילה את צאן מרעיתו. הוא הותיר אחריו מורשת כבירה בכתב ובעל פה, שליחיו המסורים מפציצים אורה על פני תבל ומלואה, נשמתו הנשגבה מוסיפה להוביל ורוחו הטהורה ממשיכה לשרות על עמו.

במלאות שלושים שנה להסתלקות חותנו הרבי הריי”צ זיע”א, בהתוועדות שנערכה ב' שבט תש”מ, נשא הרבי שיחת קודש מיוחדת ובה הפליא בגודל מעלת היום, בבחינת ”זיהי בשלשים שנה” המופיע בנבואת יחזקאל. הרבי תומך יסודותיו בספרי הקבלה והחסידות המפרשים כי עם תום שלושים שנה מתרחשים ”שינוי ועליה באופן נפלא”, הרבי מוסיף ומטעים כי ”מתחילה תקופה חדשה שלא בערך למעליותא”, ומכאן ואילך מוטלים חוב וזכות מיוחדת על ההולכים בדרכו של הצדיק ודברים בתורתו, להתחזק ולהתעלות בכל אשר קיבלו ממנו בימי חיי חיותו עלי אדמות.

תורתו של הרבי הייתה בהירה ומעמיקה, מקיפה וכוללת משמי מרום ועד עומק תחת. הוא לא הותיר פינה שלא העניק לה מחותמו המיוחד. גדולי הדור ומביני מדע יחד עם מתחזקים ומתקרבים מצאו את מקומם בליבו לב כל ישראל ובתורתו תורת אלוקים חיים. אפילו גליונות רבים לא יתחילו לעלות בהר ולנגוע בקצהו.

לא עלינו המלאכה לגמור, אך אין אנו רשאים להיפטר ממנה. בגליון המיוחד שלפנינו ניסינו להביא דברים שיש בהם משום מוסר השכל לשעה ולדורות. עניינים שנגעו לליבו הטהור של הרבי באופן מיוחד, ואותם רצה וביקש להנחיל לכלל. דקדוק הלכה, אהבת תורה ודרכי לימודה, עצות והדרכות מפורטות בעבודת ה' ובענייני דעלמא, מופתים וישועות מעל לדרך הטבע אשר אוהבן ואביהן של ישראל פעל בחמלתו, יחד עם לימוד סניגוריה מפעים על כלל ישראל ועל אישים מיוחדים אותם תיקן והעלה בעולמות העליונים.

בוזה”ק נאמר: ”צדיקא דאתפטר אשתכח ככולהו עלמין יתיר מבחייהו”, ודקדק הרה”ק בעל התניא זיע”א ”דגם בזה העולם המעשה אשתכח יתיר”. קשה שלא לראות שנוכחותו והשפעתו של אותו צדיק גם בשלושים השנים האחרונות, לאחר הסתלקותו, לא זו בלבד שלא פחתו, אלא עוד זאת התגברו והוכפלו כפל כפליים. השפעתו באמצעות שלוחיו בכל פינה עלי תבל ומלואה. רבבות בעלי תשובה, שומרי קלה כבחמורה, שמתחדשים בכל שנה מכוחו ומכוח כוחו, המה מעידים. ציון מנוחתו בניו-יורק העמוס במתפללים בכל יום, ומהווה מקום תפילה ותחינה, לכל עמך בית ישראל, ואף להבדיל לכאלו שאינם מבני ברית. והעיסוק בתורתו ומשנתו ההולך ומתגבר בכל קהילות ישראל.

אנו תפילה כי בעסקינו בבירור מקחו של צדיק, לא נפלה תקלה תחת ידינו, ובקוצר השגתנו הצלחנו מעט להנחיל מתורתו והדרכתיו של רבן של ישראל ששמח בשמחתו, והצטער בצרתו, ובודאי גם בימים לא פשוטים אלו אף שם עומד ומשמש ומעתיב עבור ישועתנו, ופועל לקירוב ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

ישראל פינחס טירנואר

ג'

הנהגה קדושה - נועם שיה
הרב טוביה פריינד

י'

סנגודן של ישראל
הרב שמואל רסקין

ט"ז

זנהנין ממנו עצה ותושיה
מ. אהרונסון

כ'

גישה חדשה ללימוד התורה
יוסף לב

כ"ה

דקדוק קל
הרב יהושע מונדשיין

כ"ט

כשהרוחות סעדו בבית
מדרשו של הרבי
הרב יצחק קפלן

ל"ד

עומד בין ה' וביניכם
יוחנן הרשקוביץ

עריכה: הרב ישראל פינחס טירנואר

עיצוב גרפי: סטודיו המודיע

המודיע - העיתון של היהדות החרדית, רחוב יהודה המכבי 5 ירושלים,

טל': 02-6363200

חלק מהתמונות באדיבות: The Living Archive

הארכיון של JEM המשרד בארץ: 03.308.3554

הנרהגה קדושה שהיתה לתל תלפיות

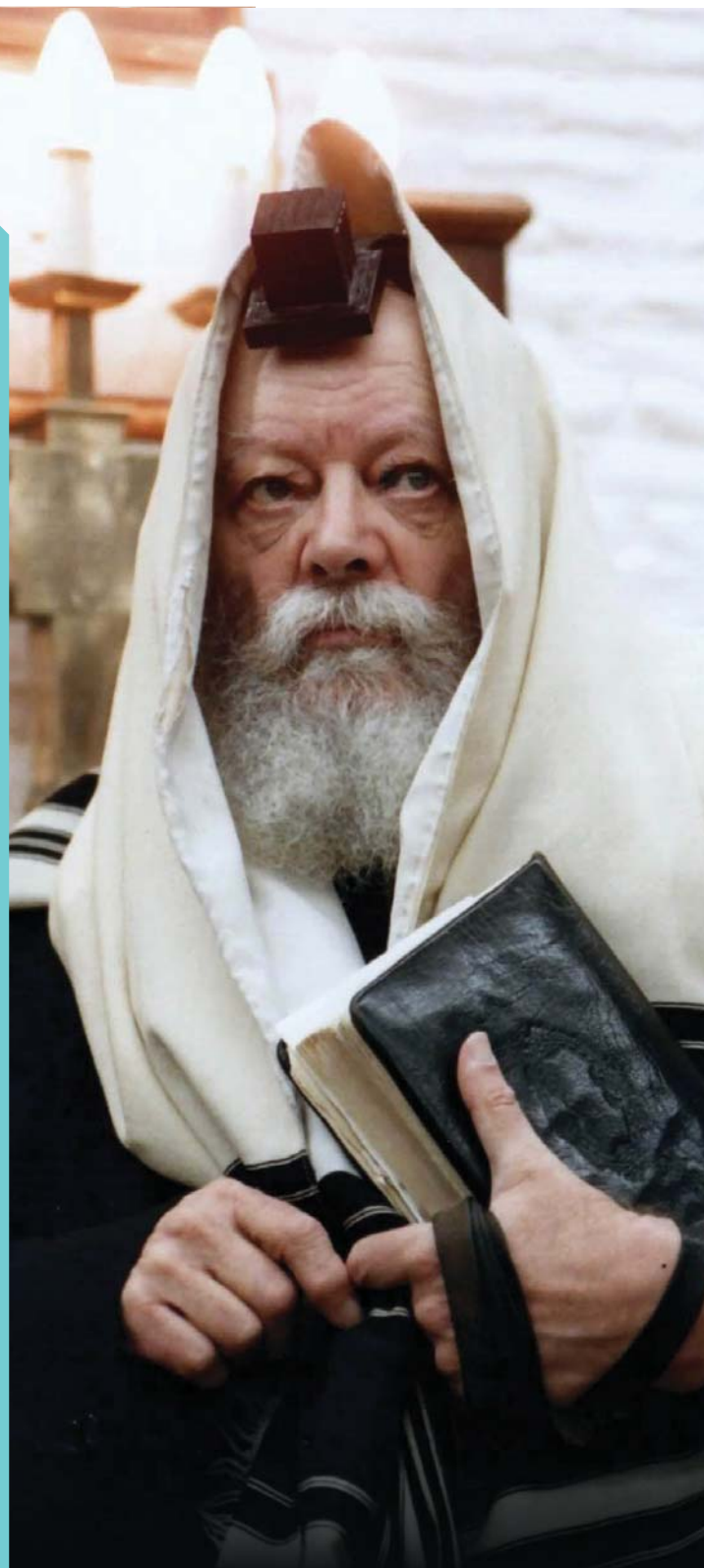
שביבי אור ורסיסי נוגה משולי אדרתו וממשנת תורתו
של לבם ומאודן של ישראל, מאישיותו הדוממה
והמזהירה, רבת האנפין, דמות קמאית מופלגת,
שהאירה על פני תבל, מופלא בצדקותו ובפרישותו

בקש"ת מרן
אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע

כפי ששמענו ב'נועם שיח', עם
הגאון החסיד רבי אליהו לנדא שליט"א

ראשי ישיבת 'תומכי תמימים' כפר חב"ד
שזכה להסתופף במחיצת קדשו – דלה מאור תורתו
וחסידותו, ומשקה להמונים מבאר מים חיים זוכים
♦ ידיעה מיוחדת למלאות שלושים שנה להסתלקותו,
ג' תמוז תשנ"ד - תשפ"ד ♦ מנחם משיב נפשי

♦ הרב טוביה פריינד

שלושה עשורים הלפני־עברו ביעף, מאז אותו יום ג' תמוז, בו נפל רעם ביום בהיר, והמנהיג הגדול, דמות קאמית מופלאה, שגיבה, רוממה ומוזהירה, שופעת ההוד והקדושה וקורנת טוב, ענק רוח נערץ, צדיק וגאון נשגב בכל מכלמי תורה, מורה ומנהיג שרומם קרנה של חסידות בדורנו, שרבבות אלפים שיחורו לפתחו ונהרו לאורו, הוא־ניהו הוד קש"ת מרן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, שנסתלק ועלה לשמי רום. ההלם הכביר שקלם בפני כל מי ששמע בשעתו הבשורה המרה, כי הרבי מחב"ד איננו, הצער הנורא שבצעם הסתלקותו של צדיק הודו, התעצמו שבעתיים רגלי התחושה האימה של היתמות האישית, שחש כל חסיד חב"ד בנפשו, כשה תועה בלב הדישיומן.

במית מדרשו שב־770 — בשכונת קרונהייטס שבניו יורק, הבהיק אורו למרוקים. כידיו האמונות קירב את הצורבים והשריש בתוכם אמונה זכה ברורה וטהרה. חסידים בני עליה ובעלי מדרגה, צעירים וישישים, הוגים בתורה ומתעלים בחסידות, לצד יראים ותמימים, עמלי כפיס, כולם כאחור התאבקו בכפר רגליו וצעדו לאורו. מעון קדשו הוויה כור היתוך ובית יוצר לאלפים שצעדו, עלו ובאו לניוק מקדושתו ולהתעלות במעלות רמות בעבודת הבורא יתברך. שם הסתופפו הבאים בשערו לצדים של חסידים מופלגים יחידים גולה ואנשי מעשה שיראתם קדמה לתורתם והכמתם, ואף נערים בחורים צעירים מגיל מצוות הממחים וצמאים לטללי תחי. לכולם מכנה משותף אחד, והוא: לשאוב ממעיין ערן בבית מדרשו של כ"ק הרבי מליובאוויטש זי"ע. לא קל להעלות על גליון ולתאר את הקשר המיוחד בשרוש נשמתם ומהותם של חסידים עובדים יראים ושלמים, שכל פנעם ומאויים היה לחזות בתואר זיו קדוש שלמם, שנשאם על לוח לבו והיו קשורים אליו בכל מאורע בעבודתו אהבה. כך גם ההנהגה המיוחדת לדיאגה לכלל ישראל בכל ערי וארצות מושבותיהם. משפיעי חב"ד שהסתופפו בצילו, מתארים הנהגת מלכות שהיו טבועים וחוקקים בתואר פניו בחיים־חיותו, היו מזהירים באור יקרנות, מבהיקים בלבוב שמימי, מאירים כבדק, עיניו הקדושות הקיינו בכל עצמאת אישיותו, וכל ניע וזיע שלו היו תורה שלימה שליומד היא צריכה על כל צעד ושעל.

במחיצת הרבי. הגאון החסיד רבי אליהו לנדא שליט"א עם הרבי זי"ע

ולשהות במחיצת ובקרבת רבינו הגדול זי"ע, דלה מתורתו ומלא אסמיו מלא הפנים ממורשתו הענפה והכבירה, מזכיר את שמו בערגה ובסילודין; משיח על שוב גדלותו שאינה ניתנת לתיאור, על הנהגה מופלאה, על משא ודאגת העם שנשא על כתפו, על לבו הגדול והרחום שכל כולו היה מסור לכלל ישראל, על דבריו הק' שהיו נר לרגליו, על היותו גאון עולם שכל מכלמי תורה היו נהרים ובהירים לפניו, על דברי ישעיות ותפילות על בית ישראל, על אות ומופת שפעל, במיוחד לאלו הנמצאים רח"ל בצרה ובשביה. הוא ניצב ארצה ראשו מגיע השמימה, גבוה מהשגת אנוש.

את הקשר המיוחד בשרוש נשמתו ומהותו של בר־שיחנו הנעלה, חשנו בעליל כל משך זמן השיחה. הוא מספר בערגה וכיסופין אודות הרבי המנהיג הגדול זי"ע, שכל ניע וזיע שלו היו תורה שלימה שליומד היא צריכה על כל צעד ושעל. ניכר שכל חפצו ומאורו לחזות תורה זיו קדשו מלכו, שנשא על לוח לבו את קהל עדת ישראל שהיו קשורים אליו בכל מאורע בעבודתו אהבה, והוא שזכה להיכנס לפני ולפנים ולאכול סעודתו יום טוב על שולחנו הטהור.

רבות ניתן לשוחח על משנתו של איש האשכולות, תל תלפיות שאלפים ורבבות נהרו אחריו, מנהיג מורם מעם, הרבי מליובאוויטש זי"ע. מלבד היותו מורם ורובם לחסידיו בכל קצויו תבל, היה מורה־דרך לרבים, אף לאלו שלא נמנו על עדת חסידו חב"ד, או מצאצאיהם, עם זאת היו דבוקים במורשתו הכבירה, כל אחד לפי דרכו. טבעית רוחו הגדולה הוטבעה בהיכלי תורה וחסידות שבכל העולם כולו, השפעתו חרגה בהיקף אדיר; וידיו היו רב רב בהקמתם ובסוסם של מוסדי תורה וחינוך רבים ילידי וכוהני ישראל. גאונותו המעמיקה, בקיאותו המדוימה בכל התורה כולה.

רבות סופר בחיי חיותו, וכך גם לאחר עלותו לשמי רום, על משנת חייו הזוהרים שהאיר שמי תבל בתורה חסידות ופעליו הנשבים בהדלקת ניצוץ היהודי מזרע ישראל בכל מקומות מושבותם, בכל אתר ואתר בהם מקומות נידחים.

הרבי מחב"ד זי"ע, היה משפיע במידה גדולה, בריבוי עצום של תורה — בבשחות ומיעדים, בימים מיוחדים, ולא פעם אף בימי חול פשוטים. הייבוי העצום של דברי התורה, ורוכזו של הרבי זי"ע להסביר את הדברים בדרך הכורה ביותר, בגדר הבהנה, שהמוני חסידים הקשיבו בשקיקה לקול דבריו שמו ולקחו אל לבם, והתעלו למדרגות רמות ונעלות. המיוחד היה בדברי תורתו של

כ"ק מרן אדמו"ר מחב"ד זי"ע, שהיה בריבוי השפע מחד ופשטות הלשון מאידך, ועד כמה שבעלי מוח היו יכולים להבין, הרי שידעו כי לא הייתה יכולת לעמוד על גדלותם של הדברים.

תורתו ומשנתו של כ"ק הרבי זי"ע — אלו השיחות והמאמרים, המכתבים והרשימות שהעשיר את עולם התורה, אלו מתועדים במאות ספרים המפארים את ארון הספרים היהודי. תורתו מפכה עד עצם היום הזה, ספרים וקונטרסים מובאים לדפוס מאז חיי חיותו ועד היום. תורתו מתברר בבי מדרשא, ורבבות הוגים ומתחוקים לאורם ומתרוממים בחימה בינה ודיעת לפסגות רמות ונעלות ולמדרגות גבוהות בדרך החסידות. דברי התורה שאמר לפני הציבור, ולקוט מכתביו במגוון נושאים בכל מכלמי תורה, ומרשימות שכתב לעצמו.

בשיחה המיוחדת עם הגר"א לנדא שליט"א, נכנסו בהיכלי טרקליני חב"ד. הדובר הנכבד בשפתו הרוטה, סיפר, כי הרבי זי"ע היה כמורה ורב, אשר צמצם עצמו כדי להיות מובן ונהיר לשומעיו, ועליידי כך הסתיר את גדול חידושיו ואת הפלגת הדרך של הדברים שאמר. בריותו 'בור סוד' שקלט אל תוכו בכל מכלמי תורה, נגלה ונסתר, ראשוני ואחרונים, נעשה כמעין המתגבר, עד לדרגה של 'רחובות הנהר', וים של חכמה.

מן השמים תבעו את כבודו

בקשנו מראש הישיבה שליט"א, להעביר לפני הודו הצעיר אפס קצתו מגדלותיו של הרבי הגה"ק מליובאוויטש זי"ע במנזר התורה, וכשאר ננתי הנבחרת השי"ת. פותח הגאון החסיד רבי אליהו לנדא שליט"א את ניעם שירו ואומר: "הנה להקיף את גדלותו של הרבי אין זה שייך. וניגע רק בקצה המזלג. אך בראשונה אקדים ואומר, כשאנו מדברים מהרבי, יש לנו לידע, עד כמה הקפידו בשמים לכבודו של הרבי.

"הנה הר"ן בנדרים דף ג. מביא מעשה שהיה אצל רבי עקיבא, שפעם אחת הוצרכו רבי עקיבא ותלמידיו עמות, והלכו אצל מטרונתא, אמרה לו לרבי עקיבא: 'הריני מלווה לך, ותהיה אתה לווה והקב"ה יום ערבים בדברי'. קבע לה זמן לפירעון, וכשהגיע זמן הפירעון חלה רבי עקיבא. הלכה אותה מטרונתא על שפת הים אמרה: 'רבותנו של עולם, גלוי וידוע לפניך שרבי עקיבא חולה ולא היה בידו לפרוע חובו, ראה שאתה ערב בדברי'. מיד נשמתית בתו של קיסר, ונטלה ארגו מלא אבנים טרובות ודיגני זהב וזרקה לתוך הים, והים הביאו במקום שהיתה אותה מטרונתא יושבת על שפת הים, מיד נטלה אותו ארגו והלכה לה. לימים נתרפא רבי עקיבא, ובא לו אצל 'היא' מטרונתא ומעותיו ביעו לפירעון חובו, אמרה לו: 'חזרתי אצל הערב והוא פרע כל החוב, והא לך מה שנתן לי יותר'. ומאותו מומן שהחזירה לו, נעשר רבי עקיבא.

"ובענין זה ראינו אצל הרבי זי"ע, כשפרצה מלחמת המפרץ בשנת תשנ"א, נכנס לרבי הצ'פלין, איש הדת היהודי של הצבא האמריקאי לרבי לבקש ברכה קודם שיוצא למלחמה עם הצבא האמריקאי לסעודיה. הרבי שאלו צרכי דת הוא לוקח עמו? והיה זה באמצע החורף, ואמר הצ'פלין שלוקח עמו גם 'מגילת אסתר', ותמה הרבי: 'פורים אין סעודיה?' [פורים בסעודיה?] ולא אמר הרבי שהמלחמה חסתיים לפני פורים, אלא שאלו רק בהאי לישא: 'פורים אין סעודיה?' אבל היו אנשים מסבים שפירשו את דברי הרבי שהמלחמה חסתיים לפני פורים, וגם פרסמו את הדבר, ללא אחריות. 'הנהגה המופת של הרבי, בכך שתמה 'פורים אין סעודיה?' היה, שאת הצ'פלין שלחו במקום לשלחו לסעודיה עם כל הצבא, שחלוהו עם חיילי הפטרויט לארץ ישראל, ואת הפורים הגג בארה"ק בניו ברק, וזה היה מופת כשלעצמו, שהרבי תמה כשאמר לו שיהיה פורים בסעודיה, שכבר פורים הוא לא יהיה בסעודיה.

"אבל למעשה יצא הקול, שהרבי אמר שהמלחמה חסתיים לפני פורים, וכלל פורים דפודים היה אצלי אחד משמועי השיעורים, והוא סיפר לי שהגדול העירקי ביקש לנסור 'כתב כניעה', אבל הנשיא האמריקאי — בוש האב — אמר שהם איתרו את המעמד, לפי כבי"ד שעות כדי להכניע את עיראק, ואילו היה מסיים את המלחמה, לא היה בנו — בוש הבן — צריך להלחם

שוב בעיראק. אבל למחרת ביום, שינה נשיא ארה"ב את דעתו, והודיעו על סיום המלחמה, והיה זה מעשה של שטות, והגנרל האמריקאי התפטר, לפי שהיה חסר רק כמה שעות עד להכרעת המלחמה, וכל אנשי הקבינט היו כנגד דעתו של הנשיא.

ימוזה ראו, שמאחר שיצא הקול — אף שזה היה שלא באונותיו, שהרבי מליובאוויטש אמר שהמלחמה תסתיים לפני פורים, הרי שסיום המלחמה היה בפורים עצמו, ולא בשעות שלאחר חג הפורים. והיה זה כמעשה שבת המלך נכנס בה רוח שטות והשליכה את התכשיטים שלה להם. לפי שמן השמים תבעו את כבודו של הצדיק. זה אפתח בתור 'הקמה'..."

גדלותו בתורה

ממשיך הגר"א לנ"א שליט"א ואומר: "כשאנו מדברים מאונותיו, בתורה של הרבי, אנו שהיינו שם ראינו דבר זה בכל 'התועדות', איך שהיה בקי בכל מכללי התורה, שהיה דורש במשך שעות בנגלה ובנסתר, ומעולם לא דיבר מתוך הספר, או מתוך הכתב, אלא הכל בעל פה, מתוך בקיאות עצומה בכל החומים בכל התורה כולה.

יובדול גאונותו, הרי כאשר הוציאו את הסה"ק יועם אלימלך בהוצאה מחודשת, בתוספת מקורות הדברים, חיפשו את מקור דברי רבי אלעזר, בנו של ה'נעום אלימלך', בהקדמת הספר אשר כתב. "אם באמת ימצא איזה טעות ידעו נכון שהכותב טעה, כמאמר הרמב"ם ו"ל שילוד אשה לא ימלט בשגיאתו".

חיפשו וחיפשו, אך לא מצאו דברים אלה בכל ספרי הרמב"ם. פנו האחים המוציאים לאור אל אחד הגאונים בבני ברק שהיה בקי בכל התורה כולה, למקור דברי הרמב"ם, וגם לא ידע מקורם. וכאשר היו האחים המו"ל אצל רבינו, שאלוהו היין הוא מקור דברי הרמב"ם, והנה — רגע לפנימרא אמר להם רבינו את המקור — ב'פירוש המשניות' לפנימסכת הוריות. כיון שזה בין המסכתות — כנראה קשה היה למצוא את הדברים.

"גדלותו של הרבי זי"ע בתורה היתה יודעה כבר בימי בחורו, וכאשר דברו בו נכבדות עם בתו של הרבי הרי"צ, ביקש הרבי הרי"צ מאבי [הגאון] החסיד רבי יעקב לנדא, רבה של בני ברק] זצ"ל לחוות דעתו על השידוך, ענה לו אבי: "וואס אזי דא צו רעדן, הער זאגט דאך ש"ס... [מה] יש לדיבר, והרי הוא אומר ויודע כל הש"ס פעל פה]", "ער זאגט דאך ש"ס".

ואכן מימי חלוו של הרבי ידע אבי והכיר בגדלותו וגאונותו. והיה פעם שאחד זלול בכבודו של הרבי, ומחה אבי באש זה, ואמר אבי בלשונו: "כיצד מעיז אדם לדיבר על רבי, ובחקי בכל התורה ממש???"

ידעו מה היה דרך לימודו "דרך הלימוד של הרבי היתה גבוה מעל גבוה. אבל על מאפיין אחד ברובי רבינו נוכל להזכיר. בכל ענין שלמד, מצא בזה ענין של 'למעשה', אפילו כשלמד עניינים שאין נוהגים בומון הזה, וכגון מצות 'שמירת השערות בבית המקדש', אף שבזמננו אין שייך בזה ענין של 'למעשה', מאחר שבעונותינו חרב בית מקדשנו, אעפ"כ האריך לבאר כיצד שייך לקיים ענין זה בזמננו על פי דרך העבודה. לפי שכל ענין שלמד, היה זה באופן של על מנת לקיים. — וענין זה אפשר לראות ב'שיחות', שבכל שיחה מצא הוראה 'למעשה', כדי שהיה הלימוד על מנת לקיים".

הרבי זי"ע היה תובע ידיעת התורה כמוהו מהחסידים: "ענין זה הוא דבר ברור, שמה שהיה מדבר בשיחות גם בנגלה, היה כדי לתבוע מהשומעים את הידיעה בתורה באופן גדול. שכן ענין זה, מה שהרבי דיבר בנגלה, היה זה ענין שאינו רגיל בכל מקהלות החסידים, שהיו רביים שגילו את כוחם בתורה, והיו רביים שכיסו את גאונותם בתורה. אבל כמעט ולא היה כענין הזה, כמו שהרבי דיבר בנגלה בעמקות עצומה, והרי זה ברור שיהיה ביקש לתת דוגמא ולתבוע מהחסידים לימוד התורה וידיעת התורה בעמקות. ובכלל זאת היה מה שהרבי תבע מהחסידים שיכתבו חיודיו תורה ושיפסו 'קובצים' בלימוד התורה, לפי שרצונו של הרבי היה שיהיו מונחים בתורה ושקועים בתורה.

"הרבי היה אומר 'שיחות בחומש רש"י', והיה מרדק בכל פרט בפסוק מתוך עמקות ומתוך רחבות, וראו איך שאצל הרבי כל אות שבתורה יש בזה לימוד. י"ש ספר באריכות של 'כללי רש"י', כיצד למד הרבי את

זאת התורה. הגאון רבי אליהו לנדא שליט"א בהגהת התורה. לימינו עומד הרבי זי"ע

חרישת הרבי בעבודה של בני דורנו

מה היתה חרישת הרבי זי"ע מהחסידים בעבודת השי"ת בדרגות

"ה'מאמר' הראשון שדיבר הרבי ב' שבט תשי"א, התחיל בפסוק שהתחיל בו המאמר שהיין הרבי הרי"צ לאמרו ב' שבט תשי"א, הפסוק 'באתי לגני אחותי כלה'. ובכל השנים במאמר ל' שבט, התחיל הרבי את המאמר בפסוק זה 'באתי לגני אחותי כלה'. ובהמשך המאמר תבע דרש הרבי מהחסידים מדרגות גבוהות עד מאד. תחילת המאמר הוא במאמר אדמו"ר הזקן [בעל התניא והשו"ע] 'אדם כי שבעבודת הקרבנות נאמר בתורה (ויקרא א, ג) 'אדם כי יקריב מכס קרבן לה', וביאר בעל התניא, שלא נאמר 'אדם מכס כי יקריב', אלא 'אדם כי יקריב מכס קרבן', שענין הקרבן הוא שיקריב האדם מעצמו. ומבאר הרבי זי"ע שהוא העבודה של 'יעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' (שמות כה, ח), מהו הענין של 'יקריב', מהו הענין של 'הקריב'.

"ובמאמר זה רואים שענין העולם הזה הוא דבר מופרד לגמרי, הרבי מבאר שם את העבודה של 'בכל דרכיך דעה', שכל מעשה שהאדם עושה בעולם הזה, יהיה זה לשם שמים. אמנם אין כל אחד שייך למדרגה זו. אבל כל אחד יש לו איזו שיכיות אליה.

"וזהו הענין מה שאמר (ב"ר מ"ז ו) 'האבות הן הן המרכבה'. ולמה נקראו האבות 'מרכבה', מבואר בספרי החסידות, לפי שב'מרכבה' אין שום פרט שאינו לצורך הרוכב, שכל פרט שיש במרכבה, הן לצורך הרכיבה, והן לכבוד הרוכב, הכל הוא לצורך הרכב, וכמו כן האבות הן היו בטלים לגמרי להשי"ת, שכל מהותם היה רק לשם שמים".

נשמות דאצילות

ממשיך הגאון החסיד רבי אליהו שליט"א לבאר: "ואספר — היה תקופה שאבי זצ"ל היה אוכל סעודות השבת על שולחנו של הרבי הרש"ב נבג"מ, ולביל שבת אחד שאל אבי — כשהיה עדיין בחור — שמה שבשנים הקודמות היה התגלות הניסים על ידי עבדיו הנביאים, ובזמננו אין רואים כל כך התגלות הניסים, אם ענין זה נכלל בענין של 'זאנכי הסתר אסתיר? עלה לו הרבי הרש"ב: 'למה תאמר כן? הרי יש נשמות דאצילות, ויש נשמות שאינם של אצילות'. וביאור תשובת הרבי הרש"ב: שיש ארבע עולמות: אצילות, בריאה, יצירה ועשיה, שעל זה אומרים 'עשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפתחת בי' — 'טהורה היא' — כנגד עולם

עבודת הרבי שכל המעשים יהיו לשם שמים. הגאון החסיד רבי אליהו לנדא שליט"א בנעום שיחו המיוחד

הגאון החסיד רבי יעקב לנדא זצ"ל, רב ואב"ד בני ברק בלימוד תורה עם בניו, הגאון החסיד רבי משה יהודה לייב זצ"ל, רבה של ב"ב (מימין) ולהבדל"ח אחיו הגאון החסיד רבי אליהו לנדא שליט"א

דמי. ומשני בירושלמי, שמשכחת לה ב'קופץ', שאז אין הוא עומד על רגליו.

"אלא שיש להבין מהו דעתם של רבנן, מה שמהלך לאו כעומד? והרי כשהוא מהלך הוא עומד על שתי רגליו? והביאור בזה, שהחילוק הוא: לשם מה העמיד את רגליו, שכאשר האדם מהלך, העמדת רגליו הוא כדי שיוכל להמשיך בדרכו, ומשום כן אין זה נחשב כעומד. ולא עוד אלא שמצאנו בגמרא שם, שעומד היינו דוקא כדי לפוש — לנח, או הוא פטור, אבל אם עמד לכתף — לסדר המשא על כתפו, אין זה 'עומד' אלא 'מהלך'."

"וביאור הרבי בשיחה, שכאשר האדם משתמש בענייני עולם הזה, הנידון הוא לשם מה הוא משתמש בענייני עולם הזה. שהנה כשהאדם לומד כמה שעות, וכדי להמשיך במקום אחר, והיינו שאצל הרה"ק רבי פנחס אם הוא שוכב לישון כדי לישון, הרי זה עומד לפוש ואין זה כמהלך. אבל אם הוא שוכב לישון כדי לאגור כוחות שיוכל להמשיך ללמוד מחר, הרי זה על מנת לכתף, ונחשב כמו 'מהלך'."

"וזהו הכוונה להשתמש בענייני עולם הזה לצורך שמים, שאין הכוונה להתנתק כליל מענייני עולם הזה, אלא הכוונה הוא שתכלית ענייני עולם הזה לא יהיה כדי להנות מהעולם הזה, וכונתו באכילה ושינה יהיה כדי שיהיה לו הכח לעסוק בתורה."

"ועל ענין זה האריך רבינו במהשך של 'באתי לגני', כיצד יהיה עסקו של האדם בענייני עולם הזה, שיהיה כונתו לצורך גבוה. וענין זה דרש ותבע הרבי בכל השיחות, שיהיה העבודה בענייני העולם הזה לשם שמים, מלבד מה שדרש לעסוק בעבודה עם הוולת. דרש מבני דורנו העבודה כמו בדורות הקודמים, שיהיה עסקו בענייני עולם הזה לשם שמים, ויעלה תמיד יותר ויותר. ודרש שגם בשעה שהאדם עומד בבית מסחרו, יהיה

ביאר את השיחה הראשונה 'באתי לגני'. הגר"א לנדא שליט"א בשיחה המרוממת להתקשרות לדרכו של הרבי זיע"א

האופן שכל כל מעשיו יהיו לשם שמים

אומר הגאון רבי אליהו שליט"א: "וזהו עבודה של צדיקים נשגבים. אבל הרבי דרש מבני דורנו העבודה שכל מעשיו יהיו לשם שמים, העבודה של 'בכל דרכיך דעה', אף שאין אנו בדרגה של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ. והביאור בזה הוא, אצל הרה"ק רבי פנחס מקאריץ היה העבודה שכל הזות יד ממקום למקום יהיה לשם שמים, אף שאין לנו ההגה מהו הדבר."

"אבל זה יש לידע, שהחסידות לא דרשה מהאדם ניתוק מענייני עולם הזה, אלא שיהיו כל מעשי האדם לשם שמים. — בענין זה ביאר הרבי בשיחה באריכות, המחלוקת של בן עזאי וחכמים. שכן עזאי סבר 'מהלך כעומד דמי', ורבנן סביר 'מהלך לאו כעומד דמי' (שבת ה:). וההסבר שכן עזאי סבר שמהלך כעומד דמי, לפי שגם כשהאדם מהלך, הרי הוא עומד על שתי רגליו בכל עת הליכתו, ולכן הוא נחשב כעומד. והקשו התוספות שם בשם הירושלמי, שעל דעתיה דבן עזאי אין אדם מתחייב על ד' אמות ברשות הרבים לעולם, דיעשה כמי שהונהג על כל אמה ואמה ופטור, מאחר שמהלך כעומד

כונתו לשם שמים, עבור נתינת צדקה".

העבודה עם הזולת — השליחות

אצל הרבי זיע"א היה הרבה הענין של העבודה עם הזולת, לְקַרְבוּ אֵל שְׂמֵרוֹת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. האם ענין זה נדרש מכל אחד בשהו, ומה נדרש מתלמידי הישיבות?

"לגבי תלמידי הישיבות קבע הרבי מסמרות, שה'תמימים' תלמידי הישיבות צריכים למלא את כל סדרי הישיבה. ורק בערב שבת אחר סדרי הישיבה יוצאים לעבודה עם הזולת. והיה מזהיר שחלילה לא יהיה הדבר על חשבון סדרי הישיבה."

"אבל בנוגע לאנשים פרטיים, בזה דרש הרבי שיעסקו בכל הכוחות, ושלא יפטור האדם עצמו מחמת תירוץ של מה בכך."

"אני הייתי לראשונה אצל הרבי בחודש תשרי בשנת תשכ"א, ואז בשיחה בשבת בראשית סיפר הרבי, שהיה אצלו אברך אחד שהציעו לו שליחות במדינה אחרת, וכך אמר: 'ישנם כאלו שלא המתונו עד שהם יבואו להציע את עצמם, אלא הציעו להם לנסוע בשליחות, וענה לי אחד מהם במכתב: יש לי דירה נאה, ולכן איני רוצה לנסוע — כך כותב יהודי שמניח שני זוגות תפילין בכל יום וכו', ואעפ"כ כותב בתמימות: יש לי דירה נאה כו'... — ועל דרך זה כמה וכמה טענות ואמתלאות כו' — בה בשעה שאפילו בנוגע לאלו שיש להם טענות אמיתיות, הרי 'אונס כמאן דעביד לא אמרינן'..."

"והנני זוכר איך שהרבי בער אז כנגד תשובה זו, שנבעה מ'הנחות העולם' שגבו אז בענין באמריקה ורבינו נאבק כדי לעקורם. תוך הדברים אמר רבינו בדרך אגב: 'זלמעשה, האם לאותם שהלכו לשליחות, וכי להם אין דירה נאה?! וגם זה הוא דבר פלא'."

"וכאשר נתבונן נראה גדול הפלא בדבר, שיש אלפי שלוחים, היוצאים בלא שאף אחד ימנעם או יתמוך בהם, וכל מי שיוצא יש לו כל ההוצאות עבור כל הבניינים ושאר העניינים, והרי זה למעלה מדרך הטבע, והיו מה שאמר הרבי, האם אותם שהלכו לשליחות, וכי להם אין דירה נאה?!"

"ובאותה השיחה ראו עד כמה הדבר נגע בנפש, וראו עליו איך שהתשובה של אברך זה נגע לו באופן עצום, ואז אמר: 'איך להמתין עד שיקראוהו פנימה ויורו לו לנסוע למקום פלוני, אלא עליו לקחת לידיו את ה'מפה', ולחפש היכן נמצאת מדינה או עיר שהפצת המעיינות שם עדיין אינה בשלימות, והוא מוכשר לפעול שם, ואז עליו לגשת ולהציע את עצמו ולומר 'מדינה פלונית חרבה והיא שלך, גזור שתיבנה!' — ואם אינו עושה כן, הנה אף שלא ציוו עליו, מכל מקום הרי זה ענין של 'שריבטי של מלך'!"

"וכאשר דיבר אז הרבי שיחה זו, היו שחשבו ש'מתמה תקופת השליחות, שמאחר שהרבי אינו שולח למקומות מסוימים, שוב לא יהיו מי שיציעו את עצמם, שהרי זה מן הדברים הקשים ביותר, שנותנים לאדם הניסיון של לך לך מארצך וממולדתך ומבית אבין', שצריכים לצאת למדבר שממה ברוחניות, ולפעמים גם בגשמיות, ללא ההבטחות שהובטח לאברהם אבינו. אבל למעשה לא רק שלא תמה תקופת השליחות, אלא שהוא נתרבה ונתעצם יותר ויותר, וראו מופתים גלויים אצל אותם שיצאו לשליחות. והרבה שלוחים יצאו ללא שיעור מה לעשות וכיצד לפעול, אלא שנסעו כדי למלא רצונו של הרבי."

"והנני זוכר ששיחה זו היתה בשבת בראשית, ובמוצאי שבת היתה אסיפה גדולה בעניני השליחות, ודיבר שם הגבאי של הרבי זיע"א, אשר עמד על כל המוסדות והשלוחים, הגאון רבי חיים מרדכי אייזיק חקדוק זצ"ל, ואם עד אז היה הסדר שנכנסו לרבי והרבי הורה להיכן לצאת, הרי שמואחו זמן היה השליח מקבל הצעות למקומות שבהן זקוקים לחיווך התורה והיהדות, והיה נכנס לרבי, והרבי היה מאשר שיצאו באותה המדינה או העיר."

מעלה הגאון החסיד רבי אליהו לנדא שליט"א: "ונספר כמה מופתים גלויים שראו אצל השלוחים, כשהיה ניתן כבר להיכנס לבית המועצות, ביקש הרבי שישלחו שליח לאחת מהערים שם, שם יהיו אביו ברבנות, והיה מועמד שעמד לצאת לשליחות שם בעיר, והשליח לא זכה עד לאותה תקופה להפקד בוש"ק,

והורה הרבי זי"ע שיפעל לבנות שם מקוה, והוסיף הרבי ואמר, שיפקד האישי בוש"ק. ואכן האישי נושע ונפקד בן זכר, ושליח זה מכהן עד היום בשליחות שם".

עבודה עצמית או עבודה עם הזולת – מה קודם

מספר הגר"א לנדא שליט"א: "יהנה מצד אחד דרש הרבי ותבע מהחסידים עניני עבודה והתמדה בתורה, ומצד שני דרש ותבע שיתעסקו עם הזולת. אכן הרבי אמר יותר מפעם אחת שהרי זה ענין של 'סיוע', וכלשון שאמר הארמו"ר הוקן [בעל התניא והשו"ע], שכאשר האדם עושה עבור השני, על ידי כן 'נעשים מוחו וליבו זכים אלף פעמים ככה'. ואמר הרבי שהרי זה כפשוטו. וממילא "תורתו מתברכת", שעל ידי מה שיוצאים לשליחות יהיה "תורתו מתברכת". — — — והיו שלוחים שראו אצלם הדבר במחוש, שעל ידי מה שיוצאים לשליחות התעלו מאוד בתורה והינם תלמידי חכמים עצומים, אף שחלק ניכר מזמנם מוכרח מטבע הדברים להיות מוקדש ללימוד עם היהודים אחרים ועיסוק בשאר ענייני הקמת מוסדות התורה והחסד במקומותיהם.

"עוד ענין היה בענין השליחות, הביטול שיביטל האדם את עצמו, זה היה הדרישה של הרבי מכל אחד ואחד, שהיא"י לא יתפוס שום מקום, שכל מהותו יהיה עבור הש"ת, ולא עבור עצמו.

"ידוע את שאמר פעם הר"ק הרבי ר' זושא מאניפולי, שאילו הקב"ה היה שואל אותו אם ברצונו להתחלף עם אברהם אבינו, היה משיב בשלילה. שכן הקב"ה ברא אברהם אחד וזושא אחד, ולא ייצא לקב"ה כל רווח מכך שהוא יתחלף עם אברהם אבינו, המצב יהיה זהה.

"אילו היה הקב"ה מבקש ממך להתחלף עם יהודי שמחלל שבת, רח"ל; שהוא ישמור תורה ומצוות, ואילו אתה תחלל שבת חלילה, הרי היית מודרעו מעצם הרעיון! — אבל מצד הקב"ה, מצד האמת, לא משנה מי מחלל שבת ומי שומר שבת, נוגעת עצם העובדה שיש יהודי שמחלל שבת. מרוע, אם כן, אינך מודרעו מעצם חילול השבת, ורק לכך שאהתה חלל שבת אינך מוכן להסכים? "את זה הרבי זי"ע הדריך בנו — שעבודת ה' שלנו לא תהיה למען התועלת האישית שלנו, אלא כי כך הקב"ה רוצה, ואם כך הוא רוצה, נוגע שיהודי שני יקיים זאת במדה שווה לכך שנוגע שאני אעשה זאת. ובדורות קודמים, הענין הזה לא נודגש כליכך, אבל עבודת השם של יהודי הקשור לרבי נראית כך. ומכיוון שוודי העבודה של דורנו, ברור שהרבי נותן לכך פחות. כאלו שלא היו בדורות קודמים".

סקר הכל בתפיסה אחת

החסידים ידעו אודות סדר יומנו של הרבי זי"ע: "כבר אמרנו, שבמשך רוב שעות היום היה הרבי יושב ועוסק בתורה. כשבאם לנסף על סדר יומנו של הרבי, הרי שהדבר העיקרי היה לימוד התורה. וכל דקה ואפילו כל שניה היתה חשובה אצלו.

"אספר — כשהיה הגה"ח רבי טוביה בלוי שליט"א בפעם הראשונה אצל הרבי, רשם יומן לעצמו כל מה שהיה וראה, והכניס את היומן לרבי. ובתוך הרביים שרשם שם, שראים בהנהגתו של הרבי איך שהוא נוהג אפילו בעשירית שניה, שתופס מקום אצלו, וכאשר קיבל את היומן חזרה מהרבי לידיו, ראה שהרבי העביר קול על מה שכתב 'עשיית', אבל בזה הורה הרבי שכל שניה היתה חשובה ביותר בעיניו".

מספרים שהרבי במוחו הגדול הפסיק הרבה יותר מאדם רגיל, גם אם היה מנצל את כל זמנו.

"התפיסה של הרבי היתה פלאי פלאים, היה פעם שהורה"ח רבי אברהם שם טוב שליט"א, היה אצל הרבי, והיה צריך למסור דין וחשבון על ענין אחד, וכאשר מסר את הדין וחשבון, לקח הרבי מכתב שהיה מונח על השולחן והחל לעיין בו. משראה רבי אברהם שהרבי קורא, הפסיק את דיבורו ושקף. אך הרבי אמר לו: 'הנך יכול להמשיך בדיבורך...'. שהרבי קלט גם מה שדיברו אליו וגם מה שקרא, שהיה לו תפיסה מיוחדת.

מוציא ואומר הגר"א לנדא שליט"א: "אביא עוד דוגמא, הנה בספרים הביאו שיש ענין שלאחר תקיעת שופר יבט אדם היכולת להקיע על הציבור ושהציבור יבטו עליו. וכך נהג הרבי הר"י, שלאחר תקיעת שופר, היה שב למקומו, והיה

הגאון החסיד רבי יעקב לנדא זצ"ל, רב ואב"ד בני ברק בסיוור בראשית ימי היישוב כפר חב"ד עם בניו הגאון רבי משה יהודה לייב זצ"ל והבלד"ח הגאון רבי אליהו שליט"א (מימין). משמאל רבה הראשון של כפר חב"ד הגאון החסיד רבי שניאור זלמן גרליק זצ"ל

כל עצמיותו, ומעניק לחתן את כל הברכות המפורטות בו; אבל היו מהם שטענו שהרבי מקבל את כל המכתבים וחותם עליהם בזה אחר זה, ואינו מקדיש לכל מכתב ומכתב את מלוא תשומת הלב ח"ו. היה ביניהם חתן אחד, שאמר שהוא אף אינו מאמין — רח"ל — שבתוך טרדותיו הרבות הרבי מביט בכל שם ושם מהמכתבים עליהם הוא חותם.

"כעבור מספר ימים עבר אותו חתן יחד עם קבוצת חתנים נוספים, בפני הרבי בחלוקת הדולרים. כאשר עבר, שאל אותו הרבי: 'האם כבר קיבלת את המכתב? אני כבר חתמתי...' (את הסיפור סיפר ה'חזור' הגאון החסיד רבי יואל כהן זצ"ל בפני קהל אנשים בהזדמנות מסוימת. לאחר מכן ניגש אליו אחד המשתתפים ואמר לו, שהוא בעצמו היה החתן עמו ארע המעשה...).

סעודות יום טוב על שולחנו הטוהר של הרבי

"אצל הרבי לא היה שום דבר על פי טבע. זכותו להיות כמה פעמים בסעודת יום טוב של הרבי, זכרוננו לרחוק כמאכלו של הרבי, שאת הדגים היה מכסה בשכבת מלח כמו שכבת שלג, לא היה ניכר מלמעלה כי אם המלח הלבן, ובשעת תשל"ח כשהיה ההתקף לב, חששו שירבה באכילת מלח, והביאו לפניו צלחת עם מעט מלח, וציהו הרבי שיביאו עוד צלחת עם מלח.

ענין השתתפותו של הגר"א לנדא שליט"א בשנת הסעודה היתה זכיה גדולה לה לא זכו רבים. ככל שבת היה הרבי יושב בסעודות לבדו, אבל כהיו הרבניות של הר"י, היה הרבי עורך הסעודות של יום טוב כמו בחייו של הר"י, והיה שם מספר קטן של מוזמנים. והרב בזכות אבות, כשהגיע בשנת תשכ"א לשנות בצל הרבי, הוזמן גם הוא לסעודת החג בביתו של הר"י, והוא היה הצעיר שבמוזמנים. וכך ראה הרב הנהגתו של הרבי בשנת הסעודה.

האם גם שמעתם קידוש מהרבי? "קידוש לא שמענו מהרבי, שנכנסנו לאחר שהרבי נטל ידיו, ובשעת הסעודה ישבו המוזמנים אצל השולחן".

האם היו זמנים שהבחורים היו באים להשתתף בסעודתו?

"בסדר ליל פסח חפץ היה הרבי שהבחורים ישתתפו, שזה היה רצונו של הרבי שהבחורים יבואו לראות את הסדר. ובשעת הסדרים היו הבחורים באים לאכול שם הכוית של האפיקומן, והיו רואים את הסדר".

אם הוכיחו את הרבי הר"י זי"ע, סיפרו שהותנו הרבי זי"ע ידה מאד מקורש אליו, גם לאחר הסתלקותו.

רבינו הר"י מליובאוויטש זי"ע. מימין חתנו ממלא מקומו רבינו הר"מ מליובאוויטש זי"ע.א

מתיישב ופניו כלפי הציבור. אבל הרבי לא נהג כן, אלא שכאשר היה הולך מהבימה של קריאת התורה למקומו שבמזרח בית המדרש — עם הגיעו למקומו היה הולך מתוך סיוב, ובאופן זה הביט בפני כל הציבור בסקירה אחת.

"היה פעם ששאל אחד את הרבי, אם ברגע זה אכן ראה את כל הציבור — איני יודע כיצד העיו אדם פניו לשאול באופן זה — אבל כך היה מעשה, והשיב לו הרבי: 'ראיתי שבים הראשון עמד בנכס עם בחי'ענינים, וביום השני לא לבש בחי'ענינים, וזהו דבר פלא שאי אפשר להבינו בשכל אנושי, כיצד תפס את הכל בראיה אחת של כל הציבור'.

"פעם, שוחחו ביניהם מספר חתנים שהיו תלמידים ב-770 אודות המכתבים שהרבי שולח ככרכה לחתונה. המכתבים הללו היו בעלי נוסח אחיד לכל חתן, היו מכינים אותם ב'מוכיות', והרבי היה חותם בידו הקדושה על כל מכתב ומכתב. חלק נכבד מהחתנים טענו שאף שכל החתנים מקבלים מכתב עם אותו הנוסח, הרבי מכניס בו את

שחנו יראה ואהבה יחדיו. הגאון החסיד רבי אליהו לנדא שליט"א בקבלת שלום מהרבי זי"ע

עד לאחר ב' ניסן, יום קבלת הנשיאות של מו"ח'. וממילא נשארת עד לאחר ב' ניסן. ותיכף לאחר ב' ניסן לא הייתי יכול לנסוע, שכן בשנת תשמ"א היה שנת 'ברכת החמה', ואילו הייתי נוסע תיכף לאחר ב' ניסן הייתי מאבד את 'ברכת החמה' הן בארץ ישראל והן בניוירוק, וכתבתי לרבי שלא אוכל לנסוע מיד, השיב הרבי בכתב ידו: "תייעץ בידידים אם לא להישאר עד אחרי י"א ניסן". וכאשר מקבלים תשובה זו, לא הייתי צריך להתייעץ, ואותה השנה חזרתי לבני ברק כמה שעות לפני בדיקת חמץ.

"הנינו זוכר איך שהרבי האריך בשיחה בפורים קטן אודות השמחה בפורים קטן, מהו הענין של 'מרבס', והאריך בענין השמחה ללא שיעור.

כפל דבר וענין היו שואלים את הרבי ודיה ענה תשובות בכתב, גם בענין של הגנה והליכה:

"ממש כך. בכל דבר וענין היינו שואלים את הרבי. ובכלל אצל הרבי כל מי ששלח איזה שאלה, זכה למענה, וגם אם היה שואל דברים של מה בכך היה מתייחס לכל אחד. לפי שמסר את עצמו עבור הכלל, הרבה יותר ממה שחבב מאחרים. שכאשר קיבל עליו את ההנהגה, אי מסר את עצמו לגמרי עבור הציבור.

"יש לשון מעניין שכתב הרבי באגרת לאבי [הגאון רבי יעקב לנדא זצוק"ל, רבה של ב"ב], שכתבנו הרי הוא נגד עסקנות, שהרי הוא אוהב להיות עם עצמו, ואעפ"כ מסר את עצמו עבור הציבור. וזה היה באופן נפלא.

"גם כאשר היו שולחים אליו מכתבים בדברי תורה, היה עובר על כל מה שכתבו, והיה עונה לו על מה שכתבו. בכללות היה בדעתו של הרבי שצריכים לכתוב חידושי תורה בנגלה ולהדפיסם. ראה ביומן משנת הקהל תשמ"א (עמ' 85-86): 'ביום ה' י"ז שבט (תשמ"א) היתה יחידות' לאורחים. עם הרב אליהו לנדא (בנו של הרב יעקב לנדא, אב"ד דבני ברק) שוחח הרבי זמן די ממושך. בין הדברים שאילו לשלום אביו ואמרו, שאילו לא היו החסידים מצנייעי-לכת והיו מדיפסים חידושי תורה בנגלה, היתה ההתנגדות לתורת החסידות פוחתת. הרבי ביקש ממנו להשפיע על אביו שידיע את חרדושי-התורה שלו בנגלה.

"זכיתי לקבל פעם מענה מפורט מהרבי כשהייתי מגיד שיעור' בישיבה הגדולה שהיתה קיימת בשעתו בראשון לציון, והיה איזה קושי עם אחד התלמידים, ושלחתי אגרת לרבי לשאול כיצד יהיה ההנהגה עם תלמיד זה, ותשובתו של הרבי היה באופן נפלא כיצד להתייחס לתלמיד, והיום גדל התלמיד לאבן חשוב."

התייחסותו של הרבי למופתים

מה היה התייחסותו הרבי לאותות ומופתים שנשעו ע"י?

"בכללות אצל הרבי הענין של מופתים לא תפס מקום. והיה זה תמיד רק בדרך אגב. אבל מצד שני ראו אצלו דברים נפלאים ממש. ונספר: היה יהודי בשם ר' לוי יצחק (איצ"ה) פריידין מארץ ישראל, שהיה נצר לחסידיו חב"ד ולפרנסתו עבד כצלם. הוא הגיע לראשונה אל רבינו בשנת תשל"ה, ועד כמה שהדבר מפתיע — עד בואו לא התייר רבינו לצלם תמונות ממנו בבית מדרשו. גם כאשר סידר הרבי זי"ע קידושין בחתונות, בשנות ה'ד" והכ"ף, התנה הוא בכך שלא ייקחו תמונות, וכאשר הפצירו הסכים שיקחו — אבל שתי תמונות בלבד.

"כיצד השתנו הדברים? פנה ר' לוי יצחק אל רבינו במכתב ואמר שברצונו לנסוע אל רבינו, אבל לנצל גם את מקצועו ולצלם את הרבי זי"ע על מנת להראות ולפרסם אח"כ את התמונות לחסידים שבארצ"ק. למרבה ההפתעה, הרבי נענה לבקשתו.

"כאשר הגיע לבית מדרשו של רבינו, עם המצלמה בידו, ניסו החסידים למנוע ממנו לצלם, בירדעם שהרבי מתנגד לכך מאוד. היו אף שהתכחשו אתו, אך מיד כאשר ראה את הרבי — חיך אליו ועודד לעברו, ואז ידעו כולם כי לר' לוי איצ"ה — מתיר הרבי לצלם. הוא היה אדם בעל לב טוב וסגנון ייחודי ופתוח, הרשה לעצמו מה שאחרים לא הרשו לעצמם, והרבי לא היה מרחיק אותו.

"בכל פעם שהיה עליו לשוב לארץ ישראל, היה ר'

"ודבר זה הורה הרבי בכל שנות הנהגתו, שכאשר האדם רואה איזה מעשה, אין זה שרואה איזה מקרה דבר, אלא שהראו לו הרב מלמעלה בהשגחה פרטית, והוא צריך ללמוד מזה הוראה למעשה. והאמת, כאשר אדם יפתח את עיניו, יראה בחוש איך שהשי"ת מנהיג הבריאה. אלא שלשם כך צריכים לפתוח ולפקוח העיניים."

ביטול העצמיות

ממשיך הגאון החסיד רבי אליהו שליט"א, בשיחו המעמיק בעבודת הקודש שהחזיר הרבי זי"ע, בקרב חסידים ושומעי ק"קו: "הרבי היה דורש הרבה שיבטל האדם את העצמיות שלו. וביאר פעם הלשון שאמרו במשך סוף קידושין: 'זאני נבראתי לשמש את קוני'. ויש בזה גירסא ז'אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני'. וביאר הרבי גירסא זו, שהנה מה שאמרו 'זאני נבראתי לשמש את קוני', היינו שיש 'אני', אלא שיש לו תפקיד לשמש את קוני, אבל הגירסא 'זאני לא נבראתי אלא לשמש את קוני', הכוונה שהאדם מצד עצמו, הוא לא נברא כלל — לא נבראתי, וכל ענין התהוותו הוא 'אלא לשמש את קוני', דהה מה שנברא הוא לא האיני, כל מציאות האדם הוא רק לשמש את קוני. — — זה היה מהותו של הרבי, והיה מרבה לבאר ענין זה."

מענה לכל יחיד ויחיד

ביקשנו מהרב שליט"א לספר מתחושותיו והרגשותיו כשהשתופף בצף הרבי וכשהיה ביחידותו: "הייתי לראשונה ביחידות אצל הרבי בשנת תשכ"א כשהייתי עדיין בחור. מה אומר ומה אדבר, כשהיו עומדים אצל הרבי היה מצד אחד פחד גדול, ומצד שני גם אהבה גדולה. והפחד היה של יראת הרוממות מפני הרבי אף שבאופן כללי היה מסתיר את הנהגותיו ומדרגותיו.

"בשנת תשמ"א, נסעתי אל הרבי זי"ע, היה זה בשנה מעוברת, וחשבתי לשוב לבני ברק לפני ראש חודש ניסן, אבל הרבי עיכב אותי עד לערב פסח. וכך היה מעשה: לפני ראש חודש ניסן הכנסתי פיתקא שברצוני לשוב לביתי, לפי שידעתי שאבי זקוק שאעמוד לימינו בהכנות לקראת חג הפסח. והשיב הרבי בכתב ידו: 'בטח ישר

כמה התבוננא ההתקשרותו "הרבי היה מקושר ביותר בחמו הרבי הרי"צ, והיה עולה הרבה לאהל הרבי הרי"צ. והיו זמנים קבועים שהיה הולך בהם לציון, והיה עומד שם שעות ארוכות, שהיה עומד מול הצינן וקורא את האגרות ששלחו לו וכתב על זה 'אזכיר על הצינן...'"

היו לו זמנים קבועים בהם היה על הצינן "הרבי היה הולך בקביעות ב' פעמים בחודש, באמצע החודש ובערב ראש חודש, ואז היה עומד שם משך שעות. לפעמים היה הולך יותר לאהל, ובשנים האחרונות היה הולך הרבי הרבה יותר לאהל הרבי הרי"צ."

האמונה בהשגחה פרטית

חזר הגאון רבי אליהו לנדא שליט"א למרותה של עבודת הרבי זי"ע, במיוחד כפל הקשר לתורת החסידות: "הרבי היה מאריך הרבה לבאר היסוד של האמונה בהשגחה פרטית, שידוע מה שלימד הבעש"ט הק', שכל מעשה שיש בעולם, הכל נעשה בהשגחה פרטית. אבל הוסף הרבי ולימד, שכל מעשה שרואה האדם, עליו ללמוד מראה זו הוראה, שמה שראה המעשה, הרי זה בהשגחה פרטית כדי שילמד מזה הוראה למעשה. וכן נהג בעצמו בכל צעד ושעל.

"ובענין זה של האמונה בהשגחה פרטית, אספר מעשה נורא שהיה אצל הרה"ק השרף רבי אורי מסטרעליסק: מעשה בחסידים שרבים נטלתי, ובאו אל השרף מסטרעליסק כדי להתקשר אליו, וכאשר נכנסו אצלו לא נתן להם שלום, אלא לקח אותם אל חלון הבית, והראה להם דרך החלון שנוסעת עגלה עם תבן, ובשעת נסיעת העגלה, נופל תבן על הארץ, ושאלם אם הם מאמינים באמונה שלימה שעל כל חתיכת תבן בודד יש השגחה מלמעלה אם יהיה על העגלה, ובאיה מקום בעגלה יהיה למעלה או למטה, ובאיה מקום ייפול. החסידים הללו, אף שהיה להם אמונה בהשגחה פרטית, אבל עדיין לא הגיעו לעומק האמונה במצב שכזה, ולפי שהיו אנשי אמת, לא ענו מאומה. משכך החל השרף לזעוק ולצעוק: 'אפיקורסים צאו מבית...'"

"החסידים יצאו לבית המדרש שבתי לב, וישבו שם זמן רב, עד שקנו דרגה באמונה זו, שלא יתכן לחשוב באופן אחר, שאין דבר הנעשה בעולם ללא השי"ת."

אורו קרן בכל קצווי תבל. כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זיע"א

רבות ניתן להאריך מהשיחה המיוחדת והמרוממת בהם הרחיב הגאון החסיד רבי אליהו לנדא שליט"א, על הנהגה קדושה שהיתה ל'תל-תלפיות' נשגב, חדרו ובית מדרשו של כ"ק הרבי מליובאוויטש זיע"א, אשר שלוהו פרושים בכל נקודה ברחבי תבל, ובכל מקום שיש בו — או שמגיע אליו יהודי — מזכירים לו את דברי יהדותו. אין ככת אנוש לתאר גדלות כה מרוממת, או היקף פעלים כה כביר. ביריעה זו, נגענו אך בשולי אדרת, מעט מזעיר מים גדול וענק — לעורר זכות, לחמס לבבות ולהביא לקבלות טובות. זכותו הגדולה תגן בעדנו ובעד כל ישראל, אמן.

דרכי ההתקשרות לאחר ג' תמוז

מהו דרכי ההתקשרות ארבי עכשיו לאחר ג' תמוז? "עכשיו לאחר ג' תמוז דרכי ההתקשרות הוא כמו שקבע הרבי בעצמו לאחר הסתלקות חותנו הרי"צ זיע"א ב' שבט, על ידי הלימוד בתורתו ובשיחותיו וללכת בדרכיו. "בי"ה אנו רואים איך שליובאוויטש ממשיכה גם לאחר ג' תמוז באופן נפלא, באופן שאי אפשר להבינו".

לוי איצ'ה נוהג להמתין על המדרכה מול ביתו של הרבי כדי להיפרד ממנו. הוא היה מודה לרבי על שהואיל לאפשר לו לצלמו, ותמיד נהג להתנצל על אי הנוחות הנגרמת לרבי. באותה הודמנות היה גם מבקש ברכה עבור בני משפחתו.

"פעם אחת המתין ר' לוי איצ'ה בהתרגשות. קודם לכן פגש אברך צעיר שסיפר לו כי הוא ונוד"ב חשוכי ילדים ונתונים במצוקה קשה. יש לך גישה מיוחדת אל הרבי — התחנן לפניו הצעיר — 'אנא ממך, ספר לרבי על בעייתנו'. הדברים נגעו מאד לליבו של ר' לוי איצ'ה, והחליט להעלות את הדבר בפנישתו הקצרה עם הרבי. בתארו לפניו את מצוקתו של הצעיר, ובעור הרב בנימין קליין, אחד ממזכיריו של הרבי, ממתין לו בסמוך כדי להסיעו ל-770, נתן הרבי בר' לוי איצ'ה מבט נוקב והשיב: 'אמור לאברך הצעיר שירשום על פתק את שמו, שם אשתו ושמות אמותיהם ואזכיר על הציון'.

"ואז, כפי שנהג פעמים רבות בעבר, הזמין הרבי את ר' לוי איצ'ה שלא יעשה את הדרך בחזרה ל-770 ברגל, מרחק הליכה לא קטן, אלא יתלווה אליו בנסיעה ל-770. על פי רוב היה ר' לוי איצ'ה נוהג לטוב להצעה זו של הרבי, אולם בפעם הזאת נכנס למכונת בתקווה לומר כמה מילים נוספות שהשתדלות עבור בני הווג. אך הרבי לא הותיר לו זמן לעשות זאת. תוך כדי הנסיעה, הנמשכת דקות ספורות בלבד, התעניין הרבי בבני משפחתו, ושאל אם היה סיפק בידו לקנות מתנות לאשתו ולילדיו. כאשר הגיעה המכונת ל-770 נפרד ר' לוי איצ'ה לשלום מן הרבי, ומיהר לביתו של הצעיר כדי למסור לו את תשובת הרבי. מיד אחר כך עלה למטוס שהביאו ארצה.

"פחות משנה אחר כך, בכ"ה אלול, כאשר הגיע לקראון הייטס בפעם נוספת, נתקל ר' לוי איצ'ה פריידין במארתו, ר' גבריאל שפירא, כשהוא ממהר לצאת מביתו: 'שלום עליכם, ר' לוי איצ'ה. זוכר אתה, בתשרי, שהשתדלת אצל הרבי עבור בני הווג חשוכי הילדים, ובכן, הגעת בדיוק בזמן לברית המילה... פריידין הביט בשעונו. השעה היתה כמעט עשר בבוקר. בשעה הזאת עזב הרבי את ביתו בדרבנו אל 770. בלי להתעכב שניה אחת נוספת, מיהר לרחוב פריידנט. 'רבי' — פנה אליו ר' לוי איצ'ה, נשימתו קצרה מן הריצה — 'הברכה שהענקת לבני הווג אשתך, התגשמה. היום הברית! — — — הרבי הקשיב בסבלנות, ומיד הגיב: 'אל תעשה עניין מכל דבר' — אמר בתנועת ביטול — 'אין צורך להתפעל כל כך...'

בשמחת נישואי הרה"ח רבי בנימין לויטן, בשנת תש"י. משמאל לימין: כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זיע"א; הרה"ח רבי שמואל לויטן (אביו של החתן); הרה"ח רבי משה לייב רודשטיין (עומד); החתן; הרה"ח רבי בנימין לויטן; כ"ק מרן אדמו"ר הרה"ק רבי יעקב חיים מסטאלין זיע"א שמנו"כ בדיטרויט; והרה"ח רבי משה שניאורסון-טורסקי — זכר צדיקים לברכה

מיום שהחל להתנוצץ בעולם אור שבעת הימים מורינו הבעל שם טוב, התחדשו כל הדרכים וכל הנהגות בעבודת השם, והחלו זוהרים ומאירים מרוח אלוקים המרחפת על פני המים, זה רוחו של המלך המשיח. אור חדש על ציון האיר, והולך ואור, עד ביאת גואל צדק. על כן יאמרו המושלים, הצדיק והקדוש רבי פינחס מקורין נ"ע, תלמידו של הבעש"ט, משל לאדם המהלך בחושך הלילה מעיר לעיר. כל זמן שהולך ומתרחק מאור העיר הראשונה הולך האור ופוחת. כיון שהגיע לעיבורה של דרך, וימש חושך, החל להתנוצץ אורה של העיר החדשה אליה הוא הולך, והולך ואור. וכך, דורות הראשונים הלכו והתרחקו מומן הבית, הולך ופוחת. וכיון שנתגלה הבעש"ט, החל אורו של משיח להתרבות בעולם.

ומן החידושים הגדולים שהתחדשו בידי הצדיקים מאז בוא הבעש"ט, היא ההתעסקות בקירובן של ישראל לאביהם שבשמים, דאגה לכל יהודי באשר הוא, והיה רגיל הבעש"ט לאהוב גם את אלו שאינם נראים כצדיקים גמורים. ומסיפורי החסידים על פלילות שערכו צדיקים עם קונם למען צאן מרעייתם.

בדורות הראשונים של רבותינו תלמידי הבעש"ט מפורסמים סיפורים כאלו בעיקר על הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב נ"ע, "סגורו של ישראל", שהייתה דרכו ללמד סגוריא. וכך על זה הדרך יש סיפורים רבים מספור על הסבא קדישא משפולי, ועוד מן הצדיקים, שהיו רגילים לדבר ולהתבונן את טובת ישראל, גם בטענות ותביעות כלפי שמיא, ומסרו נפשם על זה.

כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זיע"א נהג בהצנע-לכת ובהסתרה, ולא הראה כלפי חוץ הנהגות של הפלא ופלא, הסתיר את עצמו בחידושי תורה ודרכי החידוש והפלא, בהנהגה של עצה טובה וברכה, בלימוד דעת את העם — אמנם בדרכים מיוחדות, אך את הנתיב הפנימי, אשר לא ידעו עיט, לא הראה ולא הפגין בחוצות. אמנם, בעת מן העתים, ברגעים מיוחדים, היה נחשף טפח מעבודת הצדיק הקדושה והכמוסה מעין כל חי, והייתה מתגלה לעינינו הנהגה בדרך הבעש"ט, כשרבינו עומד בפני המקום ברוך הוא ומבקש על עמו בתוקף ובחוזק יד, באותן הדרכים והנהגות ששימש את מאורי החסידות הראשונים.

בעמודים שלפנינו ננסה להציץ לפני ולפנים, מאחורי הפרגוד, למה שנגלה לנו מעבודת הקודש המופלאה הזו, של לימוד זכות ועריכת סגוריה לפני אביהם של ישראל.

נדר על דעת רבים

מסופר אודות הרב הקדוש מכרדיטשוב שאמר שגם לאחר פטירתו, יעמוד ויחבב מהשי"ת את גאולתן של ישראל, ולא יסכים להיכנס לגן-עדן עד שתתמלא בקשתו וכשעבר הזמן מפטירתו ומשיח טרם הגיע, אמר אחד הצדיקים, שמן הסתם שמע רבי לוי יצחק כיצד אומרים בגן עדן "אמן יהא שמיה רבה", ותיקף עבר לשם באהבה עזה כרשפי אש.

שבת קודש פרשת קרח, ה' בתמוז תשמ"ט, חמש שנים תמימות קודם יום הסתלקותו של רבינו, ועלייתו לשמי רום, סיפר רבינו בהתוועדות קדשו סיפור זה בקיצור, והוסיף דברים המבהילים את הרעיון.

ידוע הסיפור עם גדול בישראל, שהיה ראוי לכך, אשר אמר שבבואו למעלה, אחרי מאה ועשרים שנה, יעורר רעש — שהקב"ה יביא את הגאולה.

אחרי הסתלקותו של אותו גדול, והגאולה עדיין לא באה, אמר גדול אחר, שנראה שנתנו לאותו גדול גילוי נעלה ביותר למעלה, אשר גרם לו "לשכוח" כביכול בנוגע למהותו.

[לכאורה כוונת רבינו היא גם להמשך הסיפור שאותו גדול אמר שאותו לא יתן לרמות, ועל זה המשך בחייוך ואמר] היות שמישהו עדיין לא בא — כנראה שלמעלה מצאו עצה איך לפנות אצל אותו גדול לדחות זאת...

יתכן שהעצה לזה היא לעשות נדר על דעת רבים, אשר אז הדין הוא (י"ד רבה סניף בא) ש"אין לו התרה בלא דעתם. אפילו אם יפלו אצל אחד או אחרים [לזוותר], הרי זה לא יעורר — משום שפסק הדין בתורת ה' הוא, שנדר על דעת רבים נשאר בקיומו.

הקהל אינו מעלה על דעתו באותה העת על מה שיארע חמש שנים תמימות אחר כך. והרבי יושב בהתוועדות ועורך נדר על דעת רבים שאין לו הפרה, שהוא גופו לא יכנס לגן

סגורין שר ישראל

כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זיע"א נהג בהצנע לכת ובהסתרה, ולא הראה כלפי חוץ הנהגות של הפלא ופלא. אמנם, בעת מן העתים, ברגעים מיוחדים, היה נחשף טפח מעבודת הצדיק הקדושה והכמוסה מעין כל חי, והייתה מתגלה לעינינו הנהגה בדרך הבעש"ט, כשרבינו עומד בפני המקום ברוך הוא ומבקש על עמו בתוקף ובחוזק יד, באותן הדרכים והנהגות ששימשו את מאורי החסידות הראשונים * דשימה המנסה להציץ לפני ולפנים, מאחורי הפרגוד, למה שנגלה לנו מעבודת הקודש המופלאה הזו, של לימוד זכות ועריכת סגוריה לפני אביהם של ישראל

♦ הרב שמואל רסקין

עדן של מעלה, עד שתבוא הגאולה. בשעת מעשה, הקהל ביקש לדחות את הדברים מראשו, אך למפרע, החברה משמעותם המופלאה של דיבורים אלו (עם דיבורים רבים מאותה הקדושה, שבשעת מעשה התקשו בהבנתם). האיך זו הצצה להילוכם בקודש של ראשוני תלמידי הבעל שם?

”ישר כוחך ששיברת”

מן המפורסמות על הצדיקים ועל החסידים, שלכל אחד יש חזן הזמן המיוחד שלו, היום טוב שבו הוא בהתגלות מיוחדת. היו מצדיקי הדורות האחרים בחג השבועות שלהם, והיו שהתייחדו בל"ג בעומר, היו שהתפרסמו ככוח ראש השנה שלהם, ואחרים ביום הכיפורים. אף כי אין לנו עסק בנסתרות, נראה שהכל יודו שהיום טוב המיוחד אצל רבינו היה חג שמחת תורה.

אין עט שיכול לתאר גודל השמחה שהיתה בבית מדרשו, ואין שהיה מפורסם ומכריז בכל עוז לכבוד התורה ונותנה, ודברי התורה שנאמרו, כנגלה ובחסידות, עד אין לשער. היו אלו ארבעים ושמונה שעות (ובשנים שבהן נסמך חג 'שמחת תורה' לשבת בראשית, שבשנים ושתיים שעות) רצופות של התעלות לעילא ולעילא.

ובין דברי התורה שהיו נשמעים בשמחת התורה שזורה תנועה של התגלות, דברים שאי אתה רשאי לאומרם. מיוסד על המקובל מ"כ מן אדמו"ר מהרש"ב מליובאוויטש ז"צ: "שמחת תורה שאדט גיט" – דיבורי שמחת תורה אינם יכולים להוק. ואפשר לשמוע מבין השיחים את המיית לבו הטהור, יותר מכל השנה כולה.

ליל שמחת תורה תשמ"ז. התועדות "הכנה להקפות" הולכת ונמשכת, והרבי פותח ב"הדרן על התורה", או ליתר דיוק "הדרן על פירוש רש"י על התורה".

הילוכו בקודש של הרבי לבאר בכל התועדות דיבור מפורש רש"י על הפרשה. ועכשיו, לקראת הקפות, יאמר הרבי ביאור על הרש"י האחרון, ויהיה זה "הדרן" על דיבורי רש"י כולם. השעה כבר לקראת חצות הלילה, טרם הקפות. אשיר עין ראתה קהל קדושים, רוגשים בבית קדוש הקדושים. דיבורי הקודש חוצבי האש חודרים לב ולב, והרבי מקשה קושיה פשוטה שעולה בקנה אחד עם דרכו הכללית: איך יתכן – ואפשר לשמוע בשאלה שאין זו רק שאלה עיונית, אלא זעקה העולה מעומקא דלבא – כיצד יתכן הרב, שהתורה הקדושה תסתים במילים "לעני כל ישראל" שמתפרשת ברש"י "ונשאו לבו לשבור את האחות, והסכימה דעת הקב"ה לדעתו שנאמר אשר ישיברת, "ישר כוחך ששיברת", וכי זהו שבתה של תורה, זהו סיומה – שנשברו הלוחות? וכשמונה תורה שבחי של משה, זה על גבי זה, השבת האחרון הוא לא פחות ולא יותר משבירת הלוחות? כיצד אירוע חמור זה, נשאר לזכרון תלוי ועומד על האותיות המסיימות והותמות את כל התורה כולה? ורש"י... כיצד יכול רש"י לסיים את פירושו הגדול, בתיבת "ששיברת", שזוכנה הוא ביטול התורה ולא קיומה, כיצד יתכן כדבר הזה?!

השאלה נשאלה ונשארה תלויה באוויר. ואז פרץ הרבי בכבי מר, ונפשו יצאה כדבור:

במצב שבו יוצא שם רבי על ישראל, ומעמידם כסכנה רחמנא ליציל, ונשאלת השאלה הי מנייה עדיפא: התורה – שהיא הכתובה, או ישראל – שהם הכ"ה. משה לא שואל שאלות, ולא מתיינין עם אף אחד, ואף לא עם קוב"ה בעצמו... הוא תופס ושובר את האחות, קורע את הכתובה, על מנת להציף את ישראל...

הדברים מיוסדים כמובן על פירוש רש"י בפרשת תשא (לד, א ד"ה פסל לך) שבשבת הלוחות היתה על מנת להושיע את ישראל, ש"מתוך קלקול השפחות יצאה עליה שם רבי".

משה הוא מקבץ התורה. אף אחד לא הגיע להבנת

”הקהל אינו מעלה על דעתו באותה העת על מה שיארע חמש שנים תמימות אחר כך. והרבי יושב בהתועדות ועורך 'זדר על דעת רבי' שאין לו הפרה, שהוא גופו לא יכנס לגן עדן של מעלה, עד שתבוא הגאולה

ישראל" האומרות שכל התורה כולה היא עבור ישראל, והו שבהו של משה, וכזאת חותם רש"י את פירושו: הכל בשביל ישראל, והתורה עצמה אומרת שכל עניינה ומציאותה היא עבור ישראל.

את דברי הקודש הללו אפשר לקרוא בספרים הנדפסים, ובין השורות לזהות את הכאב והזעזוע הגדול. אישית שמענו אותם מיהודים שנכחו בשעת מעשה בהיכלו של רבינו, ויותר ממספרו ודיבורו, מבין אתה בין רסי עניינים כמה שזכו לראות באותו הלילה.

רחצתי את רגליי, איככה אטנפם?

בהקדמה לספר התיאור קדישא מעיר רבינו המחבר זיע"א כי "אינה דומה שמיעת דברי מוסר לראיה וקריאה בספרים", במשמעות הפוכה כמובן מלשון חז"ל של "אינה דומה שמיעה לראיה". שמיעת דברי מוסר עומדת כמובן במעלה עליונה על הקורא בספר, ואת הקטע הבא אפשר לשמוע, עד עצם היום הזה, בהקלטה שנתורה בחסדי השם מאותו המעמד.

התועדות הקודש של רבינו זיע"א היו מגיעות אל תמציתן ברעני אמירת המאמר. משמעות אמירת מאמר חסידות הוא במסורת רבותינו אדמו"ר ב"ת חב"ד זיע"א גבוה מעל גבוה. שונים הדיבורים בהתועדות כולה, ממנו המאמר. בהתועדות שיכולה היתה להימשך שש ושבע שעות, נאמרו דברי תורה והתעוררות, תורת הנגלה, בפירוש רש"י על התורה, בענייני השעה, ביסודות עבודת ה' וכו'. אך המאמר קובע ברכה לעצמו. אחרי עיון הכנה עומד הקהל על רגליו, והרבי בעצמת עיניים על הרוב, ובניגון מיוחד משמיע את המאמר, בדרך כלל בטון דיבור מהיר יחסית, דברים קצרים הכוללים עניינים עמוקים ורחבים. ובשעת אמירת המאמר ניכר בגלוי כי הרבי אינו אתנו, הוא נמצא בגן עדן העליון, ומשם משמיע את דברות קודשו.

אפילו עתה, האזנה לדברי התורה שבהתועדות, היא קלה יחסית. אפשר להאזין להקלטות, להתרומם, להתעלות לשעה קלה לעולם שכולו תורה ואמונה, אהבה ויראה. אבל שמיעת מאמר, ואפילו למנוסים ורגילים בתורת החסידות, היא מלאכה קשה המצריכה ריכוז מיוחד, ומוטב ללמוד את המאמר עובר לשמיעתו מפי הקודש. ולעיתים, רק אחר שמיעה אחת או שניים להתחיל להבין את הדברים. יתירה מזו: רבינו עצמו התבטא כמה פעמים שיותר נקל לו לומר את המאמר בתחילת התועדות, כי אמירתו יוצרת אפילו אצלו – וכל בר דעת מבין את היריון והפלאות הערך שלו מאתנו, יושבי בתי חומר – סוג של מתח המפריע להתועדות...

המועד הפעם הוא פורים. אותו היום הקבוע אצל רבותינו מאורי החסידות לדורותיהם, לגלות טפח מעולמם הפנימי, ולעשות בעד אחינו בני ישראל. כך היה מעולמים, וכך היה גם אצל רבינו באופן גלוי. וכך בעיבורה של התועדות פורים תש"כ, נאמר מאמר חסידות על הפסוק "בלילה ההוא נודה שנת המלך", מאמר עמוק ומבאר מהי 'שינה' למעלה כביכול, וכיצד נפעל 'עורה למה תישן ה'". בין הדברים פונה הרבי לבאר את הפסוק בשיר השירים "אני ישנה ולבי ער. קול דודי דופק, פתחי לי אחותי, רעייתי, יונתי תמתי". וברוך חב"ד העמוקה מבוארים הדרגות השונות בנשמה, המקום בו היא מכונה "אחותי", המקום הנעלה יותר שבו היא מכונה "רעייתי", ולמעלה מזה "יונתי", ועד לדרגה הנעלית ביותר, בו מכונה הנשמה "תמתי". וכיצד הבורא ית"ש דופק על דלתות הנשמה, ומוכר לה "שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה", ומשמעות הדברים בעומק עומקם.

ואז, פונה הרבי לבאר את סיום הפסוקים, מענה של כנסת ישראל לדודה: "פשטתי את כותנתי איככה אלבשנה, רחצתי את רגליי איככה אטנפם". ורבינו הטהור פורץ בכבי

מעלתה כמשה רבינו. וכאן מדובר אודות לוחות ראשונות, שנצטוו ומהותי יתברך התעסק עמם מתחילה ועד סוף, "הלוחות מעשה אלקים המה, והמכתב מכתב אלקים הוא". ואף על פי כן, כשמדובר על סכנה לישראל, ולו ידו רק שלישית אלקים איש מישראל, משה לא שואל שאלות... לא מתיינין עם אף אחד... ותיכף בירדתו מדר סיני, שבו קיבל את הלוחות, תיכף שובר את הלוחות הראשונות... על מנת... להציף את ישראל!!...

והדברים נשמעים בקול חנוק, גנוחי גייה וילולי ליל, בקול זעקה גדולה ומרה. ולא קשה לשמוע את דאגתו של הרבי לישראל העומדים אף הם עתה, ואפשר שלא שמרו מה שצריך לשמור, ואפשר שהתורה יכולה להיות קטגוריה

סנגון של ישראל

עליהם... והדאגה העמוקה לשלומם של כל אחד מהם. והרבי המשיך:

מציאותו של משה היא תורה. הוא מוסר את נפשו, ומעמיד את כל עצם מציאותו עבור ישראל. משה שובר את לוחות ראשונות, מציאותו של עצמו, כדי לשמור ולהגן על ישראל!

ובדברי התנאידבראיהו (רבה יד) "שני דברים קדמו לעולם תורה וישראל, ואינו יודע איזה מהם קודם, ואני אומר ישראל קדמו". כשעומדים בשמחת תורה, פוסקים "ישראל קדמו", ישראל קודמים לכל! ובמילא, אם ישנו ספק שיכול צפוני, צננת, בישראל הם ושלום, אין מקום למחשבה וניגשים כל האפשרי, אפילו שבירת לוחות ראשונות, להציף את ישראל!

מבין שבדי הדיבורים והכביות, נתבאר התשובות על השאלות בהם פתח: התורה מסתיימת בתיבת "לעני כל

”מבין שבדי הדיבורים והכביות, נתבאר התשובות על השאלות בהם פתח: התורה מסתיימת בתיבת "לעני כל ישראל" האומרות שכל התורה כולה היא עבור ישראל, והו שבהו של משה

באהבתה ישנה תמיד. רבינו ז"ע עם התורה הקדושה

מפורש יוצא מפיו של רבינו בקדושה ובטהרה, מעורר כל לב בתשובה. וכששומעים קול בכו של אותו צדיק, בעבודת הקודש הוה, אי אפשר שלא לחשוב: על מי הוא בוכה? האם לא עלינו אנתנו, וכיצד יכולים אנתנו להיות קצת פחות נחוחים, שהבושה תהיה פחות גדולה...

והלכתא אבי הבן מברך שתיים

פסקי דינים והתערבות בטענות שמימיות כמו בפורים תש"כ, היו בהזדמנויות נוספות. כמו בהתוערות — שגם ממנה יש הקלטה — מי"א ניסן תשכ"ב. אותו היום מלאו לרבינו זיע"א ששים שנה, ונערכה התוערות קודש לציון היום.

התוערות כולה מופלאה, ומלאה בשיחות קודש מרתקות בדרך הגלה, כדרכו והילוכו בקודש. כמו ביאור מעמיק בגמרא (מ"ק כח, א) דרב יוסף עבדי יומא טבא לרבנן בהגיעו לגיל ששים הנפקי ליה מכת דיומא, ועוד. בענותותו, הקפיד רבינו שהתוערות שוכנה עם ענין פרטי שלו, כמו יום הולדתו, תשולב בסיום מסכתא, שאו יש כביכול הצדקה לטורח הציבור. ההדרן"ך באותה התוערות הוא על מסכת פסחים. ר"ב שמלאי אקלע לפיריון הבן". הרבי יורד לשרוש גרדי מצוות פיריון הבן, אם רמא על אב או על הבן עצמו ורק שהאב פורחו והנפקותא היוצאת מזה. קולו של הרבי, כפי שאפשר לשמוע בהקלטת הדברים, הולך וטוער ברתחא דאורייתא, בסגנון הידוע של הרבי. מולך ומביא, מעלה ומוריד. דרך הילוכו נוגע בעוד סוגיות, דן ברבוי הצל"ח בסוגיא ומקשה על דבריו, ואחרי שמניח את היסודות פוסט את הקושיות והכל בא על מקומו בשלום. והסגנון חי ורווח בלהבת התורה.

ואו נשבר קולו הקדוש, והוא חוור על הסוגיא בדרך הפנימיות, בקול הנוק הוולך אט אט. פיריון הבן הוא כמוכן פיריון בניו של הקב"ה מגלותם, והמשא ומתן אודות השאלה אם "שהחינו וקיימנו והגיענו — אב מברך או כהן מברך" הוא טענת מידת הדין.

זאת ש"שיטא על פיריון הבן" האב מברך" הוא מכיון שאין כל ספק שהוצאת ישראל מהגלות הוא עניין ש"ל"מגלה מהשתי"שלות" (כ"לומר: למגלה מסחרי הנהגת העולם כי ב"סדר השתי"שלות" היתה הטענה בשעת יציאת מצרים "הלא עובדי עבודה זרה, והלא עובדי עבודה זרה". וכיצד בזה בגלות האחרון, לעולם אין לדעת מה מתחלף בעניינים ש"ל"דין מידת החסד".

וכיון שמזכיר הרבי את המידה של "היפך מידת החסד", קולו של הרבי נשנק, והוא מבאר כשכל מלה יוצאת מפיו, מדודה ומכוונת.

"הנה זה בא מאדום, המון גברים מבצרה... ואראה ואין עור, ואתבונן ואין סוכך", הקב"ה מביט סביב, ולא רואה אף אחד שיטיע לדושי את ישראל מן הגלות, ועל כן, רק הוא מעצמו נעשה זאת...

"איכעל לפיריון הבן", כשמתבוננים בדרא דעקבתא

ועל זה נאמר "דודי שלח ידו מן החור" — אותו "דודי" שהוא "דופק", באהבה רבה ואהבה עצמית, ש"ל"אהבתי אתכם אמר ה'", אינו מתחשב ב"מיימנים" וב"משמאליים", ומגדל אהבתו "לדודי מן החור". שאינו ממתין עד שידחה "פתחי ל", אלא הוא עצמו נעשה חור. "חתר לך חתירה תחת כסא הכבוד" (כלשון חז"ל, רות רבה פ"ה, ו. ילקוט שמעוני מלכים ב רמז רמז), מקום שאין בו שליטה למיימנים ולמשמאליים. חור במחיצה ש"ל ברוח שמפסקת בין ישראל לאברהם שבשמים, שממנה תבוא התעוררות שבאה מלמעלה. לאמור, אהבת השם הגדולה של "דודי" ה"דופק" על חדרי הלב של "אחותי, רעייתי, יונתי, תמתי", אינה מתחשבת בטענות מידת הדין. ונגד מידת הדין, ונגד כל טענה ומענה, "שלח ידו מן החור" — כלומר, הוא עושה חור, חתירה תחת כסא הכבוד לקבל בתשובה פושעים וחוטאים. בקיעת חור במסך המכביל בין ישראל לקב"ה שנוצר מכוח "ענותותים" היו מכדילים. והביטוי של החור הזה הוא היכולת ליהודי, בשפל המצב, לקבל והתעוררות מלמעלה לתשובה.

והרבי ממשך, לך רק "חור" עושה הקב"ה באהבתו, אלא גם "שלח ידו מן החור". ואינו מתפסק בהתירה תחת כסא הכבוד, אלא "דודי שלח ידו מן החור" — בעור וסיוע מלמעלה, שגם מי שנמצא במצב ש"ל ששטתי את כתנתי", ועד שאינו יודע "איככה אלבשנה", גם אצלו יפעל "ומני המו עליו". ומה זה "ומני המו עליו"?

בגמרא חז"ן (נו, ב) נאמר שבני מעיים מתחילים מן הלב. העור והמעינים מלמעלה, ש"ל "דודי שלח ידו מן החור" פועל התעוררות הלב, התחלת בני המעיים, גם אצל מי שזועק ומתוודה ש"ששטתי את כתנתי", והתעוררות נמשכת עד למעיים, ולמעיים התחתונים שדם בלי העיכול, הקשור גם עם המירוץ בין החלק הטוב והחלק שצריך לזרוק גם מהגוף. גם במקום כזה, באה ההתעוררות מ"דודי שלח ידו מן החור"...

שחודר את כל מצויאתו ש"ל האיש הישראלי (גם נעמט דורך דעם גאנצן אידן), ו"ומני המו עליו", שאינו מוצא מקום לעצמו (עד געפינט זיך קיין ארט ניט), ועד שמתהפך לגמרי, מן הקצה אל הקצה.

פסק דין נחרץ זה, שאף שיש כאלו שלגמרי אינם יודעים כיצד לקיים תורה ומצוות, ואף שמדת הדין טוענת מה שטוענת — אין הקב"ה מתחשב בכל זה, ופועל בכל ישראל הרהורי תשובה ועד לתשובה שלמה, כשהוא

טוער — המרעיד גם את לבו של מי שמאזין לדברים בהקלטה — כשהוא טוען עבור כנסת ישראל: על זה עונה כנסת ישראל, מכיון שאני ישנה — בגלותא (לשון הודו ד"ג צה, א), "ששטתי את כתנתי איככה אלבשנה".

כתנתי, איתא במדרש (רבה על הפסוק), שהם בגדי כהונה ובגדי מלכות. לבישי המצוות, ומצד הגלות — הן כפשוטו והן הגלות העמוקה אצל אל זר אשר בקרבך, גלות בנפש הבהמית ובגוף — הרי "אני ישנה — בגלותא". שבשעת הישנה חסר בחוש הראיה, "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלד", וחסר בחוש השמיעה "שמע ישראל וגו'", וחסר בכל כוחות הנפש שהיו צריכים לפעול את פעולתם. ועד ש"ששטתי את כתנתי", שהוא נשאר ללא לבישי המצוות.

לאמור, כותנת רומזת על לבושי הנשמה, שהם המצוות (מכאן בתניא קדישא פרק ד, וכאן מוצא רבינו רמז לזה במד"ר על הפסוק). וכאן, כאשר "אני ישנה" — כשהנשמה נמצאת במצב רוחני של ישנה, שאינה רואה ראייה רוחנית ואינה שומעת שמיעה רוחנית. והיא פשטה את בגדיה, לבושי המצוות. גלות קשה ומרה של הנשמה בחבלת היצר, שאינה יכולה להתגלות, ואף מצוות איננה מקיימת.

וה טענתה אל הדוד המבקש לעוררה: "ששטתי את כתנתי — איככה אלבשנה" — כבר אינו רגיל בקיום מצוות, ואין אובל לשון ולחזור לדוד הוה של תורה ומצוות!

ובשמיעת הדברים אי אפשר שלא להיזכר בדברי אליהו הנביא ברה הכמל כלפי מעלה: "זאתה הסיכות את לבם אוהינח" (ע"פ ברכות לא, ב. ובפירושי הגהות של הרשב"א שם), זו הגלות שאשמה במצבם של ישראל...

ולא היתה טענת ישראל אלא הקדמה, לדברים הבאים, על המשך הכתוב "רחצתי את רגלי איככה אטנפם" שמתפרשים כחורבן כרבי הודו.

וכאן מתגלים עניינים מביט דין של מעלה, הרבי מצטט את הכתוב (מלכים ב' כב, יט ע"פ ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א) "ראיתי את ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו", שיש למעלה טענות שונות, של "מין" — שבחם של ישראל, ושל "שמאל", של מידת הדין העליונה, הטוענת טענות כנגד ישראל. ומידת הדין כאשר שומעת ש"ששטתי את כתנתי", היא טוענת — אם כן, "רחצתי את רגלי, איככה אטנפם".

"רגלי" קאי על "הארץ הדום רגלי", ובמיוחד על בית המקדש (ככתוב "ולא זכר הדום רגלי ביום אפוי") — המקום שבו יש השראת השכינה למטה. בגלות, בית המקדש חרב בשל כך שהקדושה מסתלקת מן העולם, ובלשון הווה (לשון רגילה בחסידות ע"פ זהו ח"א ר, א. ח"ג כ, ב. ועוד) "קודש בריך הוא סליק בגלותא לעילא ולעילא". ועל זה טוענת מידת הדין כלפי שמיא, במצב כזה שישאל "שכח" איך מקיימים מצוות:

רחצתי את רגלי מה שייכות יש לי עוד עם "הארץ הדום רגלי" ("מיהאנו גאיניט וואס צוזאן מיט הארץ הדום רגלי"). "איככה אטנפם" — כיצד יכולה לחזור ולהיות השראת השכינה בבית המקדש. והלא אפילו במון שלמה נאמר (מלכים א' ח, כז) "השמים ושמי השמים לא יכלעון אף כי הבית הזה", וכיצד עתה, כאשר "אני ישנה" ו"ששטתי את כתנתי", כעת, "אטנפם"!

המצב העגום של כלל ישראל, עלול להיות בעצמו טענה של מידת הדין — כשהרבי טוען על טענת מידת הדין, בכיו הולך וגובר. אפילו בהקלטה אפשר לשמוע כיצד כרבי לוי יצחק בשעתו, עומד הרבי בכני מידת הדין, חוור על טענותיה, ומוכן להשיב לה. ואז בקול נחרץ ממשך ואומר:

” התועדות הקודש של רבינו זיע"א היו מגיעות אל תמציתן ברגעי אמירת המאמר. משמעות אמירת חסידות הוא במסורת רבותינו אדמו"רי בית חב"ד זיע"א גבוה מעל גבוה

באמירת 'נאמר' חסידות

עדות קיום על מעשים אלו במסירות נפש. המאמר הזה של סגורן ומעורר זכותן של ישראל. ובמהלך השנים נראו מעט לעת, גם בגלוי, רגעים של עבודת הקודש של רועה ישראל ההולך אחר צאנו, לרומם גדי אחד, כבשה אחת, ולהשיבה אל העדר, כרועה עדרו ירעה, בורועו יקבץ טלאים ובחיקו ישא, לא רק בנשמות, כי אם גם ברוחניות. אחת השיחות היותר מפורסמות בנושא זה (וגם היא מתועדת בהקלטה) היא השיחה על "מרים בת בלגה".

ר' תשרי תשל"ה, ימי תשובה, ספרי חיים וספרי מתים פתוחים. במהלך ההתועדות עורך רבינו סיום מסכת, והפעם — בשל הסמיכות לחג הסוכות — על מסכת סוכה המסתיימת בסיפור של מרים בת בלגה והעונש שקבלה כל המשמרת ש"חלונה סתומה, וטבעתה קבועה" וכו'.

תנו רבנן, מנעשה במרים בת בלגה שהמורה דתה, והלכה ונשאת לפרדיוט אחד ממלכי יוונים, משנכנסו יוונים לחיבץ היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח, ואמרה: לוקום לוקום, עד מתי אתה מבלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשנת הדיקון.

טפח מעל הקרקע. התועדות קודש עם רבינו

אפשר ממש לשמוע את הסגוריה והמלחמה שמנהל הרבי נגד "היפך מידת החסד", וטענותיה על פי התורה (בקטעים שדילגנו הרבי פורט גם טענה משו"ת חתם סופר, ומשיב עליה), שחס ושלום לא יעלה ולא יבוא מצב שבו גאולתם של ישראל תתעכב ותחרש חלילה "קמעא קמעא", בעליות ומורדות. כיון שלהלכה "אבי הבן מברך שתיים" — והקב"ה כסבורו ובעצמו מחוייב להציל את ישראל גם בפשוטו בעולם הזה הגשמי.

הצלת נשמות

הדוגמאות שהבאנו עד עתה, ועוד רבות שלא הבאנו, עוסקות בישרועתם של ישראל, ישועת הכלל. לימוד זכות על הרבים שמהם שהתורה יכולה להיות קטגוריה עבורם, וצריכים להודיע ש"ישראל קדמו". ומהם שמרוב ש"פשוטו את כותנתו" כבר שכחו "איככה אלכשה". וכלל ישראל המצוי במצב ש"היפך מדת הדין" יכולה לקטרג חלילה ולפעול שהגאולה תהיה "קמעא קמעא".

אך פעולת צדיק בישראל אינה רק בהצלת הרבים, אלא גם בהצלת היחיד. אין מסגרת זו המקום לטסקו בפרשיות ופעולות בעולם המעשה להצלת בני ישראל פרטיים, והלא שלוחי הקודש הפזורים בכל קצויו תכל עומדים ומעידים

דמשיחא, שאז זו כבר המסיבה של פדיון הבן. כי כבר כלו כל הקוצין, עם הסימנים שמנויים בסיום מסכת סוטה, ועד ש"אין לך יום שאין... מש"ל חבירו [מנקיות לשונו של הרבי נמנע להזכיר מאמר חכמינו זה על לשונו — "שאין קלתו מרובה משל חבירו"], וכש"איקלע לפדיון הבן", אומרים ש"פשיטא, על פדיון הבן" — "אשר קדשנו במצוותיו וציינו על פדיון הבן" — "האב מברך".

קריאת התיבות הללו בריו על הנייר, אינה מעבירה את עוצם הכוחות שמושקעים בכל תיבה ותיבה, כביכול הרבי מתבונן וקובע פסק דין, שנמצאים בעקבתא דמשיחא, ושחובת האב על בנו לפדותו מן השביה, ושאין מי שיעשה זאת (במבוכו, ש"פ טבע הרוחני גם כן, לאו דוקא שיש לזה מקום, מצד טענות מדת הדין), וברור שרק על "האב" רמיא מילתא. ופרט זה הוא בגדר "פשיטא". והרבי חזר על פרט זה ומאריך בזה שאין כל ספק בדבר.

ואו עובר הרבי לספק בגמרא, מי מברך "שהחינו". הביאור הוא ש"כחן" קאי על "כחן איש חסד" — הנהגת העולם חסד יבנה", וכך הוא מסביר את הספק, ושוב בקול הלשון והנוק מדמעות:

וכאן מתעוררת השאלה, בנוגע לברכה השנייה, "שהחינו וקיימנו והגיינו לזמן הזה", כאשר הגאולה צריכה לבוא בפועל, בזמן ומקום, למטה מעשרה מפרחים... הרי מדובר על הגאולה האמתית והשלמה, כשיבוא איש הוגה בתורה, שיהיה הרי כפשוטו, יהודי, מלובש בכשר ודב, שיהיה הוגה בתורה, ולוהם מלחמות ה', וכופה כל ישראל לדבקה בו, כמבואר בפרשות במד"ב (הלכות מלכים פרק יא). הננין הזה של פדיון הבן צריך להתרחש כפשוטו, למטה מעשרה מפרחים, בכשר ודב, במקום גשמי בעולם!

והרבי המשיך ופרש את הספק, ועתה, נוסף על המילים היוצאות בבכיה חרישית, השפה והסגנון הוא ברמזיה. כביכול, חושש לומר בפירוש את הדעה הזו, אותה מבקש לשלול (בחצאי ריבוע, ניסיתי לכאר כוונתו הקדושה, כפי מיעוט ערכי ש.ר.).

ובזה יש שני אופנים: יכולה להיות כמרא, ש"כחן מברך, דמשיח הנאה לידה", שמכיון שהגאולה צריכה לבוא למטה מעשרה מפרחים, אז כבר אינו נוגע כיצד תתרחש הגאולה, כיצד זה יקרה ב"שהחינו וקיימנו והגיינו לזמן הזה". האם זה יהיה ב"קו החסדים" (גם עתה ניבטת נקיות לשונו של הרבי, הכוונה כאן היא ל"דרכי הטבע", והבטינו יקו החסדים' היא במובן של 'כחן איש חסד'. וכוונתו שאפילו בצד שאותו הוא מבקש לשלול לגמרי, גם אם אין מקום שיהיה זה של בדרך של חסדים]. שצריך לשלול דעה אצל אחשוורוש, ולשלול דעה אצל עור הגאולה ויבוצא בזה [כוונתו הקדושה לכאורה: שהגאולה צריכה להיות בהתחשבות בדעת אומות העולם, ובדרכי הטבע, גאולה כגאולת פורים ש"אכתי עבדי אחשוורוש און"], ושהיה קמעא קמעא, והכל ילך בדרכי הטבע, ועל כן 'מקו מברך דקא משיח הנאה לידה', זה הרי צריך להיות דבר הנגה, בנשמות, ובמלא און נפקא מינה, עם ברכה, ללא ברכה, העיקר שנהגה... [לכאורה, הכוונה לשלול בכל חוקף ענייני הצינות וכו'], שהעיקר שיש הצלת ישראל, גם אם אין בזה הזכרת שם שמים. והעיקר שבפועל ישנה הצלה וישועה בדרכי הטבע].

והרבי ממשיך ומפרט, שהגאולה לא יכולה להיות באופן כזה בשום פנים ואופן. וגם כאשר הגאולה באה ליד "הנאה" ולידי "לזמן הזה", היא מוכרחת להיות כידיו של הלימלה מהשתלשלות' ובבת אחת. נקצר במקום שאמר כולה, בקול חנוק מבכי:

ועל זה נאמר שאפילו "שהחינו וקיימנו והגיינו לזמן הזה", פדיון הבן כפי שהוא מתרחש ב"זמן הזה" ובשמחת הגוף... גם זה צריך להיות מכוון האב, מלמעלה מסדר השתלשלות כפי שהוא בא בהשתלשלות' למעלה מנהגת הטבע — וכך ינהג בפועל הטבע והמצוות, בשעתא הדא וברגעא הדא יבוא ויגאלנו.

וכפסק הרמב"ם (הל' תשובה פרק ז, ה) "ננאין מיד", לא "קמעא קמעא" (כלשון דורוש'מי ברכות בתחילתו). ולא שאפילו שום דבר לא אצל אחשוורוש, ולא אצל מר יודענימי... זהו יום השם הגדול והנורא, שיבוא ויגאלנו, לא הכדן אלא האב!

ובזאת מסתיימת המסכתא: שקודם אמרו בני מדרשא, וכך נפסק בדי' אמות של הלכה... והלכתא, האב מברך כאמור, הדברים הובאו הנה בתמצית ממש. ובשמיעתם

” וכיון שמזכיר הרבי את המידה של "היפך מידת החסד", קולו של הרבי שנשק, והוא מבאר כשכל מילה יוצאת מפיו, מדודה ומכוונת

עושה שלום. בסיום תפילת שמו"ע בעמודו לפני התיבה

היו צדיקים, והמעט שהרגו אותו הוא, שנבנוע לאמירת נבואה יש משמעות אם הנבואה כבר נאמרה או לא. שקודם שהוא נאמרת היא לא הייתה להתקיים, ואמירת הנבואה מורידה אותה לעולם.

וכיון שהם ידעו שנבואת זכריה קשורה עם חורבן בית המקדש, לא רצו שהנבואה תיאמר, ועל כן מסרו את נפשם שהנבואה לא תבוא בדבור, ועל כן הרגו אותו.

והמשיך אדמו"ר חוקן: אם כן, נשאלת השאלה על זכריה הנביא בעצמו, הרי הוא בודאי ידע שנבואה שאינה נאמרת לא באה כלל כך לעולם הזה, אם כן, מדוע רצה לומר את הנבואה — ואף שהוכנס נבואת חייב מיתה, הרי היה צריך למסור את נפשו על זה. אלא שכיון שהיה נביא, וקיבל ציווי על אמירת הנבואה, הרי שלא היתה לו מציאות בפני עצמו ועל כן לא יבול היה להתנגד לרצון השם. אבל האחרים שהיו שם שלא היו נביאים, אבל היו צדיקים, הם כן היו מציאות בפני עצמם ולכן התנגדו לאמירת הנבואה והמשתכח בפניו, ועל כן הרגו אותו.

כשסיים אדמו"ר חוקן את הדברים האלה יצאה הרוח מאותו איש. ואמר אדמו"ר חוקן שהרוח של אלו שהרגו את זכריה הנביא נכנסה בדרך עיבור באיש הזה, ועל ידי שהוא לימד זכות על אלה שהרגו את זכריה הנביא הוא תיקן את הרוח.

שמעל זה רואים את המעלה של לימוד זכות, שעל ידי הדיבור מזה מגלים בדבור את העניין האמיתי שהיה כבר קודם.

תיכף אחר סיפור מופלא זה חזר רבינו לביאור סוגית מרים בת בילגה בדרך ההלכה, וסיים את העניינים שנדברו שבוע ומחצה קודם לכן. והכהנים והעם העומדים בעזרה, רואים, ושומעים, ומבינים שזכו לראות מדברים של יחידי סגולה, המה ראו כן תמה, הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו?

שלושים שנה חלפו מאז השלישי בתמוז תשנ"ד. ורבינו, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, לא נכנס בגן עדן. מכוח נדר על דעת רבים שאין לו התרה. הוא עומד ודועק, ותובע את תביעתם של ישראל. הוא עומד ודועק בעליונים, ופועל גם בתחתונים יתיר ובחזיוני, שיהיה דור שכולו זכאי, שהבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין. מליני הנחות תפלין, אותיות של תורה, נרות שבת קודש, ומקוואות כשרים, עולים מכוחו וזכו כוחו כל העת, והוא עומד ודועק, עומד ותובע. ומתפלל ודועק, "אלקים, אל דמי לך, אל תחרש ואל תשקוט אל".

זכותו יגן עלינו.

כך כתוב במשנה: "היו דן את כל אדם לפי זכותו", תורת אמת אומרת שצריכים ללמד זכות על כל אחד מישראל. ואין הכוונה שאין זה עניין אמיתי, אלא שהדברים אמיתיים גם קודם הלימוד זכות, אלא שבאמצעות הלימוד זכות מתגלית האמת הזו. ועל דרך שכתוב בספרי מוסר אודות לשון הרע, "לשנא דקמיל תליתא", שהסיפור בחיפך השבח של חברו מוזק לו, כי הוא מגלה את האמת שבו מן ההעלם אל הגילוי. ועל דרך זה ביחס ללימוד זכות, שעל ידי שמלמדים זכות מגלים את הטוב ומביאים אותו לידי גילוי.

עד כאן דברים אופייניים לדרוכו של הרבי. אבל כאן פתאום מספר הרבי סיפור מעשה מרבינו בעל התניא: פעם ישב אדמו"ר חוקן עם יחידי מגילה, והביאו לפניו איש אחד שנכנס בו רוח, ואדמו"ר חוקן התחיל לדבר בנוגע לאלה שהרגו את זכריה הנביא, שעל זה נאמר "אם יחרג במקדש ה' כהן ונביא".

ואמר אדמו"ר חוקן שאלה שהרגו את זכריה הנביא

זכות היא לישראל, וזכות היא גם עבורה, שיזכירו זאת כל הזמן שלא יותר מאשר אחת הגיעה לזכות מצב גם כששלטה מלכות יוון הרשעה וכו'.

התשובה השניה, היא על יסוד דברי הרמב"ם באיגרת תימן אודות ירבעם בן נבט, שגם אחרי ש"חטא והחטיא את הרבים" עדיין יבואו אליו בטענה על שלא שמר עירוב תבלין. וזאת בשל התקווה שתולים בכל אחד, גם לאחר שחטא ופגם, שיש לכל מעשה שלו חשיבות, והוא אינו יכול לומר ולחשוב שנגזר ונכרת ח"ו מישראל. הוא "חטא והחטיא את הרבים", מה נוגע לקב"ה אם הוא עושה עירוב תבלין אם לאו הוא הרי כרת את עצמו מכל העניינים.

אומרים: לא! מזה כרת, מי כרת ("וואו אפגעניטן, וואס אפגעניטן"? אמנם זה נקרא "מ"ף ר"ש ת"ן" [בנקיט לשוננו לא רצה הרבי לומר תיבת 'פרת' אפילו על ירבעם] והוא נחשב מ"ד' וכו' [שוב, לא רצה לומר 'ד' מלכים שאין להם חלק לעולם הבא", והסתפק במילה "ד" עם כל הפרטים, אבל באמת "ישראל הוא", ועל כל צדד ושעל של, אפילו אם הוא עושה או לא עירוב תבלין — הרי זה נוגע לעצמות ומהות אין סוף, לקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו!)

ועל כן מזכירים מעשה של מרים בת בילגה, להורות שאף שהיתה בריטא הכי תחתונה, עדיין מייחסים חשיבות לדיבורה, והוא נוגע כלפי מעלה.

ילדה יהודיה ש"המירה דתה" והמנא ליצ'ן, ונישאת לפרידו, לקב"ה נוגע כיצד היא מתנהגת כאשר היא רואה את המזבח!

ובתשובה השלישית האריך הרבי באופן מיוחד, כשהוא ממרר בכבי:

וכאן אפשר לראות מהו ילד יהודי: "נישאת לפרד-יומ"... סרדיוט שלוחם בישראל, וכובש את ירושלים, כובש את בית המקדש, כובש את המזבח, והיא הולכת אתו עמו, כביכול יש לה שייכות אלו... אבל ברנע שהיא רואה מה קורה עם יהודי אחר, וזעקת היא "לוקום לוקום", מדוע אינך מסייע ליהודים?!

למה מספרת זאת הנמרא — לא כדי לספר בגנותן של ישראל חם ועלום, אדרבה! כדי להראות לכל הדרות, מהו יהודי!

מקלות הבכי הנורא הנשמעים באמירת השיחה הזו (שכמובן הובאה כאן בקיצור) אפשר לשמוע את הדאגה והרחמנות של רבינו על אותה נשמה אבודה, מרים בת בילגה.

אלא שכשבויעים אחר כך, בשעת שמחת תורה, מתוך שמחת התג, רמז הרבי כי לא היה זה סתם שיהיה, אלא נשמת מרים בת בילגה היתה צריכה לבוא לתיקונה... וכך סיפר:

היו כאלו שתמהו: עבור מה מלמדים זכות על מרים בת בילגה?

באדיבות jem

זנהנין ממנו עצה ותושיה

מה יעשה בחור צעיר שמרגיש שאינו מסוגל לגבור על טבע העצלות? מה ניתן לומר לבחור החש שאין טעם ותועלת בכך שישקיע בלימוד התורה, שכן 'גדול בישדאל' כבר לא יוצא ממנו? מהי העצה למלחמה עם המחשבות הזרות המציפות את המוח בשעת התפילה? איך יתמודד בחור שמתקשה בשמירת הראיה? כיצד להשתחרר ממתח נפשי? מהי הדרך הנכונה בה ינהג בעל תשובה אל מול הוריו? ומה העצה הפרקטית למי שמרגיש קושי בכיבוד הורים? + מאות מכתבים הודצו מדי יום אל כ"ק מרנא ורבנא ארמו"ר מליובאוויטש זי"ע. יהודים מכל קצוות תבל, מכל החוגים, מכל הרקעים ומכל הגילאים שפכו את לבם וביקשו לקבל עצה ותושיה + לרגל ג' תמוז, יומא דהילולא קדישא, ליקטנו מספר עצות והדרכות שהעניק רבינו לשאלות והתמודדויות שונות

• מ. אהרונסון

בחזון ישעיהו הובטחנו "והשיבה שופטייך כבראשונה, ויועצייך כבתחילה, אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה". ומתוך כך אנו מבקשים ג' פעמים בכל יום: "השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה". אמנם – הקשה פעם מרן כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זיע"א – בתוה"ק נאמר "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך", ומה טעם שינה הכתוב משופטים ושוטרים לשופטים ויועצים?

אלא, כך לימד: הלוא מהו חילוק בין השופט והשטר? השופט מופקד על פסק הדין, אמירת האמת כפי שהיא, וקובע הדין את ההר. האמת שאינה נושאת פנים ואינה משתנית לפי מה שהוא אדם. לעומת זאת השטר הוא האחראי להביא את פסק הדין לידי ביצוע, הוא מי שצריך להוריד את הפסק מעולם הדין לעולם המעשה, וכאן יש בהחלט שינוי בין אדם לאדם. יש שצריכים לכופו, ויש שמספיק לבקשו וכן הלאה.

אמנם, כל זה בשעה שיצר הרע יש בעולם, ואנשים אינם נשמעים לפסק הדין מכוח יצרם שאונסם. וכלשון הרמב"ם: "כיון שהוכה ותשש יצרו" מתבררת האמת ש"רצונו של כל אחד מישראל לקיים כל המצוות". אך לעתיד לבוא, כש"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", לא יהיה עוד טעם בשוטרים, שהרי פסק הדין בוודאי יתקבל אצל כל אחד ברצון ובשמחה. את

מקומם של השוטרים ימלאו היועצים. היועץ הוא מי שצריך למצוא איך הדין והאמת של הדיין מתחבר ומתקשר עם נפשו של האדם. כלומר, בדיוק כפי שהשוטר כופה את הדין על כל אחד לפי ערכו, כך היועץ מחבר את הדין עם כל אחד לפי ערכו ומעלתו.

כיוצא בדבר ביאר פעם טעם מה ששליחות משה היתה באופן של 'רָאָה תִּתֵּיךְ אֱלֹהִים לְפָנָיו וְאֶהְרֵן אֶתְּךָ יְהוָה נְבִיאָךְ': משה צריך לומר את האמת לאשורה כפי שהיא, אף שפרעה אינו יכול להבינה. האמת העליונה צריכה להישמע. ואחר כך אהרן כהנא רבא יבאר את הדברים עד שגם פרעה יוכל להבינם. שכן היא המידה: האמת אינה יכולה להזויף. אותה אמת מוחלטת של 'וה' אלקים אמת' – אין לה שינוי ולא גירעון ולא תוספת. ועם זאת, ודוקא בשום היותה אמת, היא צריכה גם להיות דרך חיים לאדם, כל אחד לפי מעלתו ודרגתו, וככתוב 'וה' אלקים אמת – הוא אלקים חיים'.

חשוב להבין דברים אלו קודם שנכנסים ללמוד את עצותיו אמונה ופעולתו אמת של כבוד קדושת מרנא אדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל. עצותיו הרבות של רבינו, המכונסות בספרים רבים וברשימות פרטיות, יש בהן מאפיין שמבדיל אותם מהרבה עצות והדרכות שניתנו ע"י גדולי ישראל. מצד אחד, יש כאן את הצד של 'וה' אלקים אמת', העצות כולן נובעות מנקודת אמת שאין בה שינוי. העצות אינן דברי תנחומים המתיישבים על הלב, מחייבת דמעה מעל כל פנים. אדרבה, מעלעול בכרכי "אגרות קודש" בהם מכונסים מרבית העצות, נראה כי כמעט ואין במשתמע שפה של רחמנות והתחשבות, להיפך, האמת כפי שהיא זועקת מכל תיו ומכל אות. אם יכתוב בתפקידו, יקבל ללא ספק מנחה: בוודאי יש לך את הכוחות. בשום פנים לא יקבל "פטור" או הקלה כלשהי. והעצות כולם מלאות באמת: שהוא עד לעצמו מכל פנים, כל הקורא מעיד: אכן, זוהי דעת התורה.

ועם זאת, האמת הזו אינה אמת "שורפת", היא אינה מבטלת את מציאות השואל – אלא בדיוק להיפך, היא מגדלתו ומרוממתו על כל המשעים. כפי שרואה בלקט המענות והעצות שכינסו כאן, לציון שלושים שנה להסתלקותו, העצות הנוקבות מחד – מרוממות מאידך, יש בהם אמונה אמיתית בכוחו של האדם, ולו יהיה נער או חולה. התוכן יהיה תמיד: בידך הדבר, הבורא ית'ש נתן לך את הכוחות, ועלך לנצלם במילואם.

הקדמנו זאת, כי בטבע שבעולם, שהמחפש עצות מחשב בעיקר הסכמה על מקומו, מחילה על מעמדו, וה'כשר' על קטנותו, וכל שהוא צריך זה נחמה ומילה טובה. את זאת לא נמצא כאן. אבל יש כאן מלאך המכה בו ואומר לו 'גדל, וכדבר רבינו בעל התניא (אגרת) הקדש סימן כז) אודות דברי צדיקים אחר הסתלקותם 'כי המעשה גדל והולך, גידול גידולין, מן אור זרוע לצדיק, שגדו אשר ברכו ה' המאיר לארץ והזנות, וגם אנונו אלה פה היום כלנו חיים, דרכי דרך הקדש יקרא לה'.

רבי אברהם ששונקין

כיצד מקבלים חשק ומרץ בלימוד

הרב אברהם יצחק ששונקין היה בסך הכל בן ארבע עשרה כאשר כתב לרבי את אשר הציק לו: הוא חש שהוא עצלן. קשה לו להתמודד עם המטלות הלימודיות. כך השיב לו הרבי במכתב:

במענה על מכתבו בו כותב על דבר אופן לימוד והעיקר על דבר מה שנרמז לו שבמכתבו יש לו כבודות ועצלות, וכפי כתבו הנה אינו יכול להתגבר על זה, כטורם ומשך, כדאי לשים לב כיצד מוצגת השאלה על ידי הרבי: "נרמז לו שבמכתבו יש לו כבודות ועצלות". ביסוד – זהו דמיון, כי בעצם בוודאי שאי אפשר להסכים להגדרתו כ"עצלן", חלילה. ככה נדמה לו, והרבי יעניק לו עצות להתמודד עם כך. הרבי מודגש עוד: "כפי כתבו הנה אינו יכול להתגבר על זה". הרבי חוזר על דבריו של הנער, מקשיב להם, אך מודגש – זהו מה שאהא כותב, וזה לא המציאות לאשורה.

והעצה, בשורה אחת, היא: **הנה אי אפשרי הוא דבר זה, וכידוע פסק ר"ז יגעתי ולא מצאתי אל תאמין, והעצה לזה מבורר בתניא חלק א'.**

"אי אפשרי הוא דבר זה" – שכלתי ניתן להתגבר – שהרי יגיעתי ולא מצאתי, אל תאמין". ומה העצה? – הרבי שולח אותו ללמוד את כל החלק הראשון של ספר התניא, ליקוטי אמרים. באופן כללי: החלוקה הברורה בין הנפש הבהמית שיש בה "כבודות ועצלות" ובין הנפש האלוהית שבה יש זריזות ושמה, והדרך להשליט את הנפש האלוהית על הבהמית, תורה גדולה היא ולימוד היא צריכה. והרבי מרץ את הנער המתחבט, גש ללמוד תניא, שם תמצא את ההדרכה המפורטת.

אך בכל זאת, הנער קוץ להדרכה ולעצה כעת. והדרך לסייע לו עוברת באמצעים ורחמים: **וכדי שידחה אצלו בנקף יותר ובקדק האפשרי, נכון שיתחזק בשלישית השיעורים דידועים – מתקנת כ"ק מורי וחמי אדמו"ר וצוקלצה"ה נבג"ע ז"ע בחומש תהלים ותניא. ובכ"ף יום קודם תפלת שחרית יתן פרוטה לצדקה (כמוכן אבד שבת קודש ויום טוב).**

ויהי זה בלי דבר עד ייש כפלו הבע"ל ר"ה לחסידות. ואחכה לשישורת טובות שהזנב מצב שקידותו והתמודדו בלימוד תורת ה' בהצלחה וביראת שמים.

הדרך לקבל את ברכת ה' עוברת תמיד – במכתבי הרבי – באמצעות שמירה על שיעורי הלימוד הקבועים, ובאמצעות מתן צדקה. אם הוא יקפיד על כך, תהיה לו ברכה גדולה יותר מהשמים בבעיות הללו. הרבי מבקש מהנער שידווח לו שאכן "הוטב מצב שקידותו והתמודדו בלימוד תורת ה' בהצלחה וביראת שמים".

עד כאן אין כאן דבר יוצא דופן על פני מכתבים רבים מספור של רבינו, והעצות הדייקניות על שאלות מסוג זה. אבל במקרה דנן חלה תפנית: הנער אברהם הצעיר החל לנהוג כפי שכתב לו הרבי, ואכן חווה התרוממות והתלהבות, כמו זיקה של מרץ שהוכנסה בו בלימוד. אך זמן נוסף חלף והמרץ דעך. הוא שב לתחושת "העצלן" שמילאה אותו קודם, והתמלא בחלושת יאוש ודכדון. הוא התיישב שוב לכתוב לרבי, והרבי משיב לו: **במענה על מכתבו מ"ב"ה תמוה, בו כותב שלאחר קבלת מכתבי נתעורר ועמד בהתשררות כמה זמן בלימוד בתפלה ובהנהיגה, אבל לאחר כך נחלש בזה וזאז הוא אצלו בדרך ע"י זרידה ובמילוא יאוש מתגבר אצלו וכו'.**

והנה כבר כתבתי לידיה מהאברכים הנמצאים במצב

כזה אשר מלתם אמורה ככ"מ בספר תניא קדישא ומהם גם בפרק כ"ז וא"ף, ובכ"ף, הנה מרת היאוש ובקשת נסים דוקא במלחמת היצר וכו' – אין זה אלא מפיתוי היצר והסתתו.

הרבי חוזר ותיאר את הבעיה, כאומר: "היטב הכנתי את אשר כתבת", ואז מגיעה התשובה המופלאה, הנפתחת באמירה הבה מתחשבת: "כבר כתבתי לאיזה מהאברכים הנמצאים במצב כזה", נכון, מדובר בבחור בן ארבע עשרה, שבוודאי חשב כי הוא היחיד בעולם שמתמודד עם בעיות כאלו. הרבי רומז לו: חשוב לי אתה מאוד, הבעיה שעמה אתה מתמודד זקוקה לפתרון, אך דע לך: זו בעיה שרבים מתמודדים עמה. אין בכך שום דבר חריג. יתירה מזו – וכאן הרבי מכווין אותו לפרק מסוים בתניא – כבר בעל התניא חשב על הבעיות הללו, וכדאי שתלמד את פרק כז ואילך במיוחד. הפרקים הללו בתניא מדברים על הדרך להתמודד עם יאוש.

וכאן מופיע משפט פלאות: "מרת היאוש ובקשת נסים דוקא במלחמת היצר" – הרצון להיפטר מבעיות ורחמים 'כאן וכשיו', ולהיכנס לייאוש בכל פעם שבה הדבר אינו מתמשך, זהו דבר אופייני ל"מלחמת היצר". בנושאים אחרים לא שמענו על כך שאנשים מחפשים פתרונות מהירים או "נסים", וגם אינם מתייאשים כל כך מהר. גם היאוש וגם "בקשת נסים" הם "מפיתוי היצר והסתתו".

אמירה עמוקה זו צריכה לימוד ועיון גדול: יש לדעת שעבודת השם היא דבר המצריך פעולות חזרות, שוב ושוב, וכל רצון לפתרון כולל, הוא עצמו הבעיה!

ובכן, היאן נפטרים מהצרה הזו? – הנה העצה: **וכמו בכל תכסיס היצר הרע, הנה הדרך היותר מנוגדת היא שלא להכנס מלכתחילה בשקלאיזטריא נמו אלא להתחזק בשלישית העמודים תורה עבודה (וקיום המצוות בכל"ע) = נמי"א – בישורי ומרין, או מוכתרים אשר החשך מתמנע ונדהא,**

והכל על הזמן שמכובדים על הפלפול שבוה, פשוט: לא מתעסקים עם היצר הרע. לא חושבים על זה. "חבל על הזמן שמכובדים על הפלפול שבוה" – שבמריבות עם היצר. במקום לריב עם היצר, צריך "להתחזק בשלישית העמודים" (אחד הדברים שרבי תמיד תמיד עוור), ו"מוכתחים אשר החשך מתמנע ונדהא".

כלומר: בחור יקר, יש בך טוב ואור בלי גבול. יש בך גם יצר הרע, שפשוט נמסה להטריד אותך. במקום לריב אחר, תתעסק בטוב, והוא יברח.

ובסוף המכתב, מורה הרבי, שוב כדאי שנוכר שהנמנע הוא בחור בן ארבע עשרה שנים – כיצד מגדילים את ה"סיעתא דשמיא":

וכשינעצא ג"כ כח השפעתו על מלאו שהם צעירים ממנו לקרב גם אותם ל"עבודת ה' הנה תתרבה גם אצלו הסייעתא דשמיא.

רבי אברהם ששונקין זצ"ל נעשה לחסיד פנים, וברבות השנים השפיע על מאות ונגע בלבבות רבים מספור בתורה ועבודת ה'. הוא נפטר בשנה שעברה, ואחרי מיטתו הלכו רבים מאוד שראו בו אב ומשפיע ורוחני.

איך להיות גדול הדור?

הסיפור הבא הוא בדיוק הצד ההפוך והמשלים של זה הקודם:

הפעם, מבקש העצה הוא נער בן תורה, תלמיד ישיבת 'חפץ ישיבת חיים', בשעת סעודת פורים התעורר כטוב לבו ביין, ולפתע חש תחושת אכזבה נוראה: הוא למדן ובעל כשרון, ועם זאת – התבונן הוא בסיפורים שקרא אודות גדולי ישראל אשר בגילו – והוא

ראש הישיבה הגאון רבי עזרא בנימין שוחט בגילו – והוא

בן חמש עשרה — כבר כתבו חיבורים והתפרסמו בכל תפוצות ישראל. כך נכתב הישג שמעתא' בידי הקצות' כשעוד היה נער, כך כתב בעל התניא את שולחן ערוך שלו כשהוא עוד לא בן עשרים שנה. ואילו אני — חשב לעצמו — גם אם אתאמץ בכל כוחותי — לא אגיע אפילו לקרטליים שלהם. אז אולי כל הלימוד איננו בשבילי?

בחבור הצעיר התיישב לכתוב מכתב לרבי, בו הוא פורט את 'אכזבתי' מעצמו מהטעם הנזכר. ויחד אתה פרט את כל הבעיות הרוחניות והניסיונות שהיו לו בעניינים שונים. את המכתב כתב בידיי, והנה מכתב התשובה — שנכתב באותה שפה של השאלה, בתרגום ללה"ק:

בתחילה התייחס הרבי למצבו הרוחני:
במענה למכתבך מצי' אורי שושן פורים — בו אתה כותב אודות המבב ברוחניות, ושאף נצוה בזה וכו', בודאי יש אצלך את ספר התניא, בו תמצא תשובה על כל השאלות שלך. ומקדמתי יש לך את דפוס התניא עם המפתח עניינים המקל על ההיפוש.
וכאן התייחס הרבי לשאלה השניה:

מה שהגך שואף, מזה שמסופר בספרים וכן בעל פה אודות כאלה שבשנות צעירותם היו עילויים וגדולים בישראל,

כפי' — מה התועלת משאלת מדוע אין דעותיהן שוות?

ובפרט כפי שמבואר בתניא ריש פרק ד' שהשגת התורה תלויה ביכולת השגתה ושרש נפשו למעלה.

וכפי שמבואר גם בפרק ז' על המשנה "היו שפלו רוח בפני כל האדם", שלכל אחד יש את המעלה שלו לגבי הוולת.

הוא כן מוזכר גם באגרת הקודש סוף סימן ז' שהצגחה של אדם מופים היא במצווה מופיית, כי כך עלה ברצונו יתברך.

ולפי אצלי כל הגישה שלך, מכיוון שהתכלית של האדם היא — לא "להשיג" (איבערשטייגן) יאדות נדול ותר מהוולת, אלא כהודעת המשנה, "אני נבראתי לישמש את קוני", ואם הקבי' רוצה שאורי יזה גודל במצוות הצדקה והאחר בתורה, וכיוצא בזה, צריך כל אחד למלא מונת הבורא במה שהוא אוהו.

המדובר הוא אודות נער בן חמש עשרה, עם מחשבות אופייניות לנער כשורני בן גילו. הרבי התייחס אליו ברצינות מלאה. ומשיב: טעות בידך! אכן, אתה לא תהיה בעל השבשמשותא. אבל אתה גם לא אמור להיות. מהלך כלכל הגיעה הגישה הזו לחפש להיות גדול? התפקיד של יהודי הוא לא להיות גדול! אני לא נבראתי אלא לישמש את קוני' — המצב בו הקבי' העמיד אותך, הכשורנות שנתן לך, התחומים שאתה מצטיין בהם — הם התפקיד.

אפשר בקלות לשים לב, שאת התשובה כורך הרבי בצנינים ומראי מקומות לתניא קדישא, שכן מבואר בהקדמת התניא שלכל שאלה יש מענה בספר התניא, ואכן הרבה מהמענות והעצות שנתן הרבי היו כמיין דגשים בתוך התניא קדישא.

"אני נבראתי לישמש את קוני", זו האמת עד לעצמה. וכי מה מטרת ירידת הנשמה למטה?

וכאן הוסיף הרבי עוד משפט:
מוכן מאצ'י, שיהא אטור רק בהנוגע (אגרת הקודש עם) לזיורו והנשמה, אבל כל היהודים מחוייבים בכל תרי"ג מצוות ותלמוד תורה כנגד כולם.

לימים סיפר הנער שגדל והיה לאיש: "מהמשפט הזה התפלאתי מאוד, איך שיועד צדיק נפש בהמת'... לאורי דבריו של הרבי, יכולתי לרמות את עצמי שאולי לימוד התורה הוא איננו בשבילי. השליחות שהועד לי הקבי' היא לא להיות גדול! בישראל, לא ניתנו לי הכשרונות לכן, ולכן לא אתאמץ ללימוד תורה ואולי אהיה עסקן ציבור, מאחר והרבי העמיד אותי על הגישה הנכונה שכל אחד צריך למלא את השליחות הנדרשת ממנו, בהתאם לכשרונות והיכולות בהם הקבי' חנן אותי.

"לכן הרבי הוסיף מיד לאחר מכן את המשפט האומר שכל האמור נוגע לזיורו טפ' — להתמקדות המיוחדת, אבל כל יהודי מחוייב בכל התרי"ג מצוות, ולימוד תורה — כנגד כולם".

נפשו המבקשת' של הנער לא כבתה בעקבות המענה הזה. הוא מצא את מקומו, ומקומו הוא בתורה הקדושה. הוא עשה חיל בלימודיו, גדל בתורה וצמח לגאון עולם ומחדש בתורה. עד עצם היום הזה הוא

הדרכה מיוחדת — תפילה באריכות, צעד אחר צעד בשיטת חב"ד

באגרת מיוחדת מורה הרבי ומדריך את שיטת התפילה בדרך החב"ד, בפרטי פרטיות, לתלמיד ישיבה (ההוספות שבחצאי הריבוע אינם במקור, והם על אחריות הכותב בלבד):

א) אופן התפלה במצבו:
בימי השבת קדיש ויום טוב, יוכל להאריך (בתחלה קצת), וכימות החול לעת-עתה בפירוש המלות לבד, כיון שהרי קשור הוא בסדרי הישיבה [ועל כן חייב לקצר על מנת להשתתף בסדרים]. וגם להעיר ככתבו במכתבו מ'קונטרס התפלה' [קונטרס הדרכה מיוחד על שיטת התפילה בדרך חב"ד שחיבר אדמו"ר מהורש"ב נ"ע עבור תלמידי ישיבת תומכי תמימים] בזה [לכאורה הכוונה, שבמכתב של אותו תלמיד צייט פרטי הנהגה המבוארים בקונטרס התפילה, ועל זה מורה הרבי ש"יגם להעיר" שכמוכן הכל כמתאים למבואר שם].
ב) אופן ההתבוננות לפני התפלה [כשיטת חב"ד שקודם התפלה צריכה להיות התבוננות בדברי חסידות], ובפרט כדי שיוכל להאריך בתפלה כו"ל.

כיון שבזה הענין — ההתבוננות (ולא לימוד וקנין ידיעות חדשות), נכון יותר [א] להתבונן בענין [בתורת החסידות] שלמדו איהו פעמים, וידוע אותו. וההתבוננות תהיה או בהעמקה יותר, או חזרה על הידיעה [ולא לימוד עניינים חדשים].

[ב] ונפועלת ההתבוננות צריכה להיות] להרחיבה בנוגע להפועל-יוצא מזה [כלומר: להתבונן במסקנת הדברים: למשל אם הלימוד הוא בענין ביטול העולמות, ההתבוננות צריכה להיות: אם כן המסקנה היא שהעולם כולו ומבוטל וכו'], או מרות וכו' [כלומר: להתבונן בפרטים היוצרים אהבה או יראה, כמו בגדלות השם ובשפלות האדם היוצאים מהלימוד].

[ג] ובהו [בשיטת ההתבוננות] יש שניו בטבעי בני אדם: כאלו שההתבוננות נקלטת אצלם יותר כשחוזרים על הענין באותיות הרב [ישנם כאלו שהדרך שלהם להתבונן ולהרחיב בענין הנלמד הוא באמצעות חזרה במחשבה על המילים המקוריות של המאמר-חסידות כפי שנכתבו או נאמרו על ידי הרבין; ויש שארבה, כשחוזרים על התוכן ולא על האותיות [סוג אחר של מתבוננים, פעולת ההתבוננות תפעל בהם יותר דוקא כשיחשבו על המאמר במחשבות משל עצמם לא באופן מדויק כפי המילים שכתובים בספר].

ג) הבאת ההתבוננות לפעול במדות טובות וכו' [זהו שלב שלישי: אחרי שכבר התברר מה צריכים ללמוד, ובאיהו פרטים צריכים להתבונן, כעת יבאר הרבי מה הדרך שההתבוננות "תוליד" ותיצור מדות טובות בנפש, שזורה מטרת ההתבוננות]:

נוסף על שברובא דרובא יש 'בכך' [בכך] הוא מושג חב"ד, שמשמעו נקודה של מסקנה למעשה מתוך הענין הרוב בעומק החסידות] במדה טובה מטיימת מכל התבוננות [כלומר: נוסף על המבואר קודם שאפשר לרוב להוציא מכל קטע בחסידות, כאשר מתבוננים בו, איו נקודה שנוגעת 'למעשה' במידות שכלב, יש ענין נוסף] — הנה הענין השוה ככולם [יש תוצאה במידות, שאפשר להוציא אותה תמיד ומכל התבוננות שתהיה]:

כיון שההתבוננות היא בענין דתורת ה', אזי יש תמיד 'בכך' מזה [שתי מסקנות יכולים לבוא תמיד מכל התבוננות שלא תהיה. האחת בנוגע לגדלות ה', והשניה] וכן בההגדלה וההפלאה [של האילוקות ביחס לאדם, כלומר, ככל שמתבוננים בגדלות השם, מתקבלת התחושה של אפסות האדם העומד בפני השם], זאת אומרת, בנקודה השניה, דשפלות האדם [ענין שולחן ערוך אורח חיים ריש סימן צ"ח [בהגהת הרמ"א: ויחשוב קודם התפלה מרוממות האל יתעלה ובשפלות האדם, ויסיר כל תענוגי האדם מלבו — והיינו שבשני עניינים אלו חובה ע"פ הלכה להתבונן קודם התפילה]] וכו"ל זהו ענין השוה בכל, [ובכל זאת, המתבקש מההתבוננות הוא לא רק להוציא ממנה את שתי הנקודות האמורות אלא] יש למצוא בכל התבוננות גם 'בכך' במדה פרטית.

ד) קישור המחשבה לענין — משך שעה חשובה [חלק מ'תורת ההתבוננות' היא שצריכים לחשוב באותו הענין משך זמן "חשוב" (כמבואר בתניא קדישא פרק מב), ועכשיו יתן את הסדר כיצד להתרגל לקשר את המחשבה בעניין אחד]:

ככלל עניני תורה וקדושה, גם על זה נאמר "מעט מעט אגרשנו", זאת אומרת שמלכתחילה מרגילין לקשר את המחשבה שעה קלה, ולאט לאט מגדילים. ולהקל הנ"ל — על ידי שהספר [ובו המאמר שנלמד] או הסידור פתוחים לפניו באותם הדברים והענין בו מחשב.

ה) העבודה בקריאת שמע שעל המטה [חלק מרכזי בעבודת התפלה בחב"ד מודגש בשעת ק"ש שעל המטה, שהוא התחלת עבודת היום, להלן הסדר בה]:

נוסף על הכלל השוה בכל [האנשים כולם], [שהוא] חשבון המחשבה דיבור ומעשה הדיוס שעבר [לבדוק שהכל היה כדבעי, והצריך תיקון יתקנו],

ישנם פרטים השייכים לכל אחד [באופן פרטין] ותלוי בתכונת הנפש, המצב בתורה ומצוות וכו' — שלפעמים זקוקים [לנצל את זמן קריאת שמע שעל המטה, על מנת] לעודד את הרוח ולרוממו [כי לעתים הוא זקוק לדרבון ועידוד], ולפעמים לצד ההפכי [שלפעמים אדם צריך להוכיח את עצמו ולהשפיל את הרע שבו], ועל דרך זה בענינים פרטים יותר [יש ענינים שמשותפים מאדם לאדם ומזמן לזמן, ובכל פעם עבודת קריאת שמע שעל המטה צריכה להיות מוחאמת לצדיק האדם באותה השעה].

ו) אופן החילוק, איך לחלק המסירה ונתינה בין לימוד הנגלה וחסידות [במה צריך להשקיע יותר וכמה]; מוכן וגם פשוט שלכל לראש צריך ללימוד לפי סדרי הישיבה שעות נגלה לחדר ושעות חסידות לחדר, ובהזמנים שחוק לסדר, הרי נוסף על שלושת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים ולימוד הלכות הצריכות [שם בגדר חובה], תלוי זה במה שלכו חפץ, ובפרט בהנוגע ללימוד בעיון.

בעת ציון זיכרונה על הציון הקדוש של כ"ק מורי וחמי אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע למילוי משאלות לבבו אותם הענינים שכותב רהי רצון שיבשר טוב בכל האמור.

בברכה. ג.ב.

האמור לעיל הרי גם לאחרי הפירוט, אינן אלא הוראות כלליות. ובפרט ובפרטי פרטיות, יציע עניניו לפני המשיפע ד"ח שלו, שייעצהו מתאים להמסורת דמשפיעי דא"ח דתומכי תמימים מדרור לדור.

מעמד תלמידים הרבה בכמות ואף באיכות, והיום הוא מפורסם בכל קצווי תבל כראש הישיבה, הגאון המפורסם רבי עזר בנימין שוחט שליט"א.

מה עושים עם חוסר ריכוז בתפילה?

הגאון החסיד רבי נתן גוראריה שליט"א, התלונן בצעירותו בפני רבינו שאינו מצליח להתרכז בפירוש המילות שבתפילה.

העצה של הרבי היתה העתקה של השורות מתנאי קדישא פרק כח:

"ואם יקשה לו להסירם מדעתו מפני שטורדים דעתו מאד בחוקה, או ישפיל נפשו לה, ויתחנן לו יתברך במחשבתו, ורחם עליו ברחמי המרובים כרחם אב על בנים הנמשכים ממנו, וככה ירחם ה' על נפשו הנמשכת מאתו יתברך להציליה ממים הודונים, ולמענו ינשוא, כי חלק ה' ממש עמו".

הרב גוראריה מרבה לעורר על כך: הריכוז בתפילה הוא דבר מאוד משמעותי ואם לא מצליחים, אין להקל בכך ראש, וצריכים להתפלל על כך. ומצד שני, יש הבטחה שהקב"ה ירחם ויעשה!

הרב גוראריה מוסיף ומספר על הדרכה נוספת שקיבל מהרבי. "אנאפן כללי", הוא מקדים, "יש לדעת שכאשר הרבי היה מברך בחור ביחידות לרגל יום ההולדת, בין הכרזות הייתה ברכה להצלחה בעבודת התפילה. הרבי תבע את 'עבודת התפילה', וכאשר שאלו את הרבי כיצד להתפלל הרבי נתן הוראות. לי הורה הרבי ללמוד מאמרי חסידות בדרך ה'עבודה' ולהתבונן בהם לפני התפילה.

"פעמים רבות דיבר אתי הרבי על הנושא של מחשבות זרות, ובכל הפעמים אמר שאין לערוך מלחמה כנגד המחשבות הזרות, כי אם להסיח את הדעת מהן. והדרך להסיח את הדעת — אמר הרבי — היא עלידי אותיות התורה. כשיש בראש פרקי משניות ותנאי שניתן לחזור, אזי בכל פעם בה עולה מחשבה זרה יש לעבור לחשוב עליהם, ואדם אינו יכול לחשוב שתי מחשבות בבת אחת. "בהודמות אחרת התייחס הרבי לכך שמפעם לפעם עלו לי חתמים שונים והורה לי ללמוד את 'שער הבסתון' כחובות הלבבות".

רבי נתן גוראריה שליט"א גדל אף הוא לאילן גושא פירות, ונוסף על אשירתו הגדולה, אפשר לקרוא עליו את הפסוק "ורבים השיב מעון" פשוטו כמשמעו. אלפי משפחות של יראים ושלמים חכים את יהדותם לרב גוראריה, ועוד הודו נטויה.

הגה"ח רבי נתן גוראריה

עצה למחשבות המבלבלות בתפילה

אחד הנושאים שהרבו להתיעץ בו עם הרבי הוא ענין המחשבות זרות. הנה לקט מתשובותיו של הרבי בענין זה. הנקודה הכי יסודית שהרבי חזר עליה שוב ושוב במכתבים שונים, היא העצה של הסחת דעת. לא להתייחס למחשבות הזרות, ופשוט להמשיך הלאה.

עצה זו מופיעה כבר בתנאי קדישא, והרבי חזר עליה לרוב, כשהוא מדייק ומדגיש שהמלחמה וההתעסקות במלחמה עם המחשבות הזרות — מזיקה.

חזרונו לנושא זה בשביל דבר מיוחד נוסף אותו כותב הרבי במכתבים: יש סיבה למחשבות זרות, הן לא מופיעות כך פתאום. החשיבות של הידיעה הזו גדולה מאוד, כי בהיבטל הסיבה יבטל המסוכן — ומן הסתם יתבטלו המחשבות או לפחות ייחלשו.

רבי אשר ציילינגולד

במה שכותב שנכון הוא בענין מחשבות והרהורים המבלבלים אותו בעת תפלתו.

— הנה ע"פ המביאר בספרים ובפרט בספרי הסידות ומוסר, ברובא באים מחשבות אלו מפעולות בלתי רצויות בעבר,

ולכן ביהוד עם העצה היעוצה למחשבות המבלבלות, שזוהי היסוד הרעית מהן ע"י תקיעת המחשבה מעניני תורה ומצוות וטהרה ככלל (וזה שולל גם כן ענין המלחמה במחשבות המבלבלות ע"י הוכחה לעצמו איך שבלתי רצוי ומנוגה, כי לא זה הענין דהיסוד הרעית כמוכין).

הנה ביהוד עם זה צריך לאבד הרושם הבלתי רצוי שבעבר, שנוסף על הענין הדרושה גמורה על העבר וקבלה טובה על ההבא,

צריך להיות גם כן ענין המשקף וריחוק מאינו השמח בו היתה הפעולה הבלתי רצויה והמוננה, ולדוגמא באם היה חסר ב'יגשה טוב' או ענין היפך ד'סוד מרע' במצוה פלגנית ע"י ה'סוף הידור בזה מכאן ולהבא,

ואם היה מכשולים האמורים במצוה שנתה אינה שייכת אל הנכסף, יש לחשפני על אלו שעריון שייכים לזה, שהם יוספו הידור בקיום מצוה מסוימה זו, וכיון שכל ישראל ערבים זה בזה, הנה זוהי תשובה ועוקרת הרושם והענין בלתי רצוי.

(אגרות קודש כרך טו ה'תו)

אלו ממש עצות מרחוק מגדול העצה, בסגנון מבוסס ומיוסד דבר דבור על אופנו, המראה את הדרך הישרה העולה בית קל, בלי פיתולי דברים. ההבנה היא ש"ברובא באים המחשבות מפעולות בלתי רצויות בעבר". והעצות המופיעות כאן הם בצורה מדרוגת:

לכל לראש — "הרטה גמורה על העבר וקבלה טובה על ההבא" — שזה כמוכין יסוד היסודות, על פי הלכה. אבל בכך לא די, שכן "צריך לאבד הרושם הבלתי רצוי שבעבר", שהוא שמביא לפעולת המחשבות זרות, ולכן ההנחיה היא "השבות המשקל" — באותה נושא שבו היה החטא או החסרון צריכה להיות הוספה.

ומה יעשה אדם שהחטא או החסרון שהיה בו, כבר איננו ברשותו? — הוא, עצתו, להשפיע על אחרים באותו הענין, ובכך יוטב לו.

ואם במכתב שכעת ראינו מובא שהמחשבות זרות בכלל באות מכוח מעשי העבר, במכתב הבא מופיעה העצה המכוננת ממש לפעולות שקודם התפילה:

מה שכותב שמחשבות זרות מבלבלות אותו בשעת התפלה,

הנה ידוע שמחשבות זרות בעת התפלה באים נסיבות דברים במצויים ומחשבות במצוות קודם התפלה. וככל אשר יגידר את עצמו בזה ימעטו המחשבות זרות בעת התפלה.

ויתפלה מתוך הסידור.

(אגרות קודש כרך ח ב'ימו)

הסיום במכתב הזה "ויתפלל מתוך הסידור" — הוא הוראה שחזרה ונשנתה בכמה וכמה מקומות. היא נמצאת בהרבה מכתבים, אך חביב במיוחד סיפורו של רבי אשר ציילינגולד שליט"א, מאשר שמע מהרבי בהיותו ב"ח-ידות' בקודש פנימה.

וכך סיפר:

"גדלתי כילד אמריקאי מהסוג שחסידיים נהגו לכנות "אמריקאנע צ'אקאלאדינק". כשהגעתי לראשונה להתוועדות של הרבי, היה זה ביו"ד שבט (יום ההילולא של כ"ק חותנו, אדמו"ר מוהרי"צ) תשח"י, הופתעתי לשמוע שפה כל כך שונה. הרבי אז דיבר על התרבות הקולקלת של "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" — שבאמריקה ההורים 'משליכים' את ילדיהם לתוך ה'יאור' (שבמצרים היה מקור כל הפרנסה) של 'תכלית', של מחשבה ועיסוק בפרנסה ובעולם הזה, ואילו לימוד התורה וקיום המצוות הוא בחשיבות משנית. וההוראה היא שצריך לצאת למלחמה ב'פרעה' ובתרבות אותה הוא מייצג, ולחנך את הילדים ללימוד התורה ולעבודת ה'.

למחרת, ביום ראשון בלילה, נכנסו כל האורחים ל'יחידות'. וגם עברו זו הייתה ההודמות הראשונה בחיי שבה זכיתי להיכנס לקודש פנימה. הרבי אמר לי: 'ראיתי אותך אתמול בלילה בהתוועדות, ושאל האם הבנתי מה נאמר. אמרתי (באנגלית) שמעט הבנתי, את השיחה של 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו'. הרבי אמר שאני לא מתחייב להבין הכל, עתה הבנתי מעט, בעז"ה אבוא עוד הפעם, אלמד עוד יותר, ומזמן לזמן תגדל ההשגה וההבנה במה שמדובר.

במכתב אותו הגשתי לרבי שאלתי על כך שבעת התפילה המחשבה משטטת ואני מוצא את עצמי חושב על עניינים אחרים ולא מרוכז בתפילה. הרבי אמר שטוב שבלילה לפני השינה ובבוקר לפני התפילה אלמד חמש או עשר דקות חסידות. והרבי הוסיף, ובהדגשה, שכאשר אני מתפלל — תמיד אתפלל מתוך הסידור.

לאחר-מכן אמר לי הרבי:

אמר ליך איך תוכל לזכור שצריך להתפלל מהסידור: כמנהגית אסתר בתוב 'ובבאה לפני המלך אמר עם המלך ישוב מן השבת' ו'תקעו'. הרבי פירש מלה במלה: ובבאים לפני המלך — אז מקומנו פאר מלך מלכי המלכים הקב"ה צו דאווענען; אמר עם המלך — מידארף עם מאן צוזאמען מיט א ספר; ישוב מן השבת' דרעה — ונעט אוועקען די נישטרגוטע מחשבות וואס מ'דאט געהאט און מען קען ניין ווייטער מיטן דאווענען.

[ובבאה לפני המלך] — כשבאים להתפלל לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה; אמר עם המלך — צריך לעשות את זה עם הספר; ישוב מן השבת' דרעה — ואז סרות

רבינו ז"ע בקריאת ההפטר בהנחה של תענית ציבור

אשר רוח בו. רבינו זי"ע בהארט פנים

בפגישת היחידות עם הרבי העלו בעלי התשובה את הקושיה, והופתעו לקבל את המענה הבא: "עליכם להפסיק לאכול מהמזון שלהם. לא בננה, לא תפוח — כלום. אך, עליכם גם לבקר שם לעתים קרובות יותר מאשר עד עתה. המצב ילך ויחמיר במשך שלושה שבועות, ואז הכל יסתדר".

הם התגוררו מרחק חמשה ק"מ מביתו, וכך התאפשר לנו לבקרו לעתים די קרובות. בקיץ נהגנו לצעוד אל ביתם בכל צהרי שבת. אך הרבי אמר שעלינו לבקרו לעתים קרובות עוד יותר. היינו צריכים להראות להם שאיננו מעוניינים להתנתק מהמשפחה, אפילו שלא נאכל איתם.

ואכן, זה מאוד הפריע להם, הם צעקו עלינו והאשימו אותנו שאנו מפרקים את המשפחה. אך כעבור שלושה שבועות אמרה חמותי: "רק תבואו! הביאו אתכם את האוכל, הביאו צלחות חד פעמיות, לא אכפת לי. לא משנה מה תאכלו, העיקר שאתם כאן".

ההיגיון בדברים ברור: מצד אחד להראות שאין כל פשרה בענייני כשרות האכילה, עד הקצה. ומצד שני להפגין משפחתיות וקרבה. ואז יכולים הדברים להסתדר.

רבינו זי"ע בצאתו מחדרו לתפילה

בתור חבר גדול קצת ממנו — שכן נוהגים בכמה וכמה ישיבות (ואין בזה כל בושח כלל).

כמוכן שבסיום הפתק הזה מוסיף הרבי: השמות דבנה, ואוכיר על הציון כלומר, כתבי לי את שמו ושם אמו כדי שאוכל להתפלל עליו בציון הותני.

הדרך להשתחרר ממתח

וכן כתב הרבי במענה לאשה ששאלה מה הדרך להשתחרר ממתח נפשי:

פשוט — על ידי התבוננות, וכפי שרגילה (על פי כותבה) בכל ענייניה: בלב שלם וגם באינטנסיביות — בענין ההשגחה פרטית על ידי השם, שהוא מנהיג העולם בכל עת (אלא שרצה שהאדם יעשה התלוי בו בדרך הטבע, ולא שידאוג במחשבתו), ואם כן בטל כל יסוד לאיוו דאגה שתהיה או מתח וכיוצא בזה.

אפשר לשים לב לדגשים שבמכתב. הגישה היא שיש בכוחה של אותה אשה בכוח ההתבוננות לברר לסלק את המתח. וההתבוננות היא בהשגחה השם. אמנם על האדם יש משימה, אך היא מעשית בלבד, ומעבר לכך רק אמונה בהשם.

כיצד מצליחים לקיים כיבוד הורים?

נערה חשה כי איננה מתנהגת יפה כלפי אביה, הרבי הציק לה וכתבה על כך לרבי. היא בקשה עצה כיצד תתגבר על עצמה בנושא זה. הנה המענה: תעתיק בפיסת נייר הייביר "כבוד את אביך גו" עד סופו — וידידה זה בכיסה (לבד בשבת, כמוכן) ומוזמן לזמן תקרא אותו. עד הג' השבועות הבא עלינו לטובה.

כיצד יסתדר בעל תשובה עם בני משפחתו

מטבע הדברים עצות רבות נתן הרבי לבעלי תשובה. כך התשובה הבאה לבעל תשובה שבני משפחתו לא קיבלו את דרכו החדשה:

בתקופתנו כמה וכמה מאלו שבהרו בחיים — בררך תורתנו, תורת הים — יש להם בלבול ומניעות מבני משפחתם שרוצים שיהיו מבחירתם זו.

והדרך היותר מתאימה וקרובה יותר לשלום:

1) לא להיכנס כלל לשקלא וטריא ומענות, ולדמיננט מטהלוקת בזה. לכתוב [לבני המשפחה] רק על דבר ענייני משפחה וכיוצא בזה (לאחריו שמודיענים פעם אחת שבהרו בהחלט בדרך התורה, והרי כבר הודיע זה).

2) לא להתבלבל מהוליווילים וכיוצא בזה שבמכתבים [מאת בני משפחתן] (שכנ"ף) כמה וכמה מסווג מקבלים מכתבים כאלו). ובפרט שיודע שזהו בא בתקווה — אולי על ידי זה יכריחונו לסור מדרך התורה ומצוותיה.

3) ללמוד בהתמדה ושקידה. והרי הצלחתו בזה תהיה המענה היותר טובה להמענות שבמכתבים לו. ומקייסוף יתקבל זה גם אצל המויננים.

בנוגע לפרנסה יתבונן שיתקרב הזמן לזה.

בנוגע [להודעה למשפחתו על כך שמגדל] זקן ופאות — יקבע הסגנון אם ואיך יהודיע לאחר שיקבל המענות על כל מכתביו עליו ויענה עליהם וכו'.

בעניין זה התפרסמה לאחרונה עצה דומה שקיבלו זוג בעלי תשובה. היה זה כאשר הם החלו להקפיד על כשרות, והורי האשה החלו להטריד וללעוג להם.

וכן סיפר ר' יונתן אדלר שעמו היה המעשה:

"מאחר שהורי זוגתי הרבו לאירח משפחה וחברים, העובדה שסירבנו לאכול בביתם מזון שאינו עומד בכל דרישות הכשרות, היוותה בעיה. בהתחלה ניסונו לבצע שינויים כאלה ואחרים שיאפשרו לנו לאכול שם: חמותי היתה קונה בשר מאטליו כשר, אך בהמשך היתה עושה טעות הלכתית כלשהי תוך כדי הכנתו, כך שבסופו של דבר עדיין היו בעיות עם המזון. הצענו לרכוש כלים שיתאימה בדיוק לכלי הורסינה המפוארים שלהם, ושנשכל בעצמנו את אותן המנות שהוגשו שם, אך הם לא אהבו את הרעיון. הם המשיכו לדחוק בנו לאכול מהאוכל שלהם, אנוחנו עמדנו בסירובינו, והמתח ביחסים הלך והחמיר".

המחשבות הלאימונות שישנו, ואפשר להמשיך בתפילה.

רעיון זה (שמוכא בספרים קדומים) נמצא כאמור גם בריבוי מכתבים של הרבי, כמו זה:

...בנוגע לענין פזור הנפש, הנה במשך שבועות אחדים יתרגל להתפלל מתוך הסידור, וכן בשעת הלימוד כשהשבב בנגלה או בחסודות, יהי' אצלו הספר או המאמר שאודותו חושב, וכשרק יתחיל להרגיש פזור המחשבה שלו, יביט בדאותיות שבספר, אשר אותיות מאורות לפזר את החשך והבלבול ובהפירוש על הפסוק ובבואה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעיה... (אגרות קודש ח"ק ד' ע' ת"ט).

עצה להסתכלות אסורה

רבי פנחס קארפ

החסיד המופלג ר' פנחס קארפ ע"ה כתב לרבי בצעירותו על הקושי בשמירת הראיה. וכך נענה ביחידות: אז מי האפטי זיך אז מוקומט וואו מן דארף ניט, וועסט דו טראכטן די פאר קאפיטלאך תהלים און די פאר משנהמשניות און די פאר פרקים תניא [בשתיפסים שמכתיבים היכן שלא צריך, תחשוב את אותם פרקי תהלים, ואתם משיגות ואתם פרקי תניא שלמדת בעל פה].

כשהבן בישיבה אינו עומד בקצב הלימודים

הבאנו עד כה מכתבים ומענות ביחידות של עצות. ואכן, סדרת 'אגרות קודש' היא אוצר בלום של הדרכות ועצות בכל חלקי החיים. אמנם, בשנים היותר מאוחרות הזמן התקצר, והיה הרבי עונה בקיצור נמרץ על גבי מכתב השאלה, משפט קצר וקולע אל השערה, להלן ליקוט של פתקים (צעטלאך) כאלו (מתוך הסדרה "פתקים"):

על מכתב אס לתלמיד ישיבה, שהתלוננה שבנה אינה מצליח לעמוד בקצב הלימודים בישיבה:

תמצא (בהתייענות עם הנהלת הישיבה בה) לומד בנה (שי) בחור מתלמידי הישיבה, שבעד תשלום כסף, יקדיש מזמנו ללמוד עם בנה,

בעידוד הקהל בצאתו מתפילת חול המועד סוכות

גישה חדשה ללימוד התורה

חסידות חב"ד, בהכבדים על פי פנימיות התורה: הרב צבי הירש זלמנוב נעטר להסביר:

גישה ייחודית לו לרבינו בדרך הלימוד, הבאה לידי ביטוי גם בספר זה: הספר כולל "שיחות" בעומק עיון ההלכה, בהגדרת מושגים במצוות תלמוד תורה ובפולפול עיוני בסוגיות לימוד התורה; ואולם – בו בזמן ניתן למצוא בספר "שיחות" שהינן ממש מעוררי הלבבות להתחזקות בלימוד התורה והגישה הנדרשת ללימוד התורה.

אם כן – ניסיון להבין – הספר הינו אוסף של דברי תורה, "וארמיו" והודושי תורה ממגוון סגנונות ושטחים? הרב זלמנוב משיב ומבאר: רבים מהמתחילים לעיין בסדרת לקוטי שיחות, המלאה, מתקשים לעמוד על גדרו של ספר זה. כל אחד מאלה הכרכים מכנס עשרות "שיחות", שכל אחת מהן עוסקת בסוגיא אחרת – ב"ש", בהלכה, בפשוטו של מקרא, או בחסידות.

סדרת 'אוצר לקוטי שיחות' על פרשיות התורה ליקטה שש "שיחות" לכל פרשה, שתיים מהן על סוגיא בש"ס הקשורה לפסוק בפרשה; שתיים מהן בביאור פשוטו של מקרא ודיוק ועיון בדברי רש"י; ושתיים בביאור מעמיק בתורת החסידות המתבאר בפרשה.

בהמשך לסדרה זו יצאו ספרים נוספים של 'אוצר לקוטי שיחות' המלקטים מתוך ל"ט כרכי סדרה גדולה זו "שיחות" בנושאים מוגדרים – אם "שיחות" העוסקות בדרך הלימוד 'לשיטתיה' במחלוקותיהם של הגאונים ואמוראים; "שיחות" המעמיקות בסוגיות הקשורות ב"כלל ישראל" ומעמידות את יסודותיהן בהסברה והעמקה; "שיחות" העוסקות בגדרי מצוות התשובה והמסתעף; ועתה – למעלה משישים שיחות שכולן עוסקות בגדר מצוות תלמוד תורה.

ואולם, כאשר צוללים אל תוך ה"שיחות" מבחינים שאכן – יש כאן תופעה ייחודית:

בעוד והדרך המקובלת בלימוד התורה היא שיש לכל חלק בפר"ט התורה הגדר המיוחד לו, הרי שאצל רבינו "שיחות" שהינן על טהרת פשט המקראות, המתמקדות בדיוקים בדברי רש"י, כוללות שקי"ט בדברי מפרשיו ובאות לידי ביאור המעמיק את דברי רש"י באור חדש – גולשות כמעט 'כלי משי' לדין הלכתי בסוגיות בש"ס וברמב"ם או נחמדות ב"הוראה כעבודת ה'" אותה משמיעים דברי רש"י אלה; "שיחות" המפללות בחמורות שבסוגיות הש"ס בדרך הלימוד הישיבית – לפתע מסתעפות לרעיונות מכבשונה של החסידות, כאשר הנגלות לנו והנסתרות שלה' אלונין מחמנות יחידו ויצרות ביאור חדש העולה בקנה אחד בדבריו השונים של פר"ט התורה; וסוגיא חמורה בשיטת הרמב"ם – מהבאת גם בדרך הדרוש והסוד.

יש להבהיר שהו לא עיוב חומיון. בעיסוק בכל תחום – יתבאר הענין ויתייסד על יסודות דרך הלימוד של אותו תחום. בשלב הדין ב"שיחה" בפשוטו של מקרא, ייערך הדין בדרך הפשט; וכאשר תהיה זו סוגיה ברמב"ם הביאור של רבינו יעמיד את הדברים על פי הכללים בהם לומדים רמב"ם; אם עוסק רבינו בענין בקבלה – הביאור יהיה

כל יהודי שיראת ה' בלבבו יודע שהתורה 'היא חיינו ואורך ימינו'. לא מיבעיא אברכים יושבי אהל ש'תורתם אומנתם' ועסקם העיקרי הוא השקידה בלימוד התורה, אלא אף יהודים העמלים לפרנסתם – יודעים שמרכז חייהם הוא אותו פרק זמן מתוק וקדוש בו קובעים הם עיתים לתורה. על כך אנו גדלים ומתחנכים מקטנות.

ואולם, בתוך שגרת החיים, ודווקא משום שהתורה היא מרכז חיינו כבר מגיל ינקות, מנקרת לעתים עמוק בלב השאלה, שאולי ליבא לפומא לא גליא: בשביל מה באמת לומדים תורה?

ועוד: מקטנות אנו מנשקים את ספר התורה, דמנו ספוג באהבת תורה, אנו מתחנכים לכבוד לומדי תורה ולהיות דבקים בה. האם אנו באמת מבינים וחשים מדוע? אנו אכן מרגישים וחווים את ההבדל בין התורה לבין חכמות אחרות? נוסף ונשאל: כאשר אנו לומדים תורה, עמלים עליה, חוזקים לקנות היקף ועומק בתורה – הדבר מעורר בנו רגש רוממות ואף תחושת חשיבות – האם כבוד התורה לא סותר לדרישת הענינות והשפלות שנדרשת מאתנו?

ומאידך גיסא נקשה: ומה בדבר יהודי שלא שם חלקו בין יושבי בית המדרש, אינו מתענד לצמוח לגדול בישראל, ולא צפוי להפתיע את עולם התורה בחידושי ובבקיאותו? האם גם יהודי שלומד "פרק אחד שחיות ופרק אחד ערבי'ת' יכול לחוש את אותו 'צשמאק' וחשיבות בלימוד התורה?

כדי לעמוד על הנושא לעומקו ולשרשו, הוציא מכון מעיינותך את הספר החדש 'אוצר לקוטי שיחות – לימוד התורה' – כרך שלם, עם למעלה משישים "שיחות" הלא הנה מערכות עמקניות שלמדו כ"ק מרן אדמו"ר מליובאווי-טש זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, שכולן עוסקות במצוות תלמוד תורה, גרידה ומהותה.

לקראת ג' תמוז, יומא דהילולא קדישא של הרבי ז"ע, כינסנו את חברי מערכת ההי"ל לשיחה מקיפה ועשירת דעת על מצוות לימוד התורה במשנתנו, על הגישה המעמיקה של יהודי לאריותא קדישתא, ועל ייחודיותו של הספר החדש.

אתכנסו בצוותא חדא הרבנים העורכים שליט"א, הלא המה הרה"ג רבי צבי הירש זלמנוב שליט"א, הרה"ג רבי יהודה מנחם כהן שליט"א, הרה"ג ר' ישראל לייב רבינוביץ שליט"א והרה"ג ר' משה שילת שליט"א, ושמענו מפייהם דברים מאלפים ומאירי עיניים המעניקים גישה חדשה ומחודשת ללימוד התורה של כל אחד מאתנו.

תלמוד בבלי: בלולה בפשט, בלולה בהלכה ובלולה בסוד

בפתח דברינו ביקשנו להבין: האם כמאז נפקינו? האם זהו ספר העוסק בהפרכת קדושת התורה בדרכה של

שיח מאלף, רב תוכן ושלוב בסיפורים ותיאורים על גישתו של כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש ללימוד התורה הקדושה, פשר השילוב והמיוזג בין חלקי פרד"ס התורה המאפיין את חידושי תורתו, סדר אמירת וכתבת דברי תורתו, והפנים החדשות שמקבלת 'מצוות תלמוד תורה' לאור המתבאר ב"שיחותיו" • חברי המערכת שעמלו על הוצאת הספר החדש 'אוצר לקוטי שיחות – לימוד התורה' דולים ממימיו העמוקים והרחבים של הספר פנינים ומרגליות

• יוסף לב

הרבי מחב"ד ז"ע
מלמד תורה
בהתוועדות קודש
(באדיבות JEM)

כשבמרכז ניצב ה'חזון', הגאון החסיד רבי יואל כהן צוק"ל — אשר כל רו לא אניס ליה, ובמוחו הגאוני מתועדים הביאורים הרבים שהשמיע הרבי בדיוק ובנאמנות, לא חסר ולא יתר, 'כנתיתם מסני' — והוור על דברי הרבי, דבר דבור על אופנו.

לידו יושבים ה'חזורים' הצעירים, אכרכים תלמידים חכמים ובעלי כשרון, ומתעדים את הדברים בכתב, כאשר בימים הבאים ייצא לאור קונטרס בו העלו על הכתב את כל דברי התורה שנשמעו מהרבי בשבת קודש. לימים, יודפסו התייעודים המדויקים מהתוועדות הקודש, בהם מופיעים הדברים כסדר וסגנון אמירתם, בסדרת 'תורת מנחם'.

אם כל דברי התורה שהשמיע הרבי הודפסו בתורת מנחם, מהי סדרת 'לקוטי שיחות'?

הרב כהן: סדרת 'תורת מנחם' החלה להופיע רק בשנות המ"ם. כל דברי התורה מהתוועדות שלאורך השנים שקדמו לא הגיעו לציבור, שכן הרבי לא התייר להוציא לאור באופן רשמי מדברי תורתו ממלי שהם יעברו את הגהתו המדוקדקת.

ואולם, מערכת מיוחדת שהרבי סמך עליה את ידיו עסקה בהעלאתן על הכתב של סוגיית נבחרות אותן ביאר הרבי בהתוועדות השונות, עתים סוגייה אחת נבחרה והושלמה במספר הודמנויות שונות ועתה כתבו הם מחדש את הסוגייה השלמה כחטיבה אחת, בדקדקנות יתירה ובכובד ראש, מתוך הקפדה להיצמד לתוכן הדברים שבעל-פה ולהשאירם נאמנים למקורם, ואזי — נכנסו הדברים להגהתו של הרבי.

הרבי היה יושב במשך שעות ארוכות מדי שבוע בשבוע ומגיה את ה'שיחה' בדקדקנות. כל עמוד שהוכנס להגהתו הכיל שוליים רחבים למדי, שהתמלאו בתיקונים והוספות של הרבי בכתב יד קודשו, כאשר לעתים החידושים העצומים שהרבי הוסיף בכתב יד קודשו בעת ההגהה — גילו אור חדש ומופלא בסוגייה, והאירו את הדברים בעומק גדול עוד יותר מכפי שהדברים נשמעו בשעת ההתוועדות. הרבי אף היה מוסיף שפע של מראי מקומות והערות בשולי הגליון, אשר בשתיים או שלוש שורות קיפלו יישוב לשאלות המורות.

השיחות הללו, שנחתמו בחותמו של כהן גדול, יצאו לאור בקנטרסים משך עשרות שנים מדי שבוע בשבוע, ושמן הצנוע יקבם: 'לקוטי שיחות'. כל אחת מהשיחות שזכו להגהתו של הרבי לא הודפסה במקומה בסדרת 'תורת מנחם' שעל סדר השנים, ובהגיע מועדה של 'שיחה' אשר הוגהה על ידי הרבי, מופנה המעניין ב'תורת מנחם' למקומה ב'לקוטי שיחות'.

כאמור, ל"ט כרכים מכילה סדרת 'לקוטי שיחות', המכילים מערכות תורניות שבאמירתן והגהתן השקיע הרבי את נפשו, כפי תיאורו הדל.

מהו, אם כן, הספר החדש — 'אוצר לקוטי שיחות' — ליימוד התורה?

הרב שילת: מכין מאות ה'שיחות' המפרנסות את כרכי 'לקוטי שיחות', ליקטנו למעלה משישים 'שיחות'

רבינו קורא את פיונות עמן בית ישראל בעבודתו הקדושה על ציון חותנו הרבי"צ ז"ע

בלבד, אלא חידוש חידוש שגם בעולמה של חב"ד לא היה קיים כדורות הקודמים ולימד תורה במשך שעות ארוכות. כל 'שיחה' בהתוועדות הוקדשה לענין בתורה בו הרבי הקשה ותיירץ, פירק ויישב, דן בדברים עד אשר השמיע ביאור מחדש שהאיר את הסוגייה בה עסק באור מחדש. כתום 'שיחה' אחת שר הקהל ניגון, הנוכחים אמרו 'לחיים', ומיד המשך הרבי ללמד 'שיעור' כסוגייה נוספת, בתחום אחר בתורה. וכך נמשך הדבר 'שיחה' אחר 'שיחה', 'התוועדות' אחר 'התוועדות', במשך למעלה מארבעים שנות הנהגה בקודש.

ה'שיעורים' העמקניים הללו — נשמעו מתוך אווירה של התרוממות, קדושה והתעלות. אוזני תלמידי החכמים, האברכים ובני הישיבה אשר בבית המדרש כרויות לכל יפספסו הגה, ומוחם פעיל בניגיעה מאומצת לקלוט את דברי התורה המושפעים עליהם כטללי תחיה; ומלבדם — פוקדים את ההתוועדות גם יהודים 'פשוטים' אשר אין להם שיעור בחוויות התורניות אשר מנסרות בחללו של אולם, אולם גם הם מצויים בתחושת דקות ורגשי קודש מפני גודל המעמד.

עם זאת השבת היו מתכנסים בבית המדרש צורבים בני תשחרות לצד חסידים בעלי ישיבה, מתגוררים יחידו

לפי כללי הקבלה.

אלא מאי? רבינו ז"ע היה אמן על כך שתורת ה' היא 'תורה אחת'. לידו, גם כאשר אומרים ש'שבעים פנים לתורה', אין פירוש הדברים שיש שבעים פירושים שונים זה מזה לאותו ענין בתורה, אלא שהו רעיון אחד הפרשט צורה ולבש צורה — ובא לידי ביטוי ברבדים שונים היוצרים פנים רבות לתורה.

אפשר להמליץ על כך את דברי רז"ל (סנהדרין לה). על הפסוק ו'קפטיש ו'פצץ סלע': 'מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות — אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים'. זהו אותו 'סלע', ממנו ניתזים ניצוצין רבים ששורשם אחד. תמיד ישנו קשר מופלא בין האופן בו הסוגייה מתבארת בתורת הנגלה לאופן בו היא מבארת בתורת הנסתר.

כך למד הרבי תורה: כל סוגייה שלמד — למד לכל רבייה. ולכן, עם היות שלכל 'שיחה' שלימד ישנו המיקוד העיקרי בחלק המיוחד לה בפרד"ס התורה, תמיד יולגו הדברים וימוגו גם חלקים נוספים בפרד"ס התורה. אותו ביאור גאוני בעומקה של סוגייה עניק פנים חדשות גם לענין בעבודת ה', וישתקף גם בביטוי בתורת הסוד.

לכן, הולמד הניגוש אל סדרת 'לקוטי שיחות' ובתור במקום שלב חפץ, יכול לבחור ללמוד שיחה בעיון הנגלה, אבל עליו לדעת שבסיימו ללמוד יואר במוחו גם ענין בחסידות; הוא יכול לבחור שיחה ביסודות השקפת התורה ועבודת ה', אבל לצפות לכך שעל הדרך ילמד אגב אורחא גם פירושים מפתיעים בגורא.

כיצד אמר

הרבי מליובאוויטש ז"ע תורה?

כיצד ובאיזה מסגרת היה הרבי ז"ע מלמד את חידושי תורתו האם הרבי היה כותב דברי תורה?

הרב רבינוביץ: לאורך שנות הנהגתו, את רוב דברי תורתו השמיע הרבי בדיבור.

אמנם הרבי כתב בעצמו אגרות לשואלי, בהן ענה להם על שאלות בכל תחומי החיים — בעבודת ה' ובהשקפה תורנית טהורה, בענייני אמונה ובתחומי הנהגה ציבורית ועסקנות חכלל, בחינוך הילדים ובשולם בית, והעולה על כולנה — בכל מכמני התורה. יריעה ראוייה לציון היא אגרות למחברי ספרים רבים, בהם נהג להעיר ולדון בתוכן הספרים שהובאו אל שולחנו בכל מקצועות התורה.

ואולם, את עיקר דברי תורתו אמר הרבי במעמדים הקדושים של ההתוועדות, שהתקיימו בימי השבת לפחות פעמיים בחודש, וככל שהתקדמו השנים תירותן הלכה ותכפף. מלבד לשבתות והימים לטובים, נערכו התוועדות גם במועדי ישראל שבימות החול ובתאריכים חסידיים.

בהתוועדות יום השבת היה הרבי מקדש על היין, ניגונים חסידיים מרוממי נפש ומעוררי לב היו מושרים, אבל — בשונה מהרגיל בקהילות הקודש החסידיות — הרבי לא השמיע אמרות חסידיות ורברי התעוררות בדרך החסידות

רבינו ז"ע במחיצת חוננו כ"ק הרי"צ ז"ע

רבינו בפלפול התורה בהתעודות קודש

את העולם".
 אם כן, בכוחה של התורה לשנות את העולם, לפעול בעולם. כאשר אכן מתאחדים עם התורה באופן שהיא הופכת להיות המציאות, מתגלה בפועל איך העולם אינו אלא ביטוי של הידפחוראות ופנקסאות" — התורה. ישנן כמה דוגמאות לכך בגמרא ואף בהלכה — אשר התורה משנה את המציאות בעולם, ואף למפריע. אבל, שבביל שזה יבוא לידי פועל, היהודי צריך להיות מחובר עם התורה באופן מושלם, כפי שהיה אצל הגאון הרונג'ובי.

נושא זה מתבאר בסוגיות רבות בספר החדש: כמה מה"שיחות" עוסקות במושג "כתר תורה" אשר הרמב"ם מגדיר להלכה כדבר שבו מוכתרים ישראל כאשר הם לומדים תורה. בפשטות, זהו נשמע דבר אגדה שאינו מובן לאנשים כערכו, אולם בשלוש "שיחות" בספר זה מבאר רבינו את העניין לשרוש ולעומקו, ומסביר שכאשר יהודי לומד תורה לשמה, מתמסר לחלוטין ללימוד התורה ומתבטל אל התורה — סוף סוף הופכת התורה להיות המציאות, שלו בצורה שלמה. זו המשמעות של "כתר תורה", כפי שמעמיד ומבטס רבינו, והדברים מבוארים בהרחבה בספר.

הרב כהן: דוגמה נוספת לכך באה לידי ביטוי בעסקו של רבינו בסוגיית מצוות תלמוד תורה בדרך. רבינו מעמיד שלשית הגמ' (תענית י:): החיוב של לימוד התורה בדרך הוא חלק מהחיוב הכללי של מצוות תלמוד תורה, ואילו לפי המדרש זהו דין מיוחד הנוגע דווקא להליכה בדרך, אשר אז זקוק האדם לשמירה יתירה. והנה, לגירסת התוס' ישנו דין מיוחד בהליכה בדרך המחייב את האדם ללימוד דווקא לעיון, והסיבה לכך, מבאר רבינו ז"ע, היא שלימוד התורה בדרך הוא אינו 'סגולה' המגינה על האדם, כי אם — אשר האדם מתאחד עם התורה והופך ל'מציאות' של תורה. ואז — היהודי עצמו שמו, כפי שהתורה שמו, שכן הוא והתורה חד הם.

וכאשר התורה אכן מאוחדת עם האדם ומקיפה את שכלו — היא פועלת על העולם סביבו. לכן דווקא הלימוד העיוני, המעסיק את כל כוחות השכל, הוא שמגן ושומר על האדם בדרך.

בהקשר זה, יש יוזאד'ס' יפה של רבינו על הפסוק בש"ש: "אני חומה ושדי כמגדלות". בגמרא (בי"ב ז:) נאמר: "אני חומה — זו תורה; ושדי כמגדלות — אלו

והמצווה שהוא מקיים — שני דברים מהם, הרי שבלימוד התורה — מתאחד האדם עצמו עם התורה שלומד. יהודי יכול ללימוד תורה באופן כזה שלא רק שהוא יתחיל לחשוב בצורת החשיבה של התורה, לא זו בלבד שיאשו יהיה מלא בתורה, אלא שכל הגדרת מציאותו תהיה: יהודי של תורה.

הרב מתבסס על דברי רבינו בעל התניא שמסביר (תניא פרק ה) אשר על ידי לימוד התורה נוצרת אחדות של הקב"ה עם היהודי. וכך כותב בעל התניא: "דרךך משל, כשאדם מבין ומשיג איוו הלכה במשנה או בגמרא לאשורה על בריה, הרי שכלו הופס ומקיף אותה, וגם שכלו מלבש בה באותה שעה. והנה הלכה זו היא הקמתו ורצונו של הקדוש ברוך הוא, שעלה ברצונו כשישען ראובן קף וקף וקף משל ושעון קף וקף, ויהיה הפסק בעינים קף וקף. ואף אם לא היה ולא יהיה הדבר הזה לעולם, לבא למשפט על טענות ותביעות אלו, מקל מקום מאחר שקף עלה ברצונו ותקמתו של הקדוש ברוך הוא, שאם ישען זה קף וזה קף יהיה הפסק קף, הרי כשאדם יודע ומשיג בשכלו פסק זה, הנה הלכה הצריכה במשנה או גמרא או פוסקים, הרי זה משיג ותופס ומקיף בשכלו רצונו ותקמתו של הקדוש ברוך הוא, כי אם מתחבה תפיסת ביה ולא ברצונו ותקמתו, כי אם בהתלבשותם בהלכות הצריכות לפנינו. וגם שכלו מלבש בהם. והוא יודע נפלא שאין יודע כמדה ולא כגמרה מלא צד נפשה".

דווקא על ידי ההכנה בשכל נוצרת אחדות מלאה של היהודי עם הקב"ה. הוא לומד תורה, מבין את דברי התורה היטב בשכלו, ו"הלאו כה דברי קאש" — התורה חודרת ביהודי.

ואולם, כאמור, יש בענין זה שלמות מיוחדת: כאשר האדם כולו הופך למהות של תורה. רבינו ז"ע מביא כדוגמה למי שענין זה התקיים בו בשלמות, את הגאון הרונג'ובי. הוא התאחד לחלוטין עם התורה, וכפי שהמחיש פעם רבינו באחת משיחותיו, אשר בהודמנות מסיימת הגיעה אל הרונג'ובי דרישה לתשלום מיסים מסוימים למדינה. על אחד המיסים שנדרשו אמר הגאון רונג'ובי שאכן על פי דין יש לשלמו, אך על המס השני אמר שעל פי דין אינו צריך לשלמו. והנה, כעבור זמן קצר אכן הגיעה המעשרת המבשרת שהממשלה אכן ביטלה את אותו מס. מעשה זה אינו מעיד על ירוח הקודש' או על 'מופת'. הרבי ז"ע ראה במעשה זה סיפור המבטא את כח התורה.

נאמר, הרי בוחר הקדוש (ח"ב, דף קסא): "קודשא בריך הוא אסתכל באורייתא וברא עלמא". ובמדרש (ב"ר א, א): "בונה שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא דפתראות ופנקסאות יש לו לרעת היאך הוא עושה חדרים היאך הוא עושה שפפשיין כך היה הקדוש ברוך הוא מבטס בתורה וברא

העוסקות באופן ממוקד במצוות תלמוד תורה. בעצמנו הופתענו ממספר השיחות העוסקות בנושא זה, ומכל היבטיו — לעתים עוסק הרבי בהגדרת הלכות תלמוד תורה וגדרי המצווה והחיוב; ב"שיחות" אחרות מתמקד הרבי בביאור פירוש רש"י על התורה המפרש פסוק העוסק בלימוד התורה, כאשר מלשון רש"י מוגדר יסוד מחודש במצוות תלמוד תורה; ישנן שיחות המבארות את מצוות לימוד התורה בדרך החסידות; ובהלק מה"שיחות" באה לידי ביטוי מצוות תלמוד תורה גם בעבודת האדם וברוך ההשקפה.

כך שאנו אוחזים בספר שיש בו מענה לכל כך הרבה סוגים של התיית, בכל נושא, ענין ומצב בו הלומד נמצא. מבקשים אנו לברר סוגיה בהלכות תלמוד תורה לעומקה? — כמה "שיחות" יסודיות עוסקות בכך וממלאות את הראש; מחפשים אנו חיזוק וגישה ללימוד תורה מתוך יראת שמים? — הא לנו "שיחות" המנחות כיצד היא הדרך לכך ומאירות את הלב; ואם נרצה לחוש את הדבקות בנותן התורה ולהבין לעומק את הפעולה הרוחנית הנפעלת בלומד בשעה שהוא אוחז באורייתא קדישתא — נמצא בספר "שיחות" המבארות עד היסוד את עומק מצוות תלמוד תורה בדרך החסידות, המרוממות את הנפש.

הרב זלמנוב: ה"שיחות" אשר בספר עוסקות בעוד תחומים רבים. ישנה, לדוגמה, "שיחה" העוסקת בדרכי הפסיקה, ונוגעת בשאלה מאוד מעניינת: ידוע שמרן ה"בית יוסף" העמיד את פסיקותיו על שלושת עמודי ההוראה — הרמב"ם, הרי"ף והרא"ש, והדרך בה הכריע הינה על פי הרוב. כלומר: כאשר הרא"ש פסק באופן אחד והרמב"ם והרי"ף פסקו באופן אחר — מכריע הבית יוסף כדעת הרוב.

ואולם, עם חלוף השנים התגלו כתבי יד חדשים, ונשאלת השאלה מה יהא הדין כאשר מתגלה כתב יד חדש ממנו עולה כי הרמב"ם שינה את פסיקתו? נקודה נוספת שיש לשים לב אליה בלימוד הספר: כאמור, כאשר הגיה רבינו את ה"שיחות" הוסיף בכתב היד קודשו שפע של מובאות וביאורים בהערות השוליים. המעיין בהן לעומק ימצא שפע של חידושים מפתיעים, שיכולים בעצמם לפרנס 'סמינים' שלמים בספר, ואולם הם נכתבו בקיצור משום שבאו בדרך אגב.

"על ידי תורה, יהודי יכול לשנות את הנעשה בעולם"

מעת נבקש אצלנו למעמקי הים הגדול שבספר ודליות ממנו פנינים ומרגליות. האם יש נקודת מבט וגישה כללית של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש על לימוד התורה?

הרב רבינוביץ: יש יסוד אחד, מהותי מאוד, שחזרו על עצמו אצל רבינו: בשונה מקיום המצוות, שבו האדם

רבינו זי"ע לומד בחדרו. תמונה נדירה שצולמה בהיחבא

להיות מהות אחרת, מהות של 'תלמיד חכם', אלא שיש לו בעירות והתורה מגנה אלו. גם כאן, רואים אני את היסוד האמור לעיל – הרבי מסביר ביסודיות עניינים בחלק הנגלה שבתורה, המתמוג עם עניין בעבודת ה' ובהשקפת התורה.

חצה את הכביש כדי לשמוע קצת 'קול תורה'

הרב צבי הירש זלמנוב מבקש להוסיף: כאשר מתבוננים באיש הפלאים הרבי זי"ע, הרי מי שלא נחשף לתורתו העמוקה מני ים ורחבה מני ארץ, מתוודע בראש ובראשונה להיותו רבי שדאג לכלל ישראל, הקים את המפעל הגדול של השלוחים המחזיקים את היהדות בכל אתר ואתר, מקימים עולה של תורה, מקרבים את לבות רבבות אלפי ישראל לאביהם שבשמים ועמלים 'להקין עולם במלכות שדי' וכל בני בשר יקראו בשמך... ויקבלו כולם עליהם את עול מלכותך".

אנו לא גיללים לראות אדם שמתאחדים בו שני הפכים – תיקון העולם והדאגה לכל יהודי ועולם שבתוך, אשר ברצו על ידי יהודי שהיה שקוע בלימוד התורה ברוב שעות היממה, שכל ימיו למד וחיפש בתורה, ושגדלו תלמידי החכמים שבדור הריצו אליו כל הדבר הקשה. אמרה חדה המשקפת את נשיאת ההפכים הזאת שנמעה מפי הגאון הנודע רבי חיים צימרמן, באחת ההזדמנויות בהן יצא משיחה לילית עם הרבי בלימוד. וכה אמר באיננות: לקחם גאון עולם ועשיהם ממנו רבי".

הרב שילה: ממור' המשפיע הגאון החסיד רבי זלמן גופין שליט"א שמעתי שבשמות תורה בשנת תשכ"ז, כחום לילה ארוך בו השפיע הרבי דברי תורה עמוקים במשך שעות ארוכות, כשלאחריו הוא מפוז ומרקד עם התורה הקדושה עד מיצוי הנפש, בכל כוחותיו, במסירות עצומה, הנה בשעת לפנות בוקר, כחום עריכת ה'הקפות' נכנס רבינו לחדרו. בחורי הישיבה רצו לראות מה הרבי עושה לאחר לילה בו התאמץ כל כך הציצו מבעד לחלון חדרו. לגנוד עיניהם הם ראו שעם היכנסו לחדר, מבלי שתאוך שניה, ניגש הרבי אל כוך 'שולחן ערוך' גדול והחל להגות בו.

ואם הזכר הגאון הרוגוצ'ובי, מעניין לציין שכאשר הביאו לרבי מהדורה חדשה של 'הצפנת פנתח', התבטא הרבי: "נתמלא הבית כולו אורה", ואילו בהזדמנות בה שלחו אליו ספר אחד עם חידושי תורתו של הרוגוצ'ובי כתב שאין זה מכבודו של הרוגוצ'ובי אשר שולחים אליו את ספרו. היה עליו לשלוח שליח שיקבל את הספר.

הרב רבינוביץ: מן העניין לציין עובדה מפעימה נוספת: מדי יום ביומו היה הרבי זי"ע מגיע לבקר את אמו הרבנית בביתה, גם בלילות שבת, טרם צעד מבית המדרש לביתו לסעודת שבת, היה הרבי מגיע לבקרה.

ביתו של אמו הרבנית וביתו שלו ממוקמים באותו רחוב, ובאותו צד של הרחוב. עם זאת, בצאתו מבית אמו היה הרבי חוצה את הכביש, הולך במשך כחצי 'בלוק' בעברו השני של הרחוב, ולאחר מכן חוצה בחזרה לצד ממנו הגיע, שבו שכן ביתו.

הכתורים הסקרנים, אשר היו מתחזקים אחר צעדיו של הרבי, דנו בסיבת הדבר והעלו סברות שונות. עד שפעם אחת שאל אחד האורחים את הרבי על כך.

התשובה הרהימה אותם:

בעברו השני של הרחוב, מרחק קצר מתחילת הרחוב, שוכן בית מדרש (שבאותו שנים שכן בו 'כולל' אברכים

ובכל אופן, גישת רבינו הדגישה תמיד את מעלת היהודי.

פעם נכנס אל רבינו זי"ע יהודי חסיד סאטמר. שאל אותו הרבי על מה דיבר רבו האדמו"ר מסאטמר בעריכת השולחן לאחרונה, ויצא אשר הרב מסאטמר הזכיר את דברי הגמרא (הגיגה כז): "אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון" ושאל: כיצד ניתן לומר על מי שהגמ' מכנה "פושעי ישראל" שהם "מלאים מצוות כרימון"?!

שמע זאת רבינו, אבל כדרכו וגישתו בקודש אמר: גם אני למדתי את הגמרא הזו, וגם לי נתעוררה קושיא: אם הם "מלאים מצוות כרימון" איך אפשר לנתונם אותם – עם ישראל קדושים – בכינוי "פושעי ישראל"?!
מספר פעמים במהלך השנה היה רבינו מקיים 'התעוררות' מיוחדת רגלית ימי

"יארצייט", אם של הוריו ואם של חותמו. בהזדמנויות אלה, ולעתים נוספות, היה רבינו עורך 'סיום' על מסכת בש"ס. באותן עתות, היה רבינו משמיע 'הדרן' על המסכת, אשר היה דיון מעמיק מאוד וביאור יסודות בטוגיה החותמת את המסכת שסיים, כאשר הדברים נתפרים ומשלימים על המסכת כולה ואף על סוגיות נוספות בש"ס.

אחד מה'הדרנים' שלימד רבינו, לרגל יום ההילולא של אביו הרה"ק רבי לוי יצחק זי"ע, בעל 'לקוטי לוי יצחק', הינו על מסכת חגיגה. הגמרא שם מביאה את דברי רבי אבהו בשם רבי אלעזר ש"תלמידי חכמים – אין אור של גיהנם שולטת בהן. קל וחומר מסלמנדרא. ומה סלמנדרא שתולדת אש היא, כך נקמה אין אור שולטת בו; תלמידי חכמים שכל גופן אש דכתיב 'הלא כה דברי כאש גאם ה' על אחת כמה וכמה'".

'סלמנדרא' הוא בעל חיים שלא נשרף מאש, משום שהוא עצמו עשוי מאש, הוא שכן מדרמו של בעל חיים זה – האש לא שולטת בו. ואם בסלמנדרא כך, כל שכן בתלמידי חכמים – שכל גופן אש.

ממשיכה הגמרא: "אמר ריש לקיש: אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל, קל וחומר ממוכח הזהב; מה מוכח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב, כמה שנים אין האור שולטת בו, פושעי ישראל שמלאין מצות כרימון, דכתיב "כפלת הרמון רקתך", אל תקי' ירקתך" אלא ירקתך שכן – על אחת כמה וכמה".

אם כך, רבי אלעזר מדמה את תלמידי החכמים לאש, ואילו ריש לקיש מדמה את פושעי ישראל לאש.

שאל הרבי באותה הזדמנות את אותה השאלה: אם הם כה מלאים במצוות, מדוע הם מכונים 'פושעי ישראל'?! גנוסף על כך ה'תשובה' הן לגבי תלמידי חכמים והן לגבי פושעי ישראל עסקינו בהצלה מה'הגיונות'. כלומר, שמדובר במי ששנו' עבירות. הוא אומר שבשתי המימרות – זו של רבי אלעזר וזו של ריש לקיש – ההתייחסות היא לאישיות שיש בידה מצוות אך בידיה גם עבירות – הממייכות בגיהנום (לולא ההצלה בכח התורה או המצוות). מדוע אפוא מכונה האחד 'תלמיד חכם' וזולתו מכונה 'פושעי ישראל'?!
והביאור שהשמיע הרבי קשור לעניינה הנפלא של תורה. כפי שמבאר בעל התניא, כאשר האדם מקיים מצווה, אמנם שורה קדושה, אבל הוא לא נעשה בעצמו מצווה. ואילו בעיני התורה – האדם הופך להיות תורה, אש, ומשכן – אי אפשר לקרוא לו 'פושעי ישראל'! הוא הפך

רבינו בעידוד של שמחה מתוך דבקות

אוצר 'לקוטי שיחות' לימוד התורה

תלמידי חכמים"

מבאר רבינו שהתורה מהווה שמירה על האדם מבחוץ, כמו חומה המקיפה את האדם; ואילו תלמידי חכמים, שמתאחדים בעצמם עם התורה, הם 'מגדלות' – הם עצמם המגדל המגן, הם עצמם השומרים, הם עצמם התורה.

בגמרא שם יש לכך נפק"מ – אשר תלמידי חכמים אינם צריכים לשלם מס על שמירה, שכן "רבנן לא צריכי נטירותא".

התורה שבתוך מעיהם מגנה עליהם. הרב זלמנוב: ואולם, בבסיסו של הספר, עוסק רבינו בגדרים ההלכתיים הפשוטים של המצווה. כמו מצוות ידעת התורה על פי הרמב"ם ועל פי 'שולחן ערוך הרב'.

בסוגיה זו נכנס רבינו לרביי העמוקים ביותר של הגדרת מצוות תלמוד תורה.

כך עוסק רבינו בסוגיות כמו גדר שבתת התורה המצוין פסוק מיוחד, יתר על הכלל ש'אונס רחמנו פטירה'. בביאור סוגיה זו מביא רבינו את החקירה היעילה בגדר פטור אונס – האם גדר הפטור הוא משעשה הנהיגה אינו מתייחס לאיש העושה, או שאין המעשה נחשב לעבירה כלל. רבינו מאריך גם בביאור חידושו של בעל התניא, ש'ידעת התורה' היא ענין נוסף על מצוות תלמוד תורה שדבריו.

ביאור מתודש נוסף של רבינו המופיע בספר זה הוא בטעם ההבדל בדניי הפסק והיחס הדעת בין מצוות תפילין לבין מצוות תלמוד תורה. בענין זה מפליא רבינו לבאר כיצד חיוב תלמוד תורה חל על האדם גם בהיותו במקומות המאטורים בתלמוד תורה, ואין זו אלא מניעה חיצונית שאינה מאפשרת לו לקיים את המצווה בפועל. מכח חידושו זה מסיק רבינו הסבר חדשני לחיוב ברכת התורה לנשים, שנחתבו בו המפרשים.

הרב שילה: בנוסף לסוגיות מצוות תלמוד תורה וגדריה בהלכה ובפסול, חלק נכבד מהסוגיות בספר עוסק בגישת תורת החסידות ללימוד התורה – אשר מוכרת להיות מתוך יראת שמים ו'ביטול' מציאותו של היהודי בפני 'נותן התורה', ולכשנו השגורה של רבינו במכתבים שכתב לתלמידי ישיבת: "בברכה לתלמוד תורה בדחילו ורחימו". למי שדבר חידוש גדול, שהרי כאשר לומדים תורה עוסקים בהבנה שכלית של סברות, במחלוקת אביי ורבא, בהבנה שכלית של חידושו מרבי עקיבא איגרי. וכה כשעה שאנו יושב מול ה'מכתובות' ואנו מתפללים ומבינים בשכל את צדיד המחלוקת, דורשים מאתנו להיות שקועים בדחילו ורחימו. אנו לא עוסקים כעת בעצמנו, כמו כאשר עוסקים בכל דבר שכל אחר. ברגעים אלה אנו עוסקים בקדושה, בהבנת "הכמתו ורגונת" של השי"ת, בהתאחדות עם הקדוש ברוך הוא האיין-סופי.

מה לתלמידי חכמים בגיהנום?

באן מבקשים אנו להעמיק: הזוכר קודם שיסוד מוסד אצל הרבי זי"ע אשר תכלית לימוד התורה היא שדוהו יינשה 'מציאות אחת' עם התורה. מה ההבדל בין דרגה נשגבת זו לבין הגישה ללימוד התורה מתוך דחילו ורחימו הרב רבינוביץ: יש הבדל גדול בין הדברים, אף כי הם משלימים זה את זה.

לימוד תורה מתוך יראת שמים – זו הגישה שבה ניגשים ללימוד, מתוך קדושה ו'ביטול'; ואילו מציאות של תורה – זהו ניצול כל כוחות ההבנה, עד מיצוי.

בהשקפה ראשונה, אלה שני דברים סותרים, אבל – כאמור – הם משלימים זה את זה. שכן, היכולת להתאחד עם התורה ו'נותן התורה' מתאפשרת רק כאשר ניגשים ללימוד התורה בניית 'ביטול'. פירשה של התאחדות עם התורה איננו תוספת ידיעות ויכולת לחדש חידושים מבדיקים בתורה, אלא שהיהודי הופך ל'מציאות של תורה', כאשר הבנתה מתיישבת בדעתו עד תום הוודות אל קרבו, כך שכל-יכולו מודהה עם הדברים. לשם כך על האדם להיות "כלי" קיבול ריקן, המסוגל ליצוק אל תוך מציאותו את רעיונותיה של התורה.

ידעים ההבדלים בין הגישה של רבינו זי"ע לבין הגישה של כ"ק האדמו"ר בעל ה'דברי יואל' מסאטמר זי"ע על האופן שבו מביטים על יהודי.

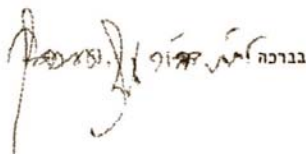
כאן המקום לציין שהמחלוקת לא הייתה מהותית, ואודרה – רבינו אמר פעם שאם סאטמר לא היו נוקטים בצד הקנאות, אנו היינו צריכים לנקוט בדרך זו, כלומר שלהשקפת רבינו יש מקום לגישה זו.

תמונה נדירה שצולמה בהיחבא מנעד לסדק החלון של חדרו של רבינו ובה נראה רבינו ז"ע כותב

מתבתו המופלאה של רבינו אל הגאון רבי פנחס טייץ זצ"ל תלמידו של רבינו הרוגטשובי ומי שהוציא לאור מדברי תורתו

"ברכה לתלמוד תורה בדחילו ורחימו". חוספת רבינו בכתב יד קודשו בחתימת מכתב

רבינו ז"ע מסדר קידושין

קריאת מגילה, שואל הרבי ז"ע: מדוע משתמשת הגמרא בלשון 'מבטלין תלמוד תורה? והלאו — קריאת המגילה עצמה גם היא תורה. קריאת המגילה הייתה בכרכות התורה. זהו אחד מכ"ד כתבי הקודש. איך אפשר להתבטא שקריאת המגילה היא ביטול תורה? הלשון בה הייתה צריכה הגמרא לנקוט היא, לכאורה, מופסקין מתלמוד תורה.

וכה ביאר רבינו: כאשר אדם מסוגל ללמוד תורה באופן עמוק יותר, והוא לומד באופן שטחי, יש בכך מימוד של ביטול תורה. "ביטול תורה באיכות". כלומר, ביטול תורה הוא לא רק בכמות של זמן שהלכה לבטלה, אלא גם בכמות וכשרונות שניתנו לאדם ולא נוצלו כדבעי ללימוד. אם לא השתמשתי בכל יכולתי שכלי להבין את התורה, אם יכולתי להעמיק יותר, הרי שהחלק שבו לא השתמשתי הינו 'בטל' מלימוד תורה. יכולתי להכניס תורה גם לחלק הזה.

פסוק השיח המאריך ורב התוכן, אומר הרב שילת: "טעמו וראו כי טוב ה' כל מבקש ה' אשר רוצה לקבל חזויה חדשה ומרוממת בלימוד התורה שלו, ולחוש את ההתאחדות עם נותן התורה — יכול לגשת אל הספר החדש, להגות בו ולמצוא מנוח לנפשו.

הרב ז"ע הזכיר אינספור פעמים את דברי הב"ח על מאוזל ("כ"מ פה): "על מה אבדה הארץ — שלא ברכו בתורה החילה", שאין פירוש הדברים ששכחו לברך את ברכת התורה גרידא, אלא שהגישה הכללית ללימוד התורה הייתה לקויה. היא לא הייתה מתוך הכרה בקב"ה נותן התורה. היא התייחסה אל התורה כתחמה, וחסרה הייתה את הנשמה והאמת שבתורה — היותה תורת ה', חכמתו ורצונו, וכדברי הרמב"ם: "הוא וחכמתו אחד".

מובטח לו למי שיהגה בספר זה כי בנוסף להידושים המופלאים שימצא, בנפשו יאיר החיבור להשי"ת שיעניק טעם אחר ללימוד התורה, ויקרין על כל אורחות חייו, שהתלמוד יהיה "גדול" — שמביא לידי מעשה".

תיעוד מה'חורה' על בדרת הקודש של רבינו שהתקיימה במוצאי שבת בראשות 'חורה' הגאון רבי יואל כהן זצ"ל כשעמו האברכים האמונים על העלאת הדברים על הכתב (באדיבות JEM)

הוא, ואילו החידושים העצומים שחיש בתורה — זהו ענין אחר לחלוטין. ואולם, דווקא לאחר העיון בספר שבו עסקינו, המראה לנו את מבטו העמוק של הרבי על התורה ועל ההתאחדות עמה, אפשר להבין שלא זו בלבד שאין סתירה בין שני התחומים, אלא שמוזגם יחדיו הוא המשקף את גישתו של הרבי. הנהגת הכלל, העצות שנתן ליהודים גם בענייני העולם, ניהול המחלוקת החב"דית 'מאתרי מסך הברדל' ברוסיה הקומוניסטית, ה'מבצעים' שיסד ליחד נפשות ישראל עם קוב"ה ועוד ועוד מופלעותיו בקורש — הכל נבע מהתורה.

מהו ההבדל ברבינו: באחת מה'שיחות' הנדפסות בספר, מסביר הרבי את המושג גדול תלמוד שמביא לידי מעשה/ לעומקו: אין זה שמטרת הלימוד היא 'לידע את המעשה אשר יעשו', כי אם — כפי שמסבירים המפרשים — ששכרו שניהם בידו.

כאשר אדם לומד תורה באופן של 'גדלות', היינו שהוא נהיה דבר אחד עם התורה, ו'כלי' מוחלט להארתה בקרבנו — זהו האופן שאפשר לו להבין מהי נקודת הזמן בה עליו לעצור מלימוד התורה לצורך 'המעשה' — מילוי רצון ה' וגילוי מלכותו ית' בכל פרט בבריאה. כאשר ילמד האדם לצורך העשרת ידעותיו ולצורך הפלפול גרידא — הלימוד הוא לא 'גדול', ולכן הוא גם לא 'מביא לידי מעשה'. דווקא כאשר האדם מתייגע להפוך ל'מציאות של תורה' — זה יביאנו בדוך ממילא 'לידי מעשה'.

ההתאחדות עם התורה איננה ענין רוחני גרידא, אשר הלימוד צריך להיעשות מתוך יראת שמים. אלא משמעו הדברים היא זו: יהודי צריך לשעבד עצמו לגמרי, לייגע עצמו בלימוד והבנת התורה עד כלות, לכרות אוונו, מוחו ולבו — עד שאור חדש ייקלט בהם. כל הלומד את דברי תורתו של רבינו מבחין על נקל שבכל "שיחה" ו"שיחה", בכל נושא שהוא, תמיד קיימת נקודת עומק, מבט חדש על הסוגיה, רעיון שצריך לעמול ולהתייגע כדי להבינו על כורו ולהביט על הסוגיה במבט החדש והמואר הזה.

לימוד כזה, בניגוד של מיצוי הנפש, הוא לימוד התורה ברמה הגבוהה ביותר, בו האדם משעבד את כל כוחות נפשו לתורה.

על דברי הגמרא 'מבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע

מחוגי ליטא). בשעה בה הרבי הלך לביתו למדו במקום אברכים שכבר סיימו את סודת השבת ונפשם חשקה בתורה והיו מגיעים לבית המדרש ללמוד. הרבי הסביר שהסיבה לפשר חצייתו את הכביש היא שהוא אוהב לעבור על יד בית המדרש ולשמוע את קול התורה של האברכים הלומדים...

הרבי למד ללא הרף. אפילו בלכתו ברחוב לא פסיק פומיה מגירסא, והחסידים שעקבו הבחינו ששפתותיו ממלמלות דברי תורה. הרבי נשאר לביל שבת בחדרו שבבנין "770" עד שעה מאוחרת ולמד, עוד לא ערך קידוש, אבל הרבי חוצה את הכביש אל העבר השני, וזאת לשם שמיעת קול תורה...

היש התגלמות גדולה מזו לדברי הכתוב "מה אהבתי בתורתך כל היום היא שיחתך"?

ואם ברצונו להבין עד כמה נפלא הדבר, עלינו לדעת שהרבי לא פסע פסיעה אחת לבטלה. לא הייתה תנועה שאינה מנוצלת. וכאן — חצה הרבי את הכביש זה שתי פעמים, כדי להתענג על עוד מעט 'קול תורה'.

כיוצא בזה ארע כאשר לקה הרבי בלבו, בשנת תשל"ח. בבית המדרש הקטן, הסמוך ונראה להיכל קודשו של רבינו, לומדים עשרות מתלמידי הישיבה. כדי שהמלח הלימוד לא תפריע את מנוחתו של הרבי, התבקשו הבחורים שחשבו את ספסלי בית המדרש הקטן לעבור ללימוד בבית המדרש הגדול, המצוי בקומה התחתונה.

בירר הרבי מדוע אינו שומע את קול התורה, ומשנאמו לו שבדי לשמור על השקט בקומת חדרו עברו הבחורים ללימוד בבית המדרש הגדול — ביקש הרבי לפתוח עבורם לאלתר את שערי בית המדרש הסמוך, שכן קול לימוד התורה מוסיף כביראותו.

ממשך הרב זלמנוב באשר התחיל: למביט מן הצד נראה שתחום הנהגת הכלל, הכולל בתוכו גם את ה'מופתים' והברכות שנתפרסם בהם רבינו — דבר אחד

חברי המערכת בשיחה הממויע

דקדוק קל

התבוננות מועטה בדרך הילוכו, בשגרת לשונו ובכל הליכותיו ותנועותיו של כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, מגלה הקפדה וזהירות יתירה בדקדוקים קלים של הלכה ומנהג, הידור ב'הידור מצווה', ושמירה מופלגה על 'לשון נקיה' + מהמת קטנותה בעיני הרואים לא ניתנה לנקודה זו תשומת לב מספקת והיא נתעלמה מן העין ו"הלכה לאיבוד" בין הדברים הגדולים בהליכותיו של רבינו זי"ע + צוהר נדיר ו'מוסר השכל' עבודנו עד כמה קצרה היא הדרך ל"נתעלמה ממנו הלכה"

הרב יהושע מונדשוין זצ"ל

רבינו יורד במדרגות ביתו לתפילת ערבית, כאשר הוא מקפיד שידו הק' לא תיגע במעקה בהישענו עליו (באדיבות JEM)

הרב החסיד רבי יהושע מונדשוין ע"ה היה מנקי הדעת שבירושלים והסיד נאמן לבי"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע.

רבי יהושע היה תלמידהכם מובהק ו'עובד' ה' בדרך הסודות הב', אשר התמחה במחקר תלמודות החסידות והיה בקי בתורות, הליכות ודרכי החסידות לענפיה.

לקראת יום ההילולא של רבינו זי"ע, מובא בזה מאמר שכתב רבי יהושע על ענין 'צדדי' כביכול בהנהגתו הטהורה של רבינו זי"ע, אשר ב'פרט' זה יש ללמד על הכלל (המאמר מובא בשינוי עריכה קלים).

מרגלא בפומייהו דאדמו"רי פולין, שלכל גדולי הצדיקים היה "מלבוש" שבו היו מתכסים ומסתתרים; ה'עולם' היו מביטים ב'מלבוש' ומסתיים את לבם מן העיקר. ה'חזוה' מלובלין התלבש ב'מדריגות' וברוח-הקודש, היהודי הקדוש התכסה בלמדנותו המופלגת, הרבי ר' בונם מפשיסחא התעלם במעטה חכמתו ואצל בעל 'חידושי הרי"מ' עשירותו היא שהסיטה אליה את תשומת-הלב. (ראה שפתי צדיק אות כא)

רבינו זי"ע זכה ל'מלבושים' רבים שמילאו את פיהם של משבחו ומפארו: אלו מפליאים את גאונותו התורנית הרחבה מני ים, אחרים מעלים על נס את עסקנותו הציבורית חובקת-העולם ובפי כל שגורים האותות והמופתים שעשה לעיני כל ישראל.

איני מתימר ח"ו לגלות ולהגדיר מהו עיקרו ועצמותו של ה'רבי' שאותו העלימו 'מלבושים' אלו, אלא להתמקד בנקודה אחת בלבד, שמחמת קטנותה (בעיני הרואים) לא ניתנה לה תשומת-לב מספקת, נתעלמה מן העין ו"הלכה לאיבוד" בין הדברים הגדולים.

דאי שמילתא זוטרתי היא לגבי הרבי לומר עליו שהיה "שולחן-ערוך איד"; האם אפשר אחרת ח"ו? האם לא כל אשר בשם "חרדי" יכונה הולך בדרך השולחן-ערוך, וכל-שכן רבנים ואדמו"רים?

התשובה המעציבה היא: לא! אמנם קשה למצוא בקהל ה' אנשים המכעטים ח"ו בהלכה בשאט-נפש, אבל בנקל נמצא ביניהם יראי-שמים שפשוט אינם

הרב יהושע מונדישיין זצ"ל

הידור מצוה

בהערותיו להגדה של פסח, כותב הרבי את המשפט דלהלן, שהוא כשלעצמו חורג מהמסגרת שקבע הרבי להערותיו — שהיא: "טעמים, מנהגים וביאורים" — אבל אולי יש בו משום "אנא נפשי כתבית היבית". וזה לשונו:

ניתן ללמוד [מפסקדין ברור עד כמה מחוייב כל אחד ואחד בהידור מצוה, אפילו כשאינו מעיקר הדין ואין עליו כלום: עכ"ל.

וקיים זה מה שכתב בזה, בהידור רב ובתוקף עצום! מה נורא היה המראה, שכביעצומן של ההקפות! בליל שמני-עצרת תשל"ח חש הרבי לפתע בלבו והתיישב על מקומו, וכשהציעו לו כוס מים סירב בתוקף לשותות קודם הקידוש לסוכה! והרי כל כולה של אישתיית מים מחוץ לסוכה אינה אלא חומרה הידור, הוסף על כך את מנהג ישראל הידוע שבשמני-עצרת כבר אין אוכלים בסוכה, וגם אלו שאוכלים — רובם עושים זאת רק כיום ולא בלילה, הוסף על כך את המצב הבריאותי שבו היה שרוי הרבי באותו רגע...

אבל בכל אלו אין כדי להכריע את "מנהגנו", שבשמני-עצרת אוכלים בסוכה — הן בלילה והן כיום — ומהדרין שגם מים אין שותים מחוץ לסוכה... ויעשו כן: קיצוץ ב"הקפות" והרבי יצא לסוכה. שם רצו למוזג לו מיץ-ענבים לקידוש במקום יין, אבל הרבי שהקפיד תמיד לקדש על יין דוקא ולא על מיץ-ענבים, הקפיד על כך גם בשעה קשה זו, ועמד על כך שיביאו לו יין...

"אפילו כשאינו מעיקר הדין ואין עליו כלום!"...

זהר לעצמו ומזהיר לרבים

הרבי הקדיש פעם (ואולי גם יותר מפעם אחת) שיחה שלימה "להוכיח" את השומעים על הזלזול בעניית "ברוך הוא וברוך שמו" ו"אמן"; בין הדברים אמר הרבי, שכשהוא היה ילד קטן לא ידע כלל שקיים הברך ביניהם, ועניית "ברוך הוא וברוך שמו" היתה חמורה אצלו בדיוק כעניית "אמן".

לדרכנו נזכור ואמר, שמחתח "מלבושים" הנ"ל המשיך להסתור כל הימים אותו "ילד קטן ותמים" שאינו יודע "חממות": שום דבר לא ימנע אותו מעניית "אמן", ובאותה רעיונות ובהקפדה זהה לא יותר על עניית "ברוך הוא וברוך שמו". אחד מהם לא ייעדר, גם לא אלו הבאים "בהבלעה" ורוב העולם! מסית דעתו מהם. וכך היה הרבי דרוך לשמיעת ברכותיהם של העולים לתורה, ועונה אחרים ארבע פעמים "ברוך הוא וברוך שמו": שניים בברכה הראשונה ושניים בברכה האחרונה.

על אחת כמה וכמה שנוהר שלא לאבד עניית "אמן" כלשהו, נוהר בעצמו ומזהיר לרבים: שהרי רבים נחפזים לענות — אחר ברכת הגומלי — "מי שגמלך טוב וכו'", ומפני זה שוכחים שלפני כן צריכים לענות "אמן" על עצם הברכה. הרבי הוא שהזהיר על כך ופרסם זאת ברבים.

הרבי כשלעצמו זהר לענות "אמן" גם במקרים שרגילים לשכוח שבברכה עסקינן; כגון: האב המברך "ברוך שפטרני" ללא "שם ומלכות", וניתן לטעות שלפינו "הצהרה" או "הודיה" בעלמא. אבל הרבי ראה בזה "ברכה" שמחייבת את השומעים בעניית "אמן".

אותו "ילד ירא-שמים" היה נשקף מבעד "מלבושיו" של הרבי גם בשעת "חזרת הש"ץ", כשהיה הרבי יושב ומקשיב לכל הגה היצא מפי הש"ץ, מבטו שקוע בסידור הפתוח לפניו ועיניו עוקבות אחריו תוך הובלת אצבעו מלה אחרי מלה, שורה אחרי שורה...

סידור זה שליווה את הרבי כמעט לכל מקום שהלך, ומתוכו אמר כל תפילה וברכה כ"ההוא ינוקא"... בשנותיו הראשונות בארצות-הברית הדפיס הרבי "אנציקלופדיית-כיס לילדים" — באנגלית — שעיקרה

רמט). והרבי היה מצרף סכום כסף תמורת המתנה... ואם במתנת ספרים דברים אמורים, היתה לו לרבי עליה נוספת לתת את תמורתו, שהרי נאמר בוזהר שעבור ספרים יש לשלם... (מעניין לעניין באותו ענין: גם על המחאות שהיה מעניק לרגל נישואין, רשם הרבי לפעמים שהוא על-פי דברי הזוהר).

זהירות מופלגת

כל הדוגמאות הללו היו מדברי הלכה, רובן הלכות שאינן ידועות ומיעוטן ידועות למעטים. אך הרבי הקפיד גם על דברים שקשה למצוא להם מקור בהלכה, והם נבעו מזוהרות מופלגת מעין גדר לגדר והרחקה להרחקה. דוגמה מובהקת ניתן להביא מהנהגה הבאה, שאף שהרבי נהג בה במשך שנים רבות, הבחינו בה מתי מספר בלבד; כדי לשמור על נקיות הידיים לתפילה, היה הרבי משתלשש שברוכו לתפילה לא תגענה ידיו במעקה המדרגות, ואם נאלץ להיעזר במעקה, היה עושה זאת במפרק או באמצעות שורול הבגד.

בשנים קדמוניות כמעט ולא הודמן לראותו בכך, מפני שהמדרגות היחידות היו בין חדרו לבין בית-המדרש שלשם היה יורד בשבתות וחגים. אך משהתקינו מעקה למדרגות הבימה שלילה היה מתפלל, ניתן היה להבחין בכך באותם המקרים שבהם נעזר במעקה לצורך עלייתו לבימה. גם כשהתפלל הרבי בביתו בשנת תשמ"ח הבחינו בכך, אלא ששם היה זה בכיוון ההפוך: בירידתו מחדרו למקום התפילה נהג במעקה ללא נגיעת ידו, ורק בעלותו חזרה החזיק במעקה כדרכו.

מידת הצנעה דומה היתה בהנהגתו של הרבי בצאתו להלווית המת ר"ל; ידע לידועיהם, שחוזרים מן ההלוויה בדרך אחרת מזה שהלכו בה. בניסיעה בכביש הברר פשוט, שהרי בדרך-כלל מסלול החזרה שונה ממסלול היציאה. אבל בהלווין רגלי של כמה אמות? את זה ראינו אצל הרבי, שהיה יוצא מחדרו אל הרחוב, מלווה את המיטה ברגליו כמה שמלווה, אחר-כך עומד על מקומו ומלווה את השיירה בעיניו עד שהיא מתעלמת מן העין, ובחזרתו אינו פוסע במקום פסיעותיו הקודמות: אם הלך ללוות בצדה האחד של המדרכה, יכוון עתה את צעדיו בצדה השני!

רבינו במשמוש תשי"ד

יודעים את ההלכות שאינן דבר יום ביומו. דוגמה קטנה כמה יהודים ראים ושלמים אינם מקפידים בעת אמירת "הרשענות" בסוכות לאחוז את ארבעת המינים בשתי ידיהם גם יחד כפי ההלכה?... אף אנו לא נאמר ש"גדלותו" של הרבי מתבטאת בקיום הלכה זו, אלא רק "מוסר השכל" הוא עבורנו עד כמה קצרה היא הדרך ל"ניתעלמה ממנו הלכה".

וכך היה הרבי "נזוף" לא פעם על העדר ידעית דברים המפורשים בשולחן-ערוך, ותלה זאת בהעדר הלימוד של הלכות אלו. וזכורת לז, למשל, שתי דוגמאות מהלכות תעניות: האחת שאין יודעים שאת עניני י" באדר ניתן למצוא בהלכות אלו, והשנייה, שבהלכות תעניות מפורש שיש דמיון בעניני הגוף בין האדם לבין ה... "דבר אחר!" (עובדה הידועה כיום לעוסקים בהשתלת איברים).

באותה הזדמנות הזכיר הרבי, שגם מסכת "תענית" היא מהמסכתות שאינן נלמדות!

מעשים שבכל יום, שמתפללים "מנחה" אחרי ובסמיכות לעריכת בריית-מילה. ומה ברבר אמירת "תחנון" באותה שעה? מעשה שנעשה בפני רבנים מסיימים, ואחר-כך שלח להם הרבי "פיתקא" שנעלמו מהם דברי אומרו! הוקן בשו"ע סוף הלכות תחנון... ועד היום מתעלמת הלכה זו מרבים טובים...

הכל יודעים את דברי החכם מכל האדם: "ושונא מתנות יחיה", אבל לא הכל מקיימים זאת, בדרך-כלל מתוך הנחה שאין זו הלכה אלא רק "עצה טובה קא משמע לך"... אבל לא זה היה מבטו של הרבי! אנשים רבים ששלחו מתנות לרבי נענו בתשובה, ש"שונא מתנות יחיה" זו הלכה פסוקה בשולחן-ערוך! (חושי-משפט סי'

'שולחן ערוך' מהלך

סיפר הרב: ג' בנימין דימר שליט"א, ראש ישיבת 'קריית מלך' ומשגיח ישיבת 'משעבבים': "יש אנשים שאומרים עליהם שכשרואים אותם, אין נוקים ל'שולחן ערוך' — הם עצמם 'שולחן ערוך מהלך', כאשר רואים את הנהגתם, יודעים שברור הרבי שיש סניף כזה ב'שולחן ערוך'.

"פעמים רבות מאוד זכיתי להתפלל מנחה במחיצת הלויבאוויטשער רבי ז"ע, בשעה שלוש ורבע בבית הכנסת הקטן. מי שמדע שם — בתפילת מנחה בלבד! — ראה את העומד לפני המלך, ראה את הדקדוק הולם, ראה איך כל תנועה מחושבת ומדוייקת.

"שם למדתי בפעם הראשונה שצריך להיות כפוף לאורך כל המורים דרבנן, פשוט ראינו את הרבי נוהג כך, הוצאתי מהארון את ה'שולחן ערוך' וראיתי שאכן! זהו סניף מפורש ברמ"א."

"כך בפעולות רבות — האופן בו הרבי נוגע במוזוזה, אופן כניסתו, אופן יציאתו, צורת עמידתו, איך שהוא מתכופף — ראינו אדם שאין על גביו אלא עול מלכות רמים.

הגאון רבי בנימין דימר שליט"א

"וכשהעול מלכות שמים משתלב עם הגדלות העצומה בתורה, תורת ה' — זכיתי לשמוע מפיו שיחות עם ביאורים נפלאים ברש"י על התורה — ויחד עם הנתניה והאהבת ישראל לכל יהודי, זוהי ממש שלמות.

"פעמים רבות בהן הייתי אצלו בבית המדרש וראיתי את השלמות הזו, זה נקרא 'אדם שלם' — שרואים בו את כל סוגי השלמות.

"הלוואי שנירבק צפת בדרכיו..."

הלכות ומאמרי חז"ל דבר יום ביומו שיעורו לילדים יהודים אמריקניים שרכינו עמל ופעל לקרבם לתורה. גם 'חידות' היו עם, וביניהן: איזו תפילה חייבים לומר בעל-פה? התשובה: הפסוק 'וזאת התורה' וגו' הנאמר בשעת הגבת ספר-התורה, שבשעת אמירתו יש להביט באותיות הספר הפתוח ולא בסידור... 'גדולים' המתפללים בעל-פה יתקשו למצוא את התשובה הנכונה. אבל 'ילד קטן' שכל תפילתו מתוך הסידור, מרגיש כל פעם מחדש את ה'אלון' שבאמירת פסוק זה בעל-פה...

שם שמים שגור

השיגרה שבשמיעת שיחותיו של הרבי גרמה לעתים לקהות-חרושים ולסמיות עיניים; בכך נוכחתי אחרי 'השידור' הלוויני החדש 'הראשון של התוועדות' י"א בניסן תשמ"ב, כביניני האומה. 'לשידור' זה באו רבים מאנשי ירושלים

ובעצמה, אמירה שכולה הכרוה: אין אחרי 'שם ומלכות' כלום! ומכאן למקרה מכאב שאירע לו לרבינו פעם בעלייתו לתורה, שהבעל-קריאה הצביע על המקום הלא נכון, והרבי נאלץ לברך שנית. ברכה שניה זו 'בשם ומלכות' לא באה בנקל, וגורנו של הרבי נתקן מכבי.

במה התחיה

חזרנו כמה פעמים על מושג 'הילד הקטן', ונמשיך במעשה שהיה בילד קטן; בעקבות תביעתו התדירה של הרבי ל'הוספה' — תביעה שחזרה ונשנתה בכל הודמנות ובכל התוועדות — כתב אחד מילדי אנ"ש לרבי, שהוא קיבל על עצמו לומר בכל יום את 'ברכות השחר' במתנות ובכוונה, מתוך הסידור. השיב לו הרבי בכתיבת יד קדשו: 'החיינתי, כמים קרים על נפש עיפה'...

שהיה זו להם הפעם הראשונה לחוות ואף לשמוע 'התוועדות' של הרבי. אחד מהם לא היה יכול לעצור בעד התפעלותו בתום ה'שידור': שמתם לב איך לא עוברת דקה בלי שהרבי יזכיר את הקב"ה? בכל משפט שני: 'דער אויבערשטער', 'דער אויבערשטער'... ואנו ששמענו לפני כן עשרות ומאות שיחות מפיו של הרבי, נדהמנו! אכן, מעולם לא שמנו לבנו לדבר הגדול הזה. הרגילות הפכה לפשיטות, ולא עלה בדעתנו שאפשר בכלל להיות בצורה אחרת...

'שם שמים שהיה שגור בפיו' עולה בקנה אחד עם חובת ה'ברוך הוא וברוך שמו' שהצבענו עליה לעיל, ועם חרדת ה'ברכה בשם ומלכות' דלהלן. פעמים רבות תמך הרבי את ידו ופיו שחתו בעובדה שעל עשיה מסוימת נקבעה ברכה 'בשם ומלכות', או שבמועד פלוני נאמרה בו ביום ברכת 'שהחיינו' 'בשם ומלכות'. לצערי נשתכח ממני הודגמאות הספציפיות, אבל נותר בעיצומו הרושם שהשאירו דברי הרבי שנאמרו בתוקף

מופתים שקופים אטומים

כתב רבי יהושע מונדשיין ע"ה:

להלן שני סיפורי מופת שבדידי הווה עובדא, כשהמסר העולה משניהם הוא, "הסוואת" הפן המופתי וטשטשוש על-ידי הרבי.

בשנת תשכ"ז נהגו עדיין שכל מי שהיה לו דבר אל הרבי, היה נישא אל הרבי באמצע ההתוועדות (בין שיחה לשיחה), מניש בקבוק 'משקה' ואומר את דברו במילים לפחות. אנשים שנבצר מהם לרוב בעצמם, מבקשים היו מידידיהם שיגשו אל הרבי וידברו בשמם, או רק יזכירו את שמם לברכה. כשנסעה בקוצה שלימה אל הרבי, הייתה זו הודמנות לרכים מאנ"ש לשלוח אתם בקבוקי משקה כדי שיוכרום בפני הרבי. אלי הגיע בקבוק כזה מר' יונה מנדלסון ע"ה, בקבוק 'משקה' מתוצרתו שלו.

בשבת הראשונה שלנו בבית-מדרשו של רבינו, שבת הגדול תשכ"ז, נגשו רבים מאנתי אל הרבי בין שיחה לשיחה ובקבוקים בידיהם, משלהם או משל אחרים. נגשתי גם אני, מסרתי את הבקבוק ואמרתי: מר' יונה מנדלסון.

— דאס איז מיט תרומות ומעשרות און אלע גוטע זאכן? [=האם זה עם תרומות ומעשרות וכל הדברים הטובים?] שאל הרבי...

לא להשתיי שירות, רק אמרתי: מר' יונה מנדלסון...

(כאומר: כדאי הוא ר' יונה לסמוך עליו).

אך הרבי חזר ושאל: אבער מיט תרומות ומעשרות און אלע גוטע זאכן? [=ברם, עם תרומות ומעשרות וכל הדברים הטובים?]

השבתי בחיוב: הרבי מוז לי מהבקבוק כנהוג, השיב 'לחיים', ואח"כ הוסיף שאל: און ווי הייסטו? [=ותנה מה שמך?]

באותה שעה תמוה היה הענין בעיני (ובעיני חבריי) עד למאה: אני הרי לא הייתי הראשון שהבאתי לרבי באותה שבת בקבוק מאח"ק, וגם לא האחרון, ומדוע זה חקר הרבי דוקא אותי אודות הפרשת תרומות ומעשרות? ומדוע זה שאל לשמי? (דבר — שכמדומני — לא עשה לשאר הבחורים שנגשו אליו).

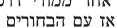
רק כעבור כארבע שנים 'נדלקה אצלי הנורה'; כאן עלי לחזור לשנת תשכ"ד, שבה נכנסתי ללמוד בתומכי תמימים'. אחד ממורי דרכי המבורים (המבורים), ובין שפע ההדרכות שקבלתי מפיו הייתה הזהירות המחוייבת בהפרשת תרומות (ענין שבאותם ימים עדיין לא הוטמע בתודעת הציבור, והיו רגילים לסמוך על ההכשרים הנפוצים). ר"א הג"ל אף סיפר לי, שהרב הממונה על התרומות בתי"א הורה שאין לסמוך רק על השגחתו שלו וצריך כל אחד להפריש בעצמו וכו'.

מכיון שעלה חשש בלבי שמה נכשלתי ח"ו עד לאותו יום, החלטתי לכתוב לרבי ולבקש תיקון על העבר.

ועתה, האם קיימת לשאלה בכלל מדוע שאל הרבי דוקא אותי האם הופרשו תרומות ומעשרות?!

אלא שכדי לטשטש את הענין הוסיף הרבי ושאלני לשמי, כדי ליצור אצלי את האשליה שהוא אינו יודע כלל עם מי הוא מדבר...

ואכן, רק כעבור שנים רבות נפקחו עיניי...

בהיותי בשנת תשל"ח בחצרות כ"ק אדמו"ר ז"ע, עלו במחשבתי כמה רעיונות

להוצאה לאור של מאמרי אדמו"ר האמצעי; כתבתי מכתב לרבי, נקבתי בשמותיהם של כמה מאמרים, בקשתי רשות לפרסמם ושאלתי לאיזה מהם זכות הקדימה. אחרי שהמכתב כבר נכנס אל הרבי, תפסתי בראשי: כיצד זה שכחתי את המאמר החשוב ביותר (לעני"ד), בעל מירב הסיכויים לקבל את הסכמתו של הרבי, הלא הוא החלק השלישי של 'אמרי בינה' שלא נדפס! אבל את הנעשה אין להשיב, ולא עלה בדעתי למסור לרבי 'מהדורא בתרא' של מכתבי.

עד מהרה נתקבלה התשובה שכתב הרבי (בציון 'מהיר'): 'מונדשיין ע"ה. במענה להצעתו — כדאי שיבין דו"ח דאמ"ב [=חלק ג' ד'אמרי בינה] הנמצא בכמה ביבליאך — וכיון שגם בדבאן [=גם בספרייתו של הרבין], יבוי' להתחיל בזה תומ"י [=תיכף ומיד] (לאחרי שיתדבר עם הרהמ"א [=ה"ר המ"א חדקוב] ש"י ע"ד הפרטים).

תמונתו אצל הרבי. הרה"ח רבי יהושע מונדשיין זצ"ל במחיצת הרבי מליבאוויטש ז"ע (באדיבות JEM)

עכלק"ק הנוגע לעניינינו. גם בפעם זו נקט הרבי בפעולת 'טשטוש': אילו היה משיב לי, כמנהגו, בשולי הרף שעליו כתבתי את שאלתי, הרי היה נראה בעליל שהוא משיבני על מה שלא שאלתי כלל, ומקבל את ההצעה שרק עלתה במחשבותי: לפיכך תלש הרבי את הנייר שנתן חלק במכתבי, ועליו כתב את מענהו.

אבל זו גופא הוכחה לדבריי מיניה וביה: אילו היה 'אמרי בינה' אכן רשום ברשימתי, לא היה הרבי מזכירו במענהו, אלא היה מקיפו בגיגול, כמנהגו, ומוסיף בצד שגם בספרייתו שלו מצוי כתי' של המאמר, ויכולני להתחיל בזה תיכף ומיד. במקרה כזה הרבי גם לא היה צריך להוסיף ולכתוב את שמי, שהרי מפורש הוא בגוף המכתב.

אך מכיון שההצעה לא הייתה רשומה במכתבי, לפיכך שינה הרבי ממנהגו: [א] תלש את הנייר מגוף המכתב, [ב] הוסיף עליו את שמי, [ג] כתב את כל הענין מתחילתו ובשלימותו: במענה להצעתו... 'ח"ג דאמ"ב' — מבלי להשתמש בשום מלה במכתבי.

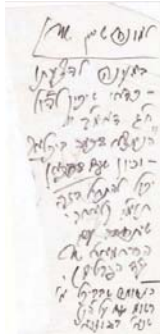
פיסת הנייר התלושה שעליה כתב הרבי את מענהו בעצם כתי' נקמצת ברשותי, והרי היא למראה עיניים:

הסתרת המופתים עוברת כחות השני כהנהגתם של כל רבותינו הקדושים, החל מאדמו"ר הזקן שעליו נאמר בספר 'סיפורים נוראים':

"ידוע לכל המקורבים החוסים בצל קדשו, דרכו בקודש, שכל מגמתו היה שלא יתראה ממנו בחוש ה"למעלה מהטבע", כי אם להליבש כל המופתים הנפלאים והנוראים דוקא בלבוש הטבע, ואציג לכם אחד מהפלטותיו, אך שהליבש המופת דוקא בלבוש הטבע...

"והנה זה מובן לכל, שלא הרפואה [שרקח הרוקח] ריפאה את האברך, רק מצד שכבוד קדשו אמר שיהיה בריא, מצד רוב מעלת צדקתו הוא 'ותגור' אומר ויקם". רק שלא רצה שיהיה מופת בגילוי, לכן הליבש את הדבר בטבע הרפואה. וכן היה דרכו בקודש בכל המופתים הנוראים, היה עמל בזה למצוא צד הלבשת הטבע, שלא יתראה החוץ לטבע' החוזה.

ולוא דמיסטיפאנא הוי אמינא, שבמילים "נפשיות" אלו חסידות הרבי בעצמו קימעא את ה"מלבושים" הרבים שהסתירו אותו, וגילה חיותו מהיכן היא נובעת. אבל גם כאן יכולים אנו להמליץ את דברי קהלת: "יש דבר שיאמר: ראה, זה חדש הוא! כבר היה לעולמים, אשר היה מלפנינו"; כבר מקדם קדמתה ניתן היה להבחין היכן "חיותו" של הרבי.

מי שמעמ את שיחותיו של הרבי בענייני "מיהו יהודי" או "שלימות הארץ" – לעולם לא ישכחן: היו אלו זקנות מנהמת הלב הכואב וכל עצמותיו אמרו "גיוואלד!" שיחות אלו בלי לידו ביטוי הפן המנהיגותי של הרבי, אהבת ישראל לקרובים ולרחוקים ועוד ועוד.

אבל מהן השיחות שבהן הרבי "התחייב" (אויפגילע-בט)? היכן הוא מצא את "מקומו"? בשיחות של ביאורי רש"י! באותה שעה אורו עיניו ובאותה שעה נהרו פניו! "כמים קרים על נפש עיפה"...

מעין זה ניתן היה להיווכח בפגישותיו עם אנשים, שיותר הנאה וחיות היהת לרבי בשיחה עם רב בית-כנסת מהשורה השלישית, מאשר בשיחה עם מדינאי אוניברסל מפורסם מהשורה הראשונה...

מכאן דחוקה היא הדרך להביט בצורה שונה על כל פעילותו של הרבי, שהיתה – כפי שהעיד על עצמו – היפך טבעו ורצונו; עשרות השנים שבהן היה הרבי "ברשות הרבים" נפעלו בכח ציוויו של חותנו מוהרי"צ, ורק בגללו יצא הרבי לאט לאט מחדרו המסוגר ומארבע

אמותיו שבהן היהת "חיותו".

את תחילתה של "ציאה" כפריה זו יש לראות, אולי, בשעה שנצטוו להתוודע עם אנשי בעתים מזומנות ובעיקר ב"שבת מברכים", ומאותה שעה היה זו עבורו "חוק ולא יעבור". שוב לא סטה ממנהגו זה כלמלא נימה, והיה "מוסיף והולך" עד להקרכת נפשו וכל עצמותו למען הכלל.

שם אתה מוצא גדולתו

מתוך "הדברים הגדולים" ששוב אל הדברים "הקטנים", שבהם עסקינו. ולא נחרוג מכתלי בית המדרש:

שכן ראינו גם אצל הרבי, שאף ברגעים המרוממים ביותר לא היה נקל בעיניו לעסוק גם ב"זוטות"; בסיום ההתוודעויות, אחרי שעות ארוכות של דברי תורה, ברגעי השיא של השירה והשמחה, היהת משתרת לפתע דממה והרבי היה מכריז: אלו החייבים לכך 'ברכה אחרונה' ודאי יברכו...

כל שאר ההכרות היו מוכרות עלי-ידי הממונים המיעודים לאותו דבר, שגם הם היו פועלים על-ידי רמזה שרמו להם הרבי. אבל את ההכרה אודות 'ברכה אחרונה' לא הפקיד הרבי בידי איש, והוא בכבודו ובעצמו היה משמיע אותה לרבים.

"גבאות" (או "שמשות") נוספת נטל הרבי על עצמו, והיא, סידור הספרים כהלכתם בדרך הילוכו; פעמים אין

ספור היה הרבי מבחין בספרים המונחים שלא כראוי, והיה טורח לסדרם: היה מוריד סידור מעל-גבי חומש, שקית של תפילין או חתיכת נייר שהיו מונחים על-גבי סידור, או ספר כלשהו שהיה מונח בצורה הפוכה והרבי הניחו ופניו כלפי מעלה.

וכן הקדים את כבוד בית-הכנסת לכבודו, ולא פעם הרים בעצמו חתיכת נייר או בלד סיגרייה שהיו מונחים על רצפת בית-הכנסת...

נחזור על הראשונות: לא באנו להגדיר "מהו רבי" ומהי עצמותו, אלא רק להאיר נקודה אחת שלא הכל זכו להכירה.

חסידים נהגו לומר, שאפשר לו לחסיד להביט על הרבי ימים ושנים ולא ללמוד ממנו מאומה! שהרי גם אם יראהו לומר יומם ולילה לא פסיק פומיה מגיוסא, עלול הוא לומר בלבבו: מה בכך? הרי הוא "ירבי" ואילו אני בשרודם פשוט...

אבל אנתנו בחרנו להתמקד דווקא בדברים "פעוטים"; לא "זהו הרבי!", אבל "גם זה"...

אלו דברים שניתן וצריך ללמוד מהם, ואלו הם הדברים שהרבי אהב שיעניקום לו כ"מתנת יום הולדת".

ולואו שזוכה גם אנו למה שזכה אותו ילד קטן, וגם לנו ישיב רבינו: "החייטוני"...

לשון נקיה

הזירות מופלגת היהת לו לרבינו בכל הקשור ל"לשון נקיה", הן בדבריו והן בכתיבתו; יסודה בירושלמי היהת זה נעוצה בדברי הגמרא (פסחים ג, א): "לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו. לעולם אל יספר אדם בלשון נקיה". מופקני אם חובאה הוראה מוסרית זו בדברי הפוסקים, וקורבו לומר שגם בספרי המוסר לא נמצא את הפשרות המורחב שהעניק לה הרבי.

הדוגמה שהגמרא נוקטת בה ללשון נקיה היא המלה "טמא", וכדוגמה ללשון נקיה מובאת בגמרא הבתמטאה שבאה לעקוב מלה שהצניעות יפה לה. אבל הרבי הגדול לעשות בכך שנמנע מלהשתמש במילים שיש להן זיקה כלשהי אל מה ש"אינו טוב" וכך

היה אומר: "היפך הקדושה", "היפך הטוב", "היפך החיים", "היפך הבר-יאות", "היפך הישר" ואפילו "היפך השכל"...

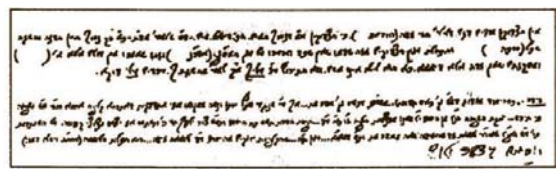
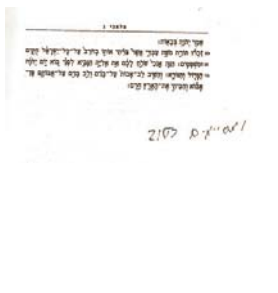
בנקל ניתן להוכיח שחכמינו ז"ל – וכן גדולי הראשונים והאחרונים – לא ראו שום נדנדור איטור באמירת המילים הללו כהווייתן, ללא "הפיתכן". אבל, בעיני רוחי נראה, שאילו היו "מקשים" עליו מלשונם של חז"ל והראשונים, היה הרבי "מתנצל" שהוא פשוט אינו יכול ואינו מסוגל להוציא מפיו מילים ש"אינן טובות"!

הרי כך היינו רואים בעליל, שבשעה שנקלע לפיו של הרבי מאמר חז"ל שבו ביטוי ש"אינו טוב", היה הרבי עוצר את שטף דיבורו ומתחבט בלשונו, עד שלבסוף היה משנה מלשון חז"ל ומתבטא בסגנונו הנקי שכל"כ אופייני לו.

אפילו מימרת חז"ל הנ"ל "לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו" לא היהת "עוברת" אצל הרבי... הכיעד ויציא מפיו את המלה "מגונה"? וכך

היה מעשה, שכשעסק בביאור דברי רש"י (בתחילת פרשת נח) "יש מרבותינו דורשים אותו לשבח. ויש שדורשים אותו לגנאי", "נאלץ" הרבי שלא לצטט את דברי רש"י כלשונם, וכתב: "יש שדורשים אותו זכו" וכו'... או, מאמר רז"ל הידוע: "דברי תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר". לכאורה, איזו לשון "שאינה נקיה" מצויה בו? אבל לרבי קשה היה לקבל את הביטוי "עניים" כשהוא מתייחס ל"דברי תורה", לכן מצינו כמה פעמים שהרבי כתב: "דברי תורה כו' במקום זה ועשירים במקום אחר"...

בשנת תשמ"ז דיבר הרבי ברבים על כך שרצו להימנע משימוש בביטוי "בית חולים", ויש להעדיף עליו את "בית הרפואה". הנימוק שניתן לכך באותה שעה היה, ההשפעה שיש לביטוי על האנשים הנוקקים לאותו מוסד. הרבי עצמו השתמש כבר שנים רבות לפני כן מלומר "בית חולים" (והיה מתבטא: "בית הרופאים" או "בית הרפואה"),

הרשימה שנכתבה מדברי רבינו בשבת פרשת שלח תשכ"ב, נסתיימה במילה "שאינו אחריה גלות". בטופס האישי שאצל רבינו, הוסיף בכתיבתו יד קודשו: "אמת ישעך".

ברשימות שכתב רבינו ז"ל לעצמו בשנותיו הצעירות, ונתגלו לאחר ההסתלקות במגירת שולחנו הטהור. ההערה של רבינו הסתיימה במילים "הוא תכלית הטומאה". מעבור זמן הוסיף רבינו בעיפרון: "נסיים בדבר טוב"

בשהרוחות סערו בבית מדרשו של הרבי

דווקא בעשור התשיעי לחייו, בעת שהוכבד ביותר משא העם שנשא על כתפיו, החל כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע להקדיש שעות ארוכות ויקרות מפז למשא ומתן תורני נרחב עם תלמידי הישיבה הצעירים, והיה משיב בפירוט על שאלותיהם, דוחה את תירוציהם, מדריך אותם ביד אזהבת בדרכי הלימוד ואף מפעיל שלל אמצעים כדי לעודד בהם להט וחדווה בלימוד התורה + סקירה ראשונה על זווית ייחודית ולא מזכרת בעבודתו בקודש של הרבי: המורה והמחנך

◀ הרב יצחק קפלן

רבינו ז"ע נושא דברות קודש

את הדברים ללא עוררין ועונים אחריהם מקודש מקודש. אלא שבחלוף השנים הלך והתברר כי אין דעתו של הרבי נוחה מהתייחסות כזאת לדברי תורה. בכמה וכמה הזדמנויות גילה את דעת קדשו, כי עמלו בהשמעת השיחות ובהוצאתם לאור נועד לשם לימוד של בית מדרש, לימוד שיש בו עיון, ליבון ובידור.

ומעשה שהיה באחד החסידים, הגאון ר' שמואל פסח באגמילסקי שליט"א, רב ואיש הלכה מובהק, שפרסם חוות דעת הלכתית בנדון מסוים, ולאחר מכן נאמר לו שדעתו של הרבי באותו נדון שונה. הצטער הרב על פרסום הדברים והכניס פתקה אל הרבי: "הנני לבקש שליחה ומחילה, ושלא יהיה שום הקפדה כלל וכלל עלי, כי באם הייתי יודע מזה אפשר שלא הייתי כותב כל הנ"ל, ובפרט בסגנון שכתבתי". הרבי השיב לו תכף על גליון המכתב בכתב יד קדשו: "כשיש קושיא בדברי תורה אין צריך כלל פליאה ומדאידה". ועל המילים "באם הייתי יודע מזה אפשר שלא הייתי כותב כל הנ"ל" ציין הרבי סימן פליאה: "?! לאמור: האמנם כך היא דרכה של תורה?! אם גדולי המשפיעים מן הדור הקודם חינוכו את תלמידיהם כי על דברי הרבי אין לשאול שאלות – הרי שאצל הרבי עצמו, לא היה דבר המשמח וגורם נחת-רוח יותר מקושיא על דבריו. ומי ימנה את הפעמים שבהן הביע צער: הרי ענין פלוני שנחבאר נסתר לכאורה מגמרא מפורשת, ומדוע אף אחד לא שאל?! (ראו מסגרת).

ואמנם לאורך השנים היו תלמידי חכמים שונים, מקהל החסידים או משאר עדות ישראל, שעמדו עם הרבי בקשרי מכתבים והיו מציגים לפניו בכתב שאלות והערות שונות על דבריו. אף צוות ה'חזקנים' וה'מניחים', אלה שתפקידם לחזור על דברי הרבי ולהעלותם על הכתב, היו פונים אליו בכתב כדי לברר את הטעון ביורו בהבנת תוכן המאמרים והשיחות. אלה וגם אלה היו מקבלים לרוב תשובות בכתב ידו של הרבי. אולם כל זאת התנהל הרחק מעיני ומאוזני הציבור. והנה בשנת תש"מ נפל דבר, כאשר הרבי ביקש שהשאלות יפורסמו ברבים בקבצים התורנים הנפוצים בכל אתר ואתר:

"אם פלפוני עלתה שאלה, קרוב לוודאי ששאלה דומה עלתה גם לחברי ששמע את המדובר, ואף הוא אינו יודע את התשובה. אם יפרסם את שאלותיו באחד הקבצים ויצייגם לרבים – הבל יראו את השאלה, כולל אלה שחשבו בעצמם על שאלה זו, ואולי אחד או יותר מקוראי הקבצים גם יתריץ את השאלה!"

אם עד עתה היו השואלים תלמידי חכמים נכבדים, או חברי המערכת הממונים על עריכת דברי התורה והוצאתם לאור, מעתה הומין הרבי את הציבור כולו להעלות את שאלותיהם, מהגדול שבגדולים ועד הקטן שבקטנים:

ז"ע בשבתות ובמועדים וביומי דגרא, אך מספר שעות. לצד מאמר חסידות, ניגונים ואמירת 'להיים', נאמרו בו 'שיחות' שהיו למעשה שיעורים לכל דבר וענין. המפורסם בהם הוא השיעור בפרוש רש"י על התורה, שהתקיים לאורך עשרים וחמש שנה בכל התוועדות של שבת. לצדו, מאז נוסדה תקנת לימוד הרמב"ם היומי, גם שיעור קבוע בדברי הרמב"ם, 'הדונים' על מסכתות הש"ס ועוד דיונים בנושאים רבים בהלכה, באגדה, בדרוש ובחסידות. על העמל שהושקע בשיעורים אלה בעיד הרבי עצמו יותר מפעם. אף לאחר שהועלו על הכתב היה מקדיש זמן רב להגהתם המדוקדקת פעם ופעמיים, משמיט ומוסיף, מרחיב ומקצר, מעיר ומאיר. והחסידים – ודאי שהיו משתדלים להאזין לדברים בעת אמירתם. ודאי שהיו שוקדים על לימוד הקונטרסים היוצאים לאור ומתעדים בכתב את אשר נאמר בעל פה. אולם בתחילה, כדרך החסידים מקדמת דנא, היו מקבלים

איוזה השיעור התורני הראוי לשמו – האם שיעור המסתיים בתירוץ מושלם, המיישב כמין חומר כל פרט על מכונו והכל עולה כפתור ופרח, או שמא דווקא שיעור הנחתם בקושיא חמורה, קושיא המותירה את השומעים חסרי שלווה, ושאיחיה הופך בית המדרש כולו למדורת אש של דיונים, וכוחים וריחא דאורייתא?

על חוויית השיעור מהסוג השני דווקא – משמשים עדים נאמנים אלו שזכו להימנות על תלמידי הישיבה הליובאוויטשית המרכזית שבשכונת קראון-הייטס בעשר השנים שבין תש"מ לתש"ז, הם ותלמידי בתי המדרש הסמוכים, שהסתופפו בשנים אלו בצלו של "הרבי", כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש ז"ע. כמה מהם רואינו לכתבה זו, וחשפו בפנינו תיאורים בלתי מוכרים ואף מפתיעים, כיצד פעל הרבי לאורך כל אותו עשור לעורר להט וחידוה בעסק התורה בקרב קהל החסידים, ובאופן מיוחד בקרב ה'תמימים' – הם תלמידי כל אחת מסניפיה הרבים של ישיבת תומכי תמימים ה'חב"דית' – בשקלא-זוטריא תורנית סוערת שנתקיימה בינו לבין באי בית המדרש, בכתב ובעל-פה, שבוע אחר שבוע: עיתים התלמידים שואלים והרבי מתרץ, ופעמים הרבי שואל והתלמידים מנסים את כוחם בתירוץ...

לשם כך מגויסים כתלי בית המדרש, עליהם נתלים השאלות ששאל הרבי בהתוועדות האחרונה על מנת שהתלמידים יעינו בהן ויבקשו להן מענה. עמם משתתפות במלאכה מכוונת הדפוס, הצילום והשכפול, המפיקות ללא הרף חוברות וקבצים תורניים, ובהם דיונים על דיונים, וכוחים על וכוחים, זה מקשה זה מפרק, זה בונה זה סותר. ולכל אלה מתלווה המתח – לדברי מי יתייחס הרבי? איזה מהתירוצים שכתבו צורבים צעירים, לתעים נערי חמד שזה לא כבר חגגו בר מצוה, יעלה על שולחן מלכים ויזכה להתייחסות מפורטת בהתוועדות של שבת; התייחסות שאמנם תכלול לרוב פירא מפוארת לתוכן עצמו, אך יחד עם זאת תהפוך את המ'חוש' ר"ה השנים למאושר באדם? דומה כי ראויה פרשה מיוחדת זו בדברי ימי חב"ד להיות מועלת על הכתב ומסופרת לדורות, דבר דבור על אופניו, וכמה הלכתא גברותא איכא למשמע מינה.

אין חביבה מן הקושיא

ה'פארברענגען', מעמד ההתוועדות שהיה מקיים הרבי

רבינו ז"ע נושא דברות קודש

אם לא מבינים — כפירוש יש לשאול! ואין צורך לכתוב 'אחד מאנשי', 'אחד התומכים', 'אלא אפשר לכתוב את השם... ולהווי דרוש שאין בכך שום פגיעה, ואורבה, מתאמרי יותר מכל'.

בשנים שקדמו להזמנה זו יום הרבי שכל ישיבה, כולל או מוסד תורני יוציא לאור בקביעות קובץ של חידושי תורה. כפי שהסכיר לא פעם, הדבר מהווה גורם חינכי ראשון במעלה וכלי להפצת התורה ולהגברת החשק והעיון בה, הן אצל הקוראים והן אצל הכותבים. עתה החלו במות תורנית אלה להקריש יריעה הולכת וגדלה לשאלות ולדיונים על דברי התורה הטריים, אלו הנאמרים בהתועדויות השבת ובשאר המועדים, ואלו הנדפסים מדי שבוע בשבוע. גם תדירות הופעת הקבצים הלכה והתגברה — מכתביעת המופיעים פעמים בודדות בשנה, להוברות היוצאות לקראת שבת קודש מדי שבוע בשבוע.

ועיקר העיקרים: בהתועדויות השבת החל הרבי — שבאותה עת היה כבר סמוך לגבורות — להקריש משך זמן נרחב להתייחסות ולמענה על השאלות שהועלו במשך השבת בקבצים השונים. כך קיים הרבי עם התלמידים דיונים ארוכים ומרתקים ביותר ממאתים נושאים שונים בכל מקצעות התורה, בהם עינים למדנים, ביורוי הלכה ומנהג, דיונים בלשונות חז"ל, ועל כולנה — העמקה בפשטי המקראות ובפירושי ר"ש על התורה בפרט. אין צורך לבאר עד כמה העלתה עובדה זו את קרנם של הקבצים, והגבירה עד מאוד את המתייבציה של התלמידים להשתתף בהם.

ומה נהדר היה המחזה, כאשר בהיכנסו לתפילות השבת וכידור חשיבתו והבלה מרוב שימוש, היה נושא עמו בתוך כריכת הספר את החוברות שהופיעו בשבוע האחרון ומעין בהן 'בין גברא לגברא'. והכותבים מי היו? בדבריהם של מי הגה הרבי הגאון הקדוש, מנהיגם של רבבות, שהתורה כולה הייתה פרושה לפניו? מהם תלמידי חכמים שתורתם אומונתם, מהם יהודים העמלים לפרנסתם, שמצאו להם ברפי עקרים מלטם מטודות העולם הזה, ומהם אפילו בחורים צעירים העושים את צעדיהם העצמאיים הראשונים בלימוד התורה... לעתים היה ניכר שהרבי מתעכב קמעא בקריאת 'וערה' מסוימת, ורודעי דבר אמרו כי אור וסימן הוא שבעת התועודות יתייחס ליערה זו. כדי להקל על ההבחנה היו האחרונים מדפיסים את הכריכות בצבעים שונים — מזה — למען יהיה ניתן לזהות גם מרוחק מה עקובץ הפתוח עתה לפני הרבי... איך פעם אחת, בשבת פרשת שמני תשמ"א, שלא היה סיפק בידי האחראים להדפיס את הקובץ לפני שבת קודש, ולא היה בדידם כי אם טופס אחד, הטופס האורגנילי שנערך לצורך ההדפסה עצמה (מדובר כמובן בימים שלפני האחסון הפיזי של הקובץ). מהיור אפוא להגיש לגבאי המשמש בקודש טופס זה על מנת שלא יעלים הרבי עיניו ממנו, ולאחר שהשבת נישא אל הגבאי ליטול ממנו את עותק יחיד זה על מנת להדפיסו...

כך זכו אותם כותבים שהרבי הגה בדבריהם, והדרך אותם ביד אוהבת בדרכי הקושיא, בדרכי התיורן, בדרכי ההיגיון ובדרכי החידוש. לרוב היה כמה בחיבה על קדיקם של השואלים ומאלפם בינה, אם כי לעתים הסתנה לדברים גם מחמאה דקה מן הדיק... היו אלה רועים של מתיקות ושל אושר, שמשתתפי ההתועדויות בימים ההם מתרפקים עליהם בגעגועי אהבן. כל אותן הדרכות מאירות נותרו לנו ברכה עד היום הזה, ואחדות מהן יבואו בקצירת האומר בשורות הבאות.

אל תשקר לעצמך!

זהו יצא ראשונה: היכן מצינו מצוה מן התורה שאינה מג' החמורות, ובכל זאת אינה נדחת מפני פיקוח נפש? דוגמא כזאת היא הרבי בשיחתו על דברי הרמב"ם שנאמרה בשבת פרשת וירא תשמ"ז: "הגולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם... ואפילו להציל נפש בעדותו או להציל מיד העובד כוכבים או מיד הנהג או מיד הדליקה ומן המפולת. אפילו כל ישראל צריכים לתשועתו כיובא בן צוריה, אינו יוצא משם לעולם עד מות הכהן הגדול, ואם יצא התיך עצמו למיתה!"

השאלה על הדין החרגי — שמקורו במשנה במסכת מכות — עולה מאלית: איך ייתכן שפיקוח נפש, ואף דברים ודכלל ישראל, אינו דוחה אסור את היציאה מעיר מקלט? ואם משום החשש שיהרגנו גואל הדם, 'פשיטא שמי

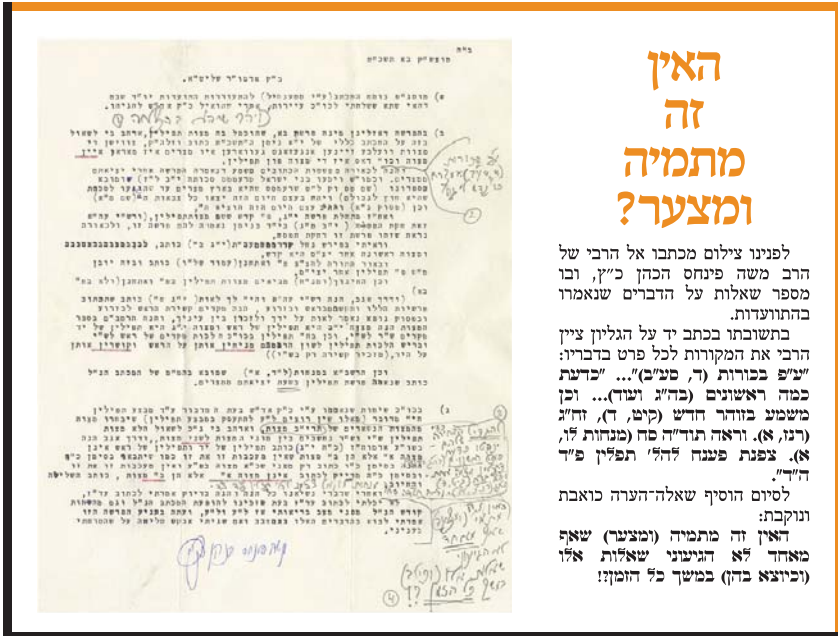
האץ זה מתמיה ומצער?

לפנינו צילום מכתבו אל הרבי של הרב משה פינחס הכהן כ"ץ, ובו מספר שאלות על הדברים שנאמרו בהתועדויות.

בהשובתו בכתב יד על הגליון ציין הרבי את המקורות לכל פרט בדבריו: "ע"פ ספרות ר' (ס"ב)... 'כדעת' כמה ראשונים (בד"ה ועוד)... וכן משמע בוהר חדש (קט"ג, ד) וז"ה (ר"ג, א). וראה הוד"ה סח 'מחנות ל', א) צנפת פענח ה"ה' תפ"ן פ"ד ה"ה".

לסיים הוסיף שאלה-הערה כואבת ונוקבת:

האין זה מתמיה (ומצער) שאף מאחד לא הגיענו שאלות אלו (וביזא בהן) במשך כל הזמן?

הלכות, או מחובבים פסוק הוין פ"י פסקי ההלכות שדפסו בספרים המקובלים גם כשאר מנינים טעם הדבר. אבל בנוגע להבנת והסברת הדבר — אין מקום לשקר לצנצנך שהגן המנין התירוצים בספרים הני...".

[ואמנם, אך בשבת הקודמת העיר הרבי הערה דומה. אז נידון באחד הקבצים ענין רוחני דק מן הדק, שהכותבים — אולי כדרכם של תלמידים צעירים — השתעשעו בו במלים חשבות, בבחינת "מליץ לצד עילאה מלל", מבלי שמשמעותן הייתה נהירה להם כל צרכם... ותמה הרבי: מדוע עוסק הכותב בענינים שבעצמו אינו מבין ('והראיה — שגם אני איני מבין זאת...)?! "בוהריא שכן היא האמת, שהיך יאן איהא בספרים, אבל כשם שאומר שהאמת היא כן שחרי כך מופיעה בספרים, כמו כן צריך לומר את האמת — שאינו מבין דבר זה בשכ"ו...".

לשוב שאלת אתן — שהיפוך תוכן השיחה בשלמותו במהדורה ערוכה ומוגהת בסדרת "לקיטת שיהות". שם כמובן מופיעים הדברים בדרך משא ומתן כדרכה של תורה, בהשמת כל מה שאינו נוגע במישרין להבנת הסוגיא ולא תיאור הדרך המרחקת שבה נחברו הדברים בבית המדרש בהתועדויות אלו. והלומד את השקלאיטוריא בשיחה, את התיורצים השונים ודחייחם, אינו יודע שהוכות תלויה בין השאר באומם צורבים שנאשו ונתנו אותה הלכה, שאף אם לא נתקבלו דבריהם, מניינו ומניינו טמחים שמעתא.

בירורים בהשקפה ובדרכי העבודה

יש שבזכות הקושיא זכינו בכיור בשאלות יסודיות בהשקפה ובעבודת ה', ועל ידי כך זכו אף המגשים להיות בבחינת "יתר פרשה אחת בתורה"...

בשבת פרשת עקב תשמ"ה נדונה בהתועדויות תפלת רבי נחניא בן הקנה הנזכרת במשנה: "שלא יארע דבר תקלה על ידי, ולא אכשל בדבר הלכה, שישמחו כי חברי, ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא אומר על מותר אסור ועל אסור מותר, ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם". והטעם רבינו מפני מה ראה דווקא רבי נחניא בן הקנה לתקן תפלת זו: מהמימרות המעטות שיש בדיני מדברי ר' נחניא בן הקנה היא המשנה באבות אודות "כל המקבל עליו עול תורה". אין הכוונה לקבלת עול תורה ומצוות כפשוטו, שהיא חיוב גמור ואינה שייכת ל"מילי דחסידיותא" דאבות, אלא מדובר כאן על אופן מסוים של קבלת התורה — בדרך "עול", מפני שכן ציווה ה', ולא

| רבן של ישראל | המודיע כ"ט בסיון תשפ"ד | ל"א

מתוך תענוג. דוקא בדרך עבודה זו, שאין בה חיות ותענוג של האדם, יש חשש לטעות ותקלה בלימוד התורה, ולכן ר' חנוניא שנתעלה לדרך זו של עסק בתורה הוא שחיבר את התפילה להצלה מפני טעות בעת הלימוד.

על כך העלה אחד השומעים את השאלה — הלא בדרך כלל מבואר הפסך: מיהו זה שעלול לבוא לידי תקלה? דווקא מי שעבודתו היא מתוך תענוג, היינו מתוך הרגש מציאותו האישית; לא כן העובד מתוך התבטלות וקבלת עול, שבוודאי ממלא בשלמות את רצון אדונו ללא שום תערובת נגיעה ופניה משלו!

על שאלה זו העיר הרבי בהתועדות השבת הבאה, כי "ערבבו כאן שני דברים שאין ביניהם קשר"... וכאן העמיד יסוד גדול, שכל העוסק בתורה צריך להעמידו לנגד עיניו — דאית תענוג ואית תענוג, "דהדילוק ביניהם הוא מן הקצה אל הקצה!"

"מובטח אדם בעל שכל, שכאשר שומע סברא שבפליט, יש לו רגש של תענוג, וכפי שיודע גם ילד קטן — אם הוא ילד נבון ילד השייך ל'עם חכם ונבון' — שכאשר המלמד אומר לו סברא יפה, יש לו תענוג. אמנם אין זה שאלו תענוג בענינים אחרים, שכן, כשם שמתענג מסברא שבפליט בתורה, כך מתענג גם מסברא שבפליט סתם, בהכמות היגיונית להבדיל, וכך מתענג בשאר עניניו, כמשחקים וכיו"ב.

תענוג מסוג זה — גם אם יש לו מקום בתחילת הלימוד של האדם — אכן אינו משמש כתרס בפני טעות ותקלה, ואדרבה, נדרשת זהירות רבה כדי שלא יטה את האדם מדרך הישר. אבל אל זה פירושו של תענוג אמיתי בעסק התורה.

עסק התורה מתוך ענג כדבעי למהווי, שבו אנו עוסקים לענין עבודתו של ר' חנוניא בן הקנה, פירושו "שהתורה חדרה בכל מציאותו עד שלא נשארה שום נקודה שלא תהיה חדרה בתורה, היינו שכל פריט בחותמו, עד ל'כח התענוג, תבחרו ונדרכו ונעשו חדרים בתורה, עד שלא היה אצלו שום תענוג אחר

רבינו ז"ע היה עורך במהלך 'התועדות' י"ט כסלו חלוקת הש"ס בין הציבור. בעצמו היה כותב אילו מסכתות יקבל ע"ע בחלוקה. תמונה נדירה של רבינו כותב את המסכת בה בחר

מלבד התענוג בתורה". זהו אפוא התענוג בלימוד התורה השולל כל חשש תקלה, שכן כשהתורה ממלאת את כל ישותו של האדם, עד שלא רק עתותיו חמוני מוקדשים לתורה, כי אם שכלו ודעתו — בה, חשקו ורצונו — בה, ואינו מתענג כי אם בה, אזי "בכל מציאותו אין שום נקודת-אחידה לענין בלתי רצונו". והדברים עמוקים ומאירים למתבונן.

"טיול ברחבי מצרים"

כאשר הנדון היה נוגע לפשטי המקראות — תחום

שהרבי סלל בו, כידוע, דרך מיוחדת משלו — היתה מצויה "ניזפה" לכותבים על בניית מגדלים פורחים באוויר ללא שימת לב למציאות הגשמית כפי שהיא לפנינו. כך כשהובאה לפניו "קושיא חמורה" על הפסוק "ויקה משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור" — איך הקדים משה רבינו את אשתו לבניו, בניגוד להנהגתו הראויה של יעקב אבינו, "ויקם יעקב וישא את בניו ואת נשיו על הגמלים", וכמו שפירש שם רש"י: "הקדים זכרים לנקבות, ועשו הקדים נקבות לזכרים, שנאמר ויקח עשו את נשיו ואת בניו? הכה רבינו על קדקדו של השואל: בנו הפעוט של משה רבינו היה בן שמונה ימים לכל היותר, ומובן שלא היה משה יכול להרכיבו על החמור קודם שהרכיב עליו את ציפוריה אשתו!

דוגמא אופיינית לכך מצינו בשבת פרשת תרומה תשמ"ו. לאחר שבשיחה שיצאה לאור נתבארה מעלתו של פסח מצרים, שנשחט בחוץ ביתו של כל אחד ואחד, שאלו המקשים: הא מנא לן? הלא הציווי "לא תצאו איש מפתח ביתו" חל רק מבערב!

"שאלה זו היא בתוצאה מזה ששוכחים אודות מציאות הרברים בפועל ממש בנוגע להקרבנות פסח מצרים.

פסח מצרים מקחו בעשור לחודש, היינו שהקדימו לקחת את השה לקרבן פסח ד' ימים לפני שהייתה להביא לבית ולקשרו בכרעי המיטה.

שאלה אצ"ל 'בן המש למקרא' היכן היתה המיטה שאצ"ל ברעה קשרו את השה לקרבן פסח, לא יבין כלל מדיי השאלה. מקומה של המיטה — ישיב בפשטות — בתוך הבית בחדר המיטות! אצ"ל המלמד ויכלו לפעול שיתכן לומר שהמיטה נעמדה ברשות הרבים, ואז ראו בכורי מצרים שקשורים זה לרעי המיטה ושאלו לפשר הדיב ונגו להם כו', ובתוצאה מזה היה הנם ד"למכח מצרים בכבודיהם... אבל אצ"ל 'בן המש למקרא' לא יוכלו לפעול שתקבל אצ"ל כבדא שיתכן שהמיטה נעמדה ברשות הרבים!

מדיי הקדימו לקחת את השה לקרבן פסח ד' ימים לפני שהייתה? למד הבן המש למקרא בפירושו רש"י שפסח מצרים טעון ביקור ממום ארבעה ימים קודם שהייתה, וממנעם זה קשרו את השה לרעי המיטה, דמיון שדרכו של שם לקפץ ולרוץ בו, הרי עלול לקרות שיקבל איור שרונה באזנו וכו"ב, כפי שיודע הבן המש למקרא מנעממו... ואז יפסל לקרבן, ולכן הוצרכו לקשרו בכרעי המיטה כדי לעמוד שלא יפול בו מום. ומכיון שכן, מובן גם פשוט שבוודאי לא הוציאו את השה מחוץ לביתו!

הדגע עצמן: לאחרי שביקר את השה ממום, ויודע שצריך לשמרו ולקרו ממום במשך ד' ימים עד זמן שהייתה, יתיר את השה מכרעי המיטה ויקחנה עמו ל'שילח' ברחבי מצרים!!

בנדון זה אמר הרבי פעם בשעת הדוותא: "כספר 'בן המלך והגוי' מסופר אודות חידה שנשאלה אצ"ל חכם אחד: מזה דבר עגול שמחזיקים ביד ויש חור באמצעיתו והשיב החכם שישנם כ' דברים כאלו: מבעט ואבן ריחיים.

כנראה לא ראה החכם הנ"ל אבן ריחיים במציאות, אלא בציור בלבד, ולכן היה סבור שאפשר להחזיק ביד אבן ריחיים כשם שאפשר להחזיק ביד את ציור ותמונת הרבר... ומובן שכן הוא בלימוד התורה, שכאשר לומדים בתורה אודות ענין שישנו במציאות העולם, יש להביא בחשבון את מציאות הרברים כפשטותם..."

קטר ללא קרונות!?

ומעשה שהיה בשבת אחת של חורף, שבה נתארכה השיחה הראשונה בעניני של יום, נתארך המאמר ונתארכו הקושיות ברשי... השמש בברוקלין מקדימה לשקוע, ואז ובא זמן תפילת מנחה מבלי שהשאלות באו על פתרון.

היעולם! לא הוטרד מהשאלות שנתרו ללא מענה. ידוע היה לכל מהגו בקורש של הרבי: נושא שביאורו לא נשלם — יושלם בהתועדות הבאה. ובכן, שבו הכל לעסקיהם, וערבה עליהם שנתם...

על מה שארע אחר כך העיד לימים הגאון רבי אברהם גערליצקי, ראש מערכת הקובץ התורני "הערות

כל אחד ואחד מאתנו-כולנו...

לפנינו צילום מכתבו של ראש מערכת הקובץ התורני "הערות וביאורים", הגאון רבי אברהם גערליצקי, לאחר התועדות שבת פרשת ויגש תשמ"ח: "מצורפות השאלות בפירושו רש"י... על מנת לפרסם בן משתתפי ההתועדות, שינסו לחפש תירוץ על זה."

הגר"א גערליצקי מסיים את מכתבו: "שאלה זו נשארה לעינים של משתתפי ההתועדות, ויהי רצון שיכוונו אל האמת בתירוצי השאלות."

הרבי, כדרכו בקודש, מגיב לדברים באמצעות תיקון על גבי הגיליון לפני "משתתפי ההתועדות" מוסף הרבי "כל", על מנת לכלול את עצמו עמהם, ומתקן בהתאם את משפט הסיום: "ויהי רצון שכל אחד ואחד מאתנו-כולנו יכוון ויצליח בתירוץ השאלות."

כ"ט סיון תשפ"ד

הגאון רבינו של ישראל | הגאון רבינו של ישראל

רבינו זי"ע בדברי תורה במעמד הקדוש של התעודות

רבינו זי"ע בשיעור בתורה במהלך 'התעודות'

וביאורים" (ההוגים במהדרות קה"ת של 'שולחן ערוך הרב' ודאי מכירים את הצינן התכוון "העוב"ב, המפנה לדיונים שהופיעו בקובץ זה, פרי עמל תלמידי ישיבת "אהלי תורה" החב"דית שבקראון הייטס. בשנים המדוברות היוה הקובץ אחת הבמות המרכזיות לשקלא-וטריא בין החסידים לרבים. ראוי לציין שהקובץ יוצא לאור עד היום הזה, ומאחריו לא פחות מאלף מאתים חמישים ושלשה גליונות!). באותו שבוע קיבל הרב גדליצקי שני תירוצים בלבד לקושיות שהוצעו בהתועדות. אמר בלבד: מה לי לפרסם עתה את הדברים, בשעה שהרבי עודנו עומד בעיצומו של העניין. בשבת זו ודאי יתרוץ הכל. כך הופיעו הגליונות של אותו שבוע ללא שום התייחסות לשאלות ברשי" שנתרו ללא מענה. שבת שאחריה, שבת פרשת מקץ, פתח הרבי ואמר בקול חרישי (כפי שזוכרים הנוכחים):

"מכיון שהיה הפסק בין ההתועדות, חשבתי שיהיה

ותרצו הקושיות של השבוע שלפניו, והשאלות החדשות נותרו ללא מענה — על מנת שהלומדים יעסקו בהן עד השבת הבאה. בשלב זה השתכללו גם מערכות הקבצים: בפתח הגליון פרסמו את השאלות שנתרו ללא מענה, לאחר שהוגהו ואושרו לפרסום על ידי הרבי (ראו צילום). בין אחת עשרה שנה היה הילד מנחם מענדל קפלן — היום תלמיד חכם מוכר ומראשי מערכת "אוצר החסידים" — כאשר ניסה את כוחו בתירוצן השאלות שנתרו ללא פתרון בשבת פרשת בשלח. לאחר השבת העביר אביו את רשימתו של הילד אל הרבי, וזכה שהרבי יענהו בכתב יד קודשו:

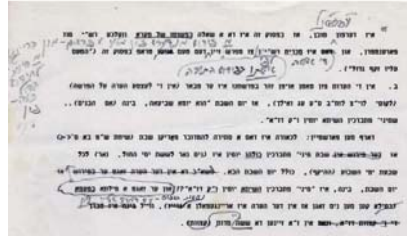
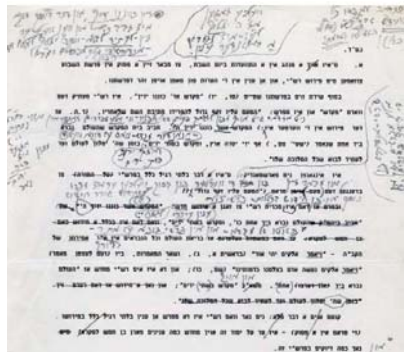
"נהניתי במאד מקריאתו, ובפרט מהדיוק בהפרטים וכו' ויצנינו להדפיס בא' הקבצים כצירוף המברתו שלא יקשה מפרשי' טו, א: כל הידירה תמצא כפולה". כך הופיעו בקובץ "הערות וביאורים", לפי הצעתו של הרבי לאבי הנער, חידושו של נער בן אחת עשרה שנים. בהתועדות הבאה פנה הרבי לאב, בתוך הקהל הגדול, ושאלו: היכן בנך? וכשהבחין בילד, ציווה עליו לומר "להיים"...

אחר שבועות מספר שבו הדברים למתכנתם הרגילה: שאלות, הפסקה של ניגון, ואחריה ביאור המהלך בדברי רשי" המיישב את השאלות אל נכון. אך מאז ואילך, כל אימת שארע שנסארה בהתועדות שאלה שלא תורצה — היה תוכן הדברים נלהה על קירות בית המדרש והופך למוקד העיסוק והעיון של התלמידים עד התועדות הבאה. ואין צורך לומר: שטף של תירוצים היה זורם למערכות הקבצים...

מה ביקש הרבי? שיהיה אכפת. שקושיא בתורה תהיה ענין הטורד את המנוחה. כפי שהיה רגיל על לשונו לפרש את הלשון "העוסק בתורה" — כעסק של מסחר, הממלא את מחשבותיו של הסוחר יומם ולילה, "און אפילו וזגן עד ש'לאפט, חלומ'ש ויך אים דער עסק" — ואפילו כשיש, בא אליו העסק בחלומות! "וכל מי שאינו עוסק בתורה" — שאין לימודו באופן של עסק, מתוך התענינות ושקיעות עמוקה בדברי התורה שלומד, תלא כאדם הפוער חובו בלבד — "נקרא נוף"...

הדרכותיו המאירות של הרבי מוסיפות להאיר את דרכם של רבבות ההוגים שבדברי כלל אחר ואחר. וזהו לא הועם בעיניהם בשלושים השנים שחלפו מאז ג' תמוז תשנ"ד. אדרבה ואדרבה: כדרך דברי תורה אמיתיים, הם פרים ורבים ועושים פירות ופירות גידולו גידולין, ומה זרעו בחיים — אף הוא בחיים.

כאן חזר הרבי על שלושה מהתירוצים שהזכירו בקבצים וזן ככל אחד מהם ("התחילו ללכת אויף א גאנג, אבל אחר כך נתקעו..."), ולאחר מכן תירץ את הענין כולו בביאור מחדש מדילת. אולם על השאלות החדשות שנשאלו על רשי" של פרשת שבוע זה — שוב לא השיב. הדבר שב ונשנה גם בהתועדות הבאות: בכל שבוע

לאחר שהותיר את השאלות בהתועדות שבת פרשת בשלח תשד"מ לעיונם של השומעים, הרבי מגיה את נוסח השאלות על מנת לפרסמו בין הלומדים והמעניינים

מו שתייגעו למצוא את ביאור הדברים, ויפרסמו זאת בקבצים המופיעים מדי שבוע כדי לזכות את הרבים. אך בפועל — לא מצאתי ככל הקבצים ולו אחד שניסה לתרץ את השאלות הנ"ל!

קבצים אלו הופיעו גם לקראת שבת זו, ככל שבוע, והכותבים כתבו, בחתימת שם, או — מפני גודל הענינות — בראשי תיבות בלבד; אם ראשי תיבות השייכים לשם, או ראשי תיבות שאינם שייכים לשם כ'... ואף על פי כן, בכל הקבצים שראיתי לא מצאתי שמו מהכותבים עמד למצוא ביאור על הקושיות הנ"ל.

ואו הוסיף אמר ככאב (דברים שנשמטו מן הספר, אך מצויים ברשימות פרטיות): "מתועדות אפוא השאלה 'מה זה אנכי?' למה להטריח ציבור לעשר שעות על גבי שעות בצפיפות, ולכבול דחיות כו', כאשר הדברים אינם מעניינים אותו כלל, והדיבור הוא 'אודנין ד'א שמעני'...? למה הדבר דמיה? — הוסיף הרבי ואמר — לקטר רכבת היצא לרדכו לאחר כל ההכנות, תוך שריקות וצפצופים, ומתברר שהקורנות נשארים במקומם מפני ששכחו לחברם... יאם כן יבוא הקטר לשרוק ולצפצף כהדרו, והקורנות יישארו בפני עצמם..."

הרבי סיים את השיעור מהשבוע שעבר, יישב את כל השאלות, אולם לחסידים הודיע:

"בשבת הבאה לא תהיה התועדות, וכן בשבת השנייה והשלישית לא יתקיימו התועדות. דעם פערטן שבת האת דער אויבערשטענדיג געהאלפן סיועט זיין שבת מברכים און סיועט יע זיין א התועדות; צי דען וויל מנן און דעם אויך גורע זיין! [=השבת הרביעית, עור ה' שהיא שבת מברכים ובה תהיה התועדות. האם גם בזה רוצים לגרוע?]"

שלוש שבתות רצופות דמם בית המדרש והחסידים התהלכו כנופסים. ובשבת הרביעית, היא שבת פרשת וארא, שבת מברכים יחדוש שבת, שוב שאל הרבי סדרת שאלות ברשי"י, ושוב השאיר את השאלות ללא מענה.

דעת לנבון נקל, שהפעם הוצפן מערכת הקבצים במבול של תירוצים... וכה נכתב בגליון הבא של "הערות וביאורים": "נתקבלו תצלום המוני תירוצים על השאלה, אבל בהיות שהורב מהתירוצים כיוונו לתוכן אחד, לכן בחרנו להביא בזה התירוצים העיקריים, ועם שאר הכותבים הסליחה..."

כל אלה נתפרסמו בקובץ שיצא לקראת שבת פרשת בא. בהתועדות נאמר:

"לא נתבאר ענין זה בשבוע שעבר — כדי לבהון ולראות האם ינסו הפעם להתייגע ולמצוא את ביאור הענין".

"עומד בין ה' וביניכם"

סיפורי מופת ושליחויות קודש

ט"ז סיפורים ועובדות מופלאות שאירעו במחיצת כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע לאורך שנות ההנהגה, כפי שנשמעו מפי בעלי המעשה

♦ יוחנן הרשקוביץ

א

"אזכיר על הציון"

ידועה הנהגתו בקודש של רבינו, אשר עתים תכופות למדי היה עולה להעתיר בתפילה על עם ישראל בציון אהל חותנו, כ"ק מרן אדמו"ר הרי"צ מליובאוויטש זי"ע, כשעמו חבילות עמוסות פתקאות, פדיונות וקוויטלאך אשר נשלחו מכל מרחבי תבל, בהם שפכו יהודים את לבם, התחננו לישועה, ביקשו הדרכה ובישרו על החלטות טובות שקיבלו על עצמם להוספה בהידור בקיום המצוות, בקביעות עתים לתורה ובהשפעה על יהודים נוספים בהוספה והידור בקיום המצוות.

מטבע הלשון השגורה ביותר במענותיו של רבינו לשואליו ודורשיו הייתה: "אזכיר על הציון" — כלומר: את בקשתכם, שאלתכם, צרכיכם ובשורותיכם הטובות — אזכיר בבואי אל הציון של חותני הרבי.

וכך מספר הרה"ח רבי שמעון לרוב שליט"א, שלוהו על כ"ק רבינו למדינת מקמס אשר בארה"ב, בה הקים עולה של תורה וקדושה וקרוב אלפי יהודים תחת כנפי השכינה:

רבי זלמן דוכמן

בארצות
jem

רבי דוד, רבי אליהו ליפסקר, היה חתנו של החסיד רבי זלמן דוכמן. מדי שנה בשנה היה מגיע רבי זלמן לבית חתנו שבטורונטו, בו התארח במשך מספר שבועות כשבימים הוא מכתב את רגליו בין בתי יהודים על מנת לפתוח את כיסם להויל ממון להחזקת תורה, ולפתוח את לבם על מנת לחזקם בשמירת תורה ומצוות.

בטורונטו התגוררו באותם ימים בני זוג שחלפו שנים מאז חתונתם והם טרם נפקדו בזרעא חיה וקיימא. דודי ניצל את ההזדמנות בה חותנו שהיה בביתו והזמין את בני הזוג לביתו. הם מסרו לידי רבי זלמן את שמותיהם וביקשו ששיחזור לנידיווק יבקש מהרבי ברכה עבורם לזרעא חיה וקיימא.

הרבי היה בשנים הראשונות להנהגתו של רבינו ז"ע. באותן שנים, כאשר רצה משהו לומר מילים קצרות לרבי, היה ממתין עליידי מפתן חדרו של הרבי, כשהיה רבי צעד מחדרו לתפילה בבית המדרש הסמוך או בחזרו ממנה, אז יכול היה לנצל את ההזדמנות ולומר משהו לרבי.

מיד כשחזר בטורונטו, עמד גם רבי זלמן דוכמן במסדרון הצד המוביל מהיכל קדשו של הרבי לבית המדרש. הוא אמר שהגיע זה עתה מטורונטו ושעל כתפיו מטלטל שלוחות מבני הזוג, שהוא נקב בשמותיהם, אשר מבקשים ברכה לילדים.

גם רבי זלמן ענה הרבי: 'אזכיר על הציון. אך הוא ניחן בעזות דקדושה וביקש: 'רבי, אך וויל א' אמת'ע ברכה' [רבי, אני תפן בברכה אמתית]. הרבי הביט עליו, אך לא הוסיף דבר ונכנס לחדרו.

שנה נוספת הגיעו רבינו נעם רבי זלמן לטורונטו. גם הפעם הגיעו בני הזוג למעון אכסנייתו, אולם הפעם הם ביקשו דברים אחרים: הם ביקשו כי יבשר לרבי את הבשרו הטובה כי ברכתו התקיימה.

גם הפעם כשחזר ל770 עמד ר' זלמן על ידי דלת המעלית, וכשהרבי הפנה את מבטו אליו, אמר: 'רבי, ברצוני לבשר שברכת הרבי עבור בני הזוג התקיימה.' הרבי נעצר ואמר בחיוך: 'נו, אזכיר על הציון' איז א גוטע ברכה? [נו, 'אזכיר על הציון' זו ברכה טובה?].

ב

כהרף עין

מוסיף רבי שמעון לזרוב שליט"א ומספר:

זמן מה לאחר הסתלקותו של רבינו לשמי רוס, בג' תמוז תשנ"ד, התעוררה במשפחתנו בעיה כאובה מאוד. הייתי אובד עצות, לא ידעתי אנה אני בא, והרהרתי לעצמי: 'אם היה זה לפני כמה שנים הייתי כותב לרבי והרבי היה עונה לי, מה אעשה כעת?'

נחזור מספר שנים אחורה: בדיוק אותה הבעיה התעוררה גם במהלך שנות ה'מ"ם. זה היה בתודש תשרי, ולאחר שמחת תורה נסעתי יחד עם רעייתי לנידיווק על מנת להיפגש עם אדם שיכול היה לסייע לפתרון הבעיה. נפגשנו עמו בביתם של בני משפחה, ותיארנו לו את בעייתנו.

היהודי הזה היה דתי, הכיר את חסידות ליובאוויטש, וגם ידע שאנו השלוחים במדינת טקסס. במהלך הדברים הוא שאל את רעייתי: 'האם כתבתם על הבעיה לרבי?' רעייתי ענתה בחיוב. 'והרבי ענה לכם?', המשך ושאל 'עדיין לא', אמרה לו אשתי.

רבי שמעון לזרוב

רבינו ז"ע בשנות ההנהגה הראשונות (באדיבות JEM)

הוא החל לומר: 'בשנות היו"ד, כאשר חב"ד עוד הייתה קטנה, הרבי הכיר כל החסידים בשמם הפרטי והכיר אף את משפחותיהם. אבל היום ליובאוויטש צמחה ונהייתה לאימפריה, האם אתה בטוח שהרבי מכיר אותך? האם הוא יזהה אותך?'

'בבואי שהרבי מכיר אותי', השבתי לו בקול רועם, 'אם כן' – הקשה – 'מדוע הרבי אינו עונה לך? יש לכם כוח בעיה גדולה, כיצד הוא לא עונה?'

תוך כדי דיבור, הגיעה ידיעה שהרבי הודיע בפתע כי ממש עתה התקיים התועבנות עבור האורחים החוזרים למקומותיהם לאחר ששהו במחיצתו בחודש תשרי.

קמנו מיד ומיהרנו לבית מדרשו של הרבי, אליו נכנסתי כבר לאחר תחילת ההתועבנות, כאשר הוא כבר היה מלא במאות אנשים, והלכך גם לא עמדתי במקומי הקבוע שהיה שמור לי בהתועבנות.

'לאחר השיחה, פצח הקהל בניגון, ומטבע הדברים – הדהרה בחזרו המחשבה על השיחה עם אותו יהודי – 'הרבי מכיר אותך? – בוודא... – או למה הוא לא עונה לך?...'.

'לפתע, תוך שאני אחז במחשבות, אני מבחין שהרבי מסתובב לעבר האזור בו אני עומד ומורה למישהו לומר 'לחיים', הבטתי ימינה ושאלהה כתי לראות מי הוא שהרבי מורה לו זאת, אך לפתע קרא אחד המזכירים: 'ר' שמעון, הרבי מדבר אליך!'

'לחיים! לחיים ולברכה! והארץ ארועק די מרה שחורה!' [זרק את המרה שחורה]. קורא הרבי בקול, 'בשמחה טוב לבב! לחיים ולברכה!'

'הייתי המום. הרבי תפס אותי בעיצומי של המחשבות זרות שלי, כשאני מהרהר על דברי הידיד ששאל 'האכן הרבי מכיר כל אחד ואחד? מדוע הוא לא השיב על שאלתכם?', והרבי אמר לי: 'זרוק את המרה שחורה, יהיה בשמחה ובטוב לבב...'

'למחרת בבוקר, קיבלתי מהרבי מענה מפורט בן שש שורות שנכתב בכתב יד קודשו על גבי המכתב עם שאלתי – אל מי לפנות, מה לעשות, ומה לא לעשות... כשהתקשתי לאותו ידד וספירתי לו על מאורעות ההתועבנות ועל המענה שקיבלתי מהרבי, הוא התקשר להאמין... לא רק שהרבי מכיר אותי, הוא גם יודע ומרגיש מה אני חשוב, הוא ראה עליי את השאלות המציקות לי... 'ובכן, מספר שנים חלפו, רבינו הגדול נסתלק מעמנו, ואותה הבעיה מתעוררת שוב, ואני – אני יודע אנה אני בא.'

'החלטתי לכתוב פדיון. ערכת הכנות, התענית, למדתי, אמרתי תהלים, והתיישבתי לכתוב מכתב בו פירטתי את הבעיה ואותו שלחתי בפקס לצינו הקדוש של רבינו.

'באותו זמן התעדתתי לנסוע מחוץ למדינה, ולא הצלחתי למצוא שעון מסים שהיה בידי מנטיעות קודמות והראה את השעה בשני מקומות בו זמנית. הדבר היה נוח בעת נסיעות כדי לדעת את השעה הן במקום המוצא, בו נמצאים בני המשפחה, והן במקום אליו נסעתי.

'כעבור שעה או שתיים עלה בדעתי לפתע לחפש את השעון הזה בתרמיל עמו נסעתי לרוסיה שנתיים קודם לכן, כדי לבקש בצינוי כל רבותינו הטמונים שם רפואה שלמה לרבינו, שהתחננו כי יחזור לבריאות איתנה.

'נטלתי את התרמיל, התחלתי לנעור, והנה נופל ממנו כרטיס ביקור אותו קיבלתי בהיותי בארץ הקודש מידיד נעורים שבצעירותי למד יחד עמי בשיבה ולפתע פגשתי בכותל המערבי. הוא סיפר לי כי הוא מכחך במשרה רמה, והעניק את כרטיס הביקור שלו, כדי שאוכל ליצור קשר.

'ועתה אני מוצא את הכרטיס, והמשרד הממשלתי שהוא ניהל הוא בדיוק המשרד שביכולתו לפתור את הבעיה שלי... יי רעדו...'

'השעה בארץ הקודש הייתה די מאוחרת, ובכל זאת, בהיותי מרוגש מאוד, החלטתי לחייג אליו.

'רעייתי ענתה לטלפון, על קולה ניכר כי הערתיה מהשינה. אני מבקש לשוחח עם בעלה, היא שואלת מי המבקש, וכשאני אומר את שמי והיא אומרת אותו לבעלה, הוא ביקש מיד את הטלפון.

'התנצלותי על השעה, תיארת לי את הבעיה וספירתי על הברכה ביקשתי מהרבי ועל ההפתעה בדמות כרטיס הביקור שלו שהזכירה שהוא יכול לפתור את הבעיה, והוא אמר לי שאני יכול לראות את הנושא כמוגמר.

'למחרת הוא הודיע לי כי הענין הסתדר על הצד הטוב ביותר...'

'כתבתי לרבי, לפתע עלה בדעתי לחפש שעון בתרמיל נשכח, מהתרמיל נפל כרטיס ביקור ששכחתי לחלוטין מקיומו, בשל השעה טלפנתי דווקא לביתו – בשעה שאם הייתי מתקשר למשרדו לאר דווקא שהייתי מגיע אליו בקלות, והדבר הראשון שהוא עשה עם בוקר היה לפתור את בעייתו.'

ג

הצלה משמד

הגאון החסיד רבי ניסן מאנגל שליט"א הוא רב בית הכנסת 'כתב סופר' בשכונת קראון הייטס. משפחתו הייתה נטועה בחסידויות צאנו, שנינוב וסטורפוקוב, ולאחר שעבר את אימי השואה הנוראה וניצל בניסים מופלאים, החל ללמוד בשיבת ליובאוויטש, שם התעלה בתורה ועבדו עד אשר צמח לרב חשוב, אשר כוחו גדול בהסברת מעמקי התורה לקהלים מגוונים של אנשי מדע ופילוסופים, חוגי אקדמיה וציבורים משכילים. לאורך השנים הוא עמד בחזית ההסברה התורנית, גם אל מול גורמים אשר ביקשו לייצג עמדות פשרניות או מודרניות

רבי ניסן מאנגל

בתורה.

וכה הוא מספר:

“פעם, קיבל הרבי ז”ע מכתב מיהודי, המשתיין לאחת החסידויות הגדולות והמפורסמות, אשר בנו עמד להשתמר, ורחמנו ליצלו. הוא ביקש שהרבי יציל את בנו, והרבי הפנה את הענין לטיפולי.”

“היה זה לאחר שהבן נפל למרה שחורה. באחד הלילות, כאשר לא הצליח להירדם, האוין לתוכנית רדיו שהגיש כומר נוצרי מלוס-אנג'לס, שעסק במיסיון. הגיש נשבה בקסמי תוכנית הרדיו, החל להאזין לה מדי ערב והתקרב לנצרות. הוא החל לפקוד בית תיפלה נוצרי, שם גם ההידרדר עד כדי מחשבת ההבללות רח”ל.”

“בעקבות כך, כתב האב במר לבו לרבי. הוא תיאר את המצב ואמר שאם בנו אכן יתחנך עם נוצריה — הוא לא יוכל לעמוד בכך. רבי, ראטעוועט מיר, התחנך ולהורות לי שאטפל במקרה ואפעל על הצעיר.”

“שפתת אל האבא, סיפרתי לו שהרבי העביר את המקרה לטיפולי, וביקשתי שישלח את בנו להיפגש עמי. “ביום חמישי אחר הצהריים הוא הגיע אליי, כשבירדו שתי מזודות עמוסות ספרים ופרסומים המוכיחים את כובי הנצרות. ‘הרב מאנגעל, הוא אמר, אני לא רוצה שתדבר אתי, אני רוצה רק לשמוע את חוות דעתך על ההוכחות הניצחות.”

“אמרתי לו: ‘אני לא אקרא את החומר הזה, משום שקריאת ספרים כאלה מטמאה את הנפש, אך אם תרצה אמור לי בעצמך את ההוכחות והטענות שקראת בספרים, ואני אגיב.’”

“כך הוא עשה. הוא החל לפרוש באוזני את כל מאות הוכחות. כך הוא הגיע מדי יום חמישי, בכל פעם ישבנו שתיים, השבתי לו לכל אחת מהטענות וההוכחות, עד אשר הוא סיים לעבור על כל פסוקי התנ”ך שמהם מוכיחה הנצרות את שיטתה.”

“לעבור ששה או שבעה שבועות — הוא הבין והסכים שסידרה של שיטה זו בשטות והבל. “אמרתי לו: ‘אם אכן מסכים אתה שכל הראיות הינן שקר וכזב — עליך לשרוף את כל הספרים שהבאת אתך. זה מסתא את הנפש.”

“הוא הנהן בראשו, ואני ווידאתי: ‘תשרוף?’. הוא השיב בחיוב.”

“הוא נסע לבית הוריו שבשכונת פלטבוש, ובשבוע הבא טלפן אליי אביו שוב. ‘בני שרף את הספרים, סיפר, אולם הבתנית בכך שכאשר הוא שרפם — דמעות זלגו מעיניו, דבר המעיד על כך שהוא עודנו קשור רגשית לנצרות.”

“ביקשתי מהאב שישלח אותו לפגישה נוספת אתי. ‘שרפתי, שאלתי כאשר הוא הגיע. הוא השיב בחיוב. ויאך אתה מרגישי? בירורתי. ‘הרב מאנגעל, הוא אמר, אני מוכרח לומר את האמת. אף שהוכחת לי שהכל שקר וכזב, ואני מבין זאת על פי שכל הלב — עודנו קשור עם נצרות.”

“לא ידעתי מה עליי לעשות. עתה, זה כבר היה למעלה ממגבלות כוחי. כתבתי על כך לרבי, סיפרתי שבמשך חודשיים ימים אני מתעסק עמו, עברנו על כל ההוכחות מרחבי התנ”ך והוכחתי לו שבשטות יסודן, הוא הסכים שהוא שקר אך אמר שהוא עדיין קשור רגשית.”

“הרבי הורה לברר האם בבית הוריו מקפידים על אכילת חלב ישראל.”

“לא ידעתי כיצד לנהוג. לפנות לאביו, יהודי ירא ושלם, ולשאל האם הוא מקפיד על חלב ישראל? — אולם, כך הרבי הורה, והחלטתי להעביר דברים כהווייתם. טלפנתי אל האב, אמרתי ששאלתי את הרבי מה העצה לחיבור הרגשי לנצרות שהבן איננו מסוגל להינתק ממנו, והרבי הורה לבדוק האם הוא מקפיד על חלב ישראל.”

“האב שתק למשך דקה ארוכה, ולבסוף סיפר שבעבר התגורר בשכונת ויליאמסבורג, שם הקפיד על חלב ישראל, אולם מאז עבר לפלטבוש — בה אין כל מכלת כשרה — נאלץ להשתמש גם במוצרי חלב עכורים, שכן סבר שזו לא בעיה חמורה כל כך.”

“הרגשתי לו את חשיבות השמירה על חלב ישראל, והוא קיבל זאת על עצמו.”

“ששה חודשים לאחר מכן קיבלתי הזמנה לחתונתו

של הבחור, עם בת ישראל טובה וכשרה, תלמידת בית

יעקב. “לאורך השנים הוזמנתי להרצאות רבות בכל רחבי תבל, ובכל פעם בה סיפרתי את הסיפור הזה, המדגיח את חשיבות השמירה על הידור בכשרות, והידור במצוות בכלל, וב”ק קיבלתי עדויות רבות על פעולתו של הסיפור על רבים והחיוק שהוא פעל.”

ד

מחשבה מועלת

רבי ישראל זענען

הרה”ח רבי ישראל זענען שליט”א הוא שלוחו של רבינו למדינת קונטיקט שבארצות הברית זה חמישים שנה.

בטרם הוא משתף בסיפור המופלא אשר חווה, הוא מקדים ומספר:

“כשבנינו את הקמפוס הגדול והמפואר של בית חב”ד בסטמפורד, המתפרש על פני רחוב שלם ומכיל בית מדרש רחב ידיים, ‘חדרי לבנים, בית ספר לבנות, מקוואות, גני ילדים ושאר ענייני יהדות — הגיע למקום אחד ממגיד-השיעורים בישיבה המקומית, וביקש לראות את כל חלקי הקמפוס. יחד סיינו במקום והוא שאל בהתפעלות: ‘איך עשית דבר כזה?’ אמרתי לו שלא אני עשיתי את זה, הרבי ז”ע עשה את זה. אני רק זכית לראות איך הרבי עושה את זה. ‘איך ראיתו, הוא הקשה. ‘התשובה על כך פשוטה ומדהימה: כאשר עבדתי — הצלחתי, וכשלא עבדתי — לא הצלחתי. אולם כשעבדתי והצלחתי, ההצלחה הגיע מאפקי בו לא פעלתי דבר. כלומר: אם לא עבדתי במירב כוחותי, שום דבר לא התקדם. אך אם עבדתי במלוא המרץ, אן זה שראיתי את ‘כוח הפועל בפעל’ — כלשון בעל הנביא — אלא ראיתי ‘פעל’ אחרי לחלוטין, שכוחותי כלל לא הושקעו בו...”

“והדברים כתובים כבר בספרי הקדמונים, האומרים אשר ‘ההשתדלות מוכרחת אך אינה מועלת’.”

“היכולות של אדם מוגבלות. הוא מוגבל בכישורים שלו, מוגבל בכוחות הנפש שלו לעשות דברים גדולים, מוגבל בהתאמה שלו לעיסוק בתחומים שונים, אבל הרבי הפך אותנו מאנשים רגילים לאנשים כלל לא רגילים, לאנשים מצויינים עם כוחות שהינם הרבה מעבר לרגיל. כיצד הדבר ייתכן? משום שאלה לא הכוחות שלנו, ‘שלוחו של אדם כמותו’ והמשלה צועד יחד אתנו, ואז מתגלים כוחות אינסופיים שלא הכרנו שהם קיימים בנו.”

עתה, עובר הרב זענען לסיפור המופלא שהיה מנת חלקו:

“היה זה בהגיענו לשליחות באהמרסט לפני חמישים שנה, בשנת תשל”ד.”

“כדי ליידע את הקהילה היהודית בעיר על בואנו ולהכיר להם את ‘בית חב”ד’ החדש שהקמנו ממש בסמיכות לאוניברסיטה הגדולה שבה היו יהודים רבים, החלטנו לקיים ארוע גדול שיכלול קונצרט מוזיקלי אשר ימשוך קהל, וכן יהודים תיודועו גם לשיעורי התורה ולהזדמנות להתחבר ליהדותם בבית חב”ד...”

“ב”ה, פעלנו על הנחלת האוניברסיטה להקצות את אולם הקונצרטים החדש שנבנה בקמפוס, והתחלנו בפרסום על האירוע. הרישום התקיים באמצעות רכישת כרטיסים מוקדמת במשרד האולם, שהחלה כבר מספר חודשים טרם קיומו.”

“לאורך מספר חודשים עמלנו רבות לקראת האירוע.

הזמנו את מיטב בעלי-הנגן ולא חסכנו בהוצאות. גם בכלי התקשורת המקומיים קיימנו קמפיין פרסום נרחב, על מנת ליידע את יהודי המקום, ואף שלחנו חוברות מהודרות לכל יהודי העיר.

“הערב התעדד להתקיים ביום ראשון בשבוע, הזמן קצר לפני השבת שקדמה לו, כ-48 שעות לפני המועד, התקשרתי למשרד מכירת הכרטיסים כדי לברר כמה כרטיסים נמכרו.”

“המוכרתי ביקשה שאמתן רגע, בדקה את הנתונים, חזרה אל הטלפון ומסרה: ‘שמונים ושבעה.’”

“לא, לא, אמרתי לה. ‘אנחנו מדברים על הארוע שיתקיים ביום ראשון’. ‘כן’, היא אמרה, ‘שמונים ושבעה כרטיסים נמכרו.’”

“איך דרך לבטא את תחושותיי באותה השבת. המצב היה נראה אבוד. בדומי החמה של יום השבת עליתי לקומה השנייה של בית חב”ד, ממנה אפשר לראות את כל מרחבי האוניברסיטה, הבטתי על אולם הקונצרטים. ‘הנני רק חמישה חודשים בשליחות, הרהרתי במפח נפש, וכבר קורה לי אסון כזה. אין יכולתי להיכשל כליכך?!”

“ואז, נזכרתי בסיפור על החסיד הנודע רבי מענדל פוטרס זצ”ל, שביושבו במאסר ברוסיה בעונן הפצת היהדות, כאשר לא יכול היה ליצור כל קשר גשמי עם העולם שבחוץ, שלח לרבי ז”ע ‘פדיון נפש’ במחשבה — הוא התכוון ודיבר במחשבתו עם הרבי, ולמרה הפלא באותו היום שלח הרבי לבני משפחתו מכתב עם מענה על הפיו” (ראה סיפור ה’).

“ילו הייתי חסיד אמת, הרהרתי, הייתי נוהג גם אני כך. הוא הרבי הוא ששלח אותי לכאן, הוא שלח אותי כדי לעשות קידוש ה’, אם כן — הוא יעזור לי...”

“בנקודת הזמן הזו כבר הגיעה השעה להתפלל ערבית, השבת נגמרה...”

“התעוררתי בבוקרו של יום ראשון מתוך ציפה ליום נורא. באולם רחב הידיים, עם התומרות הסימפוניות היקרה והתוכנית הנרחבת, יישבו 87 אנשים בלבד. כשלקן צורב.”

“הגיעה השעה הידועה, אני צועד לעבר המקום, מעיף מבט לעבר הכיכר המוליכה אל מרכז האמנויות, ולא מאמין למראה עיניי: שורות-שורות של אנשים עמדו בתור והמתינו לרכוש כרטיס לארוע...”

“בארוע השתתפו למעלה מאלף אנשים, הוא היה מצלח במיוחד והמוני יהודים נחשפו לקיומנו והתעניינו בחיוב הקשר שלהם לאידישקייט. התמלאתי שמחה ועליצות הנפש. אינני יכול לזכור הדומנות בה חשתי התרוממות רוח כבאותו יום בו הכל התהפך, והמצב שנואה היה בלתי הפך ביום שישי השתנה מן הקצה אל הקצה.”

“סבת, הרבנית חיה פיונר ע”ה, השתתפה אף היא בערב, ומיד לאחריו מיהרה לנסוע לניו-יורק, משום שבאותו ערב הוריי התעוררו ליחידות’ להתברך לפני חתונת אחותי הצעירה ויחד עמם נכנסו גם הסבים.”

“לאחר שהרבי נתן את ברכתו, אמרה הסבתא לרבי שהיא מגיעה מארוע באמרוסט. הרבי נשען לאחור, הבעת פניו הק’ השתנתה והוא החל לשאול אותה שאלות שונות על אשר ארע בארוע.”

“ואז, שאל הרבי: ‘נו, און וויפל מענטשן איז געוועזן?’ [נו, וכמה אנשים השתתפו?].”

“הסבתא ענתה שהשתתפו למעלה אלף אנשים, והרבי הגיב: ‘וואס? איבער טויזנט? און נעכטן איז ישראל געוועזן אָווי מרה שחורה...’ [מה? למעלה מאלף? ואתמול ישראל היה ככזו מרה שחורה...].” — — —

ה

המברך המסתורי

זה דבר המנשה שארע עם הרה”צ רבי מענדל פוטרס זצוק”:

לאחר שנים ארוכות למדי של מאסר, עבודות פרך ומסירות נפש בלתי מצויה, בשנת תשכ”ד הצליח רבי מענדל זצ”ל לצאת סוף סוף ממלחמת הברזל הקומוניסטית.

רבי שלום בער ליפסקר מזכה אסיר יהודי בהנחת תפילין מבעד לסיוגים

"בית עלמין", הגבתי. "הרבי נוסע לשט"ז, שאל טוב. "כן", אמרתי, "הרבי פועל שם ישועות. הרבי עונה לפונים אליו: 'אזכיר על הציון, והיום — זה היום בו הרבי נוסע לשט"ז'."

"בסדר", אמר לנדא, "בוא נניח" — — —
"עם צאתי מביתו טלפנתי ל-770. כשהצגתי את עצמי אמר לי המוכר הרב קרוינט, שלטלפון שלי המתין. הודעתי שמדרכי מניח תפילין. באותה שעה הרבי כבר היה בציון, כשאתו הגבאי הרב קרינסקי שליט"א. ברכבו של הרב קרינסקי היה מכשיר טלפון, שיועד לשם הנסיעות לאהל — באמצעותו ניהל שיחות בשעות הרבות בהן שהה עם הרבי באהל הק', ולעתים העביר הודעות ותשובות שקיבל מהרבי בשעת השהות באהל, וכמרכיב קיבל בקשות והודעות שאנשים ביקשו למסור לרבי בשעה ששהה באהל."

הרב קרוינט טלפן אל הרב קרינסקי ומסר את הודעתי, ולאחר-מכן הרב קרינסקי סיפר שבשעה שנכנס אל האהל ומסר לרבי את הבשורה כי מדרכי הניח תפילין, פניו של הרבי הביעו קורת רוח רבה.

"עלינו להבין שהשכל שלנו מאוד מוגבל. כשאנו הולכים עמו, יכולותינו מדודות. אנו שואלים: איך נוכל לבצע משימה שכזו? היא גדולה עלינו. האיש אינו מוכן להניח תפילין, ולא נראה בהגיון שמה שישכנע אותו הוא אם ישמע שהרבי נוסע לציון. אבל האמת היא שאם הרבי אמר לנו לעשות משהו, סימן הוא שיש בדינו הכוח לעשותו! זה לא הכוח שלנו. לא ההסברים שלנו על מעלת הנחת התפילין הם שישכנעו יהודי להניח תפילין, אלא העתנית כח' שהרבי נוהג."

"היו מקרים רבים כאלה, בהם חשבתי שבשום אופן לא אוכל לבצע את המשימה שהושגה על תפילי, אולם מאחר והרבי אמר לעשות הלכתי נגד השכל שלי ונפעלו דברים שבכוחותי בשום אופן לא הייתי מסוגל לבצע."

"עלינו לדעת שניתנו לנו כוחות לא רגילים, אבל עלינו לצייט ולא לעשות רק מה שאנו מבינים ומרגישים שאנו מסוגלים, וכפתגמו של הרבי הרי"צ: "עזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו" — כשם שעל הרשע לעזוב את דרכו הרעה, כך על האיש און' — החזק ברעע עצמו — לעזוב את מחשבותיו, "ולא אמר און' זאג אזוי", און' האלט אזוי' נאני אומר כך, אני אוהו כן], כי כל "און' [אני]" ומציאות הוא מקור הרע וגורם פירוד לבבות".

אסירים וראשי ישיבות

שליחות נוספת המוטלת על כתפי הרב ליפסקר שליט"א, מלבד השליחות בכל-הרובו, רבנות בית הכנסת הגדול והעמידה בראש המוסדות, היא 'מכון אל"ף', המסייע לאסירים יהודים ברחבי ארצות-הברית, ודואג ללמודם תורה, לתת להם משגים ביהדות, לסייע להם לקיים בכלא מצוות, להעניק להם תמיכה גשמית ורוחנית ולהכניס ליום שאחרי הציאה מהכלא.

בשנת תשמ"א שמע הרב ליפסקר את הרבי מדבר בהתוודעות בתוקף על הצורך לסייע ליהודים הנמצאים בכלא וצמאים לאידישקייט. "שבע קודם לכן אמר לי הרבי ביחידות: 'בנוגע לשליחות שלך, הקב"ה יתן לך מחשבה טובה'."

רבי שלום בער ליפסקר

שלוחו של רבינו לאזור כל-הרברו במדינת פלורידה אשר הקים מוסדות תורה מפוארים ואדירים, בהם מתקבלים אלפי ישראל לאורה של תורה, המעשה הבא: "באזורנו התגורר יהודי עשיר בשם מדרכי (מל) לנדא, שתמך בנו רבות מבחינה כספית."

באחד הימים בשנת תשל"ד קיבלתי טלפון מראש הגבאים של הרבי, הרב חרדוק. הוא שאל מה עם מר לנדא. אמרתי ש"ב"ה הכל אתו בסדר, ושאינו רואה אותו לעתים תכופות. "הוא מניח תפילין?", שאל הרב חרדוק, והשבתי שזהו נושא שדיברתי אהו עליו מספר פעמים אך הוא אמר שהוא אינו מאמין בכך וסירב בתוקף להניח תפילין."

"באותו רגע שמעתי את קולו הק' של הרבי: "זאל זעהן לייגן מיט עם תפילין היינט" [לדאוג להניח אתו תפילין היום]. "קפצתי מהכסא. עמדתי ורעדתי ממש. קולו של הרבי..."

"מכאן ולהבא השיחה המשיכה להתנהל כך — הרבי דיבר אל הרב חרדוק והורה לו מה לומר לי כאילו אני אינני שומע את הדברים, והרב חרדוק שב על הדברים והסבירם ביתר פירוט

"הרב חרדוק שב ואמר שצריך להניח אתו תפילין, ואמרתי שניסיתי כבר פעמים רבות להשפיע עליו להניח תפילין, אך הוא אינו מוכן בשום אופן, אמר הרבי: "פראווען נאך אַמאל, מ'פאָרט אויפן אהל" [נסות עוד הפעם, ונסעים לאהל]. הרב חרדוק שב ואמר: "אמור לו שהרבי נוסע לאהל, זו שעת הוכשר להניח תפילין."

"זה היה נשגב מבינתי. אדם ששע כה לא הניח תפילין כי זה לא היה נראה לו הגיוני, יניח תפילין בגלל שאומך לו שהרבי נוסע לאהל ולכן זאת שעת הכושר הוא אפילו לא מכיר את המלה 'אהל', בודאי לא מבין מה המשמעות של הנסיעה, ומדוע זו שעת כושר..."

הרבי המשיך ואמר: "שיינע תפילין" [תפילין יפות]. הרב חרדוק שב ואמר שעלי להביא לו תפילין יפות, אך אמרתי שאין באפשרותי להביא לו תפילין חדשות ומבודדות מהיום ליהיום. באותם ימים לא היו באזורנו תפילין מהודרות ומינות, שכן האנשים כאן לא היו חרדים והסתפקו בתפילין פשוטות. היה עליי אפוא להביא את התפילין מנייריוק — דבר שאורך כינויים. על כך אמר הרבי: "אייגענע" [משלח], והרב חרדוק חזר: "יש לך הרי תפילין משלך."

"שיינע שיידלאך" [קופסאות טובות], המשך הרבי ואמר, והרב חרדוק חזר: שהקופסאות של התפילין ייראו טוב, והרבי סיים ואמר: "מדוע זיין" [להודיע], והרב חרדוק חזר על הדברים: "לאחר שתניח לו תפילין, תודיע על כך."

"התקשרתי מיד ללנדא, התעניינתי בשלומו, והוא הזמין אותי לבוא לומר לחיים בביתו."

"רציתי לחנות היודאיקה המקומית, אמרתי שאני זקוק לקופסאות גדולות לתפילין, אך המוכר אמר שהוא אינו מוכר את הקופסאות בנפרד, אלא רק יחד עם תפילין. שאלתי למחירו של זוג תפילין, המוכר נקב בסכום של ששים דולר, שילמתי לו, והשארתי את התפילין אצלו כשאני לוקח את הקופסאות בלבד... הודרתי לביתו של לנדא, הוא היה במצב-רוח טוב וסיפר שבדיוק סיים משחק עם חבר."

אמרתי לו: "שומע? מה דעתך להניח תפילין?". "כבר אמרתי לך, אני לא בענין", הוא השיב, אך לא הרפיתי: "זה יום מאוד טוב להניח תפילין, הרבי נוסע לאהל, להתפלל בציון חוננו". "מה זה 'אלוהי'?", תהה לנדא.

הרה"צ רבי מענדל מוטרט

בביתו המתינו לו בני המשפחה הנרגשים ורעייתו הרבנית הציגה בפניו את שלל המכתבים שקיבלה לאורך השנים הארוכות בהן הוא היה בארץ ציה ועיף מרביתו הקרושים — כ"ק מרן אדמו"ר הרי"צ וחנתו הרבי מליובאוויטש ז"ע."

במיוחד רצתה הרבנית להראות לו מכתב שאת פשרו לא הבינה. מכתב שכתב הרבי הרי"צ וכאשר הגיע אל בני המשפחה עורר בהם התרגשות שאין לתאר במילים. שכן, הנמען שאליו מיועד המכתב היה לא אחר מאשר רבי מענדל בעצמו, שכאותה שעה היה בבית האסורים הרוסי, מנותק-קשר פיזי, ובפתחו של המכתב נכתב: "המברק נחשב", מילים שהעידו כי רבי מענדל שלח מברק אל הרבי."

הרב עורר פליאה רבתי: כיצד הצליח רבי מענדל לשלוח מברק אל הרבי בעודו מצוי במקום ממנו משלוח מעטפה שעל גבה מתנוסס השם 'שניאורסאהן' הוא מעשה בלתי אפשרי."

כיצד הצליח רבי מענדל לשגר מכתב? הסיקו בני המשפחה שרבי מענדל הצליח להימלט לאחת המדינות הסמוכות לרוסיה, והדיעות שהגיעו לאותניהם על כך שנאסר לא היו מדויקות. ואולם, כעבור זמן הבינו שרבי מענדל אכן נאסר. ויהי דבר המכתב שנתקבל מהרבי לפלא."

עתה, התכוונן רבי מענדל במכתב, בהן את התאריך בו כתב אותו הרבי והחל לחשוב: היכן היה באותו היום? ואז נפלה במוחו ההכרה: "זי אייר היה היום בו הוכנס לכלא. לאחר חקירת מיינענות בנות חצי שנה. באותו היום הוא כבר ישב בתאו בבית הכלא. במהלך כל חודשי החקירות המסוכנות, היה עליי לעמוד על המשמר שלא להפיל חסידיים אחרים שעסקו בהפצת היהדות כך שראשונה היה שקוע בחשיבה מאומצת כיצד יצליח לנצור פיו מלמסור מידע לא רצוי."

לא נותר לו אפוא זמן לחשוב על משהו ממשפחתו. כל כוחות נפשו ויגיעת מוחו הושקעו בחשיבה על האסטרטגיה בה יפעל בפעם הבאה בה ייקרא לחקירה. לראשונה היה לו פנאי כאשר הובל אל התא. אז חשב הוא על עצמו, על רעייתו ועל ילדיו, ולחוש ברוע גורלו. 'הלוואי', חשב לעצמו באותם רגעים, 'שיכולתי לכתוב לרבי ולבקש את ברכתו'."

הוא צייר בזכרונו את ההזדמנות האחרונה בה זכה לראות את טוהר פניו הק' של הרבי הרי"צ, בשמחת תורה תרפ"ח, ימים ספורים טרם צאתו של הרבי את רוסיה. באותו יום מדיטת נפרדו החסידים מרבם אשר נאלץ לצאת את המדינה המדכאת לאחר שנים ארוכות של מאבק אינתיים בעוז רוח ובמסירות נפש למען לא תכבה גחלת היהדות. הרבי דיבר על הפרידה והתבטא: "כשתחשבו עליי — אני אחשוב עליכם."

ובכן, החליט ר' מענדל ביומו הראשון בבית האסורים, אעלה במחשבותי את הרבי, ואדבר עמו במחשבותי, כאילו ואני כותב לו מכתב ומבקש את ברכתו.

ובאותו היום — כותב הרבי הרי"צ מכתב הממוען על רבי מענדל ובוה הוא מאשר: "המברק נתקבל" — —

יעזוב איש און מחשבותיו

בפיו של הרה"ח רבי שלום בער ליפסקר שליט"א,

"בשעה ששמעתי את הדברים", מספר הרב ליפסקר, "עלה בדעתי להקים ארגון שיסייע לאסירים היהודיים, והרגשתי שלכך התכוון הרבי. ההדרכה הבסיסית של הרבי הייתה להביא מה שיותר אסירים ללמוד תורה, ולדאוג לכך שתמיד יהיו להם כל הצרכים בדרושים לניהול חיים יהודיים – לדאוג להם שלא יצטרכו לעבוד בשבתות וכן הלאה", מספר הרב ליפסקר.

"בשנת תשמ"ה יזמנו תוכנית שבמסגרתה שוחררו אסירים מבית הסוהר למשך שבועיים בערך, בהם הענקנו להם הדרכה ויסודות ביהדות, ולימדנו אותם להשתלב בחיים יהודיים. אסירים רבים שהו הרחק מהמרכזים העירוניים, ולכן לא היה קל לרבינים להופיע שם, כי אם לעתים רחוקות, בחלק מהמקומות. "אבל הקשיים שבהם נתקלו האסירים היהודיים היו ויזומיים – היה עליהם לדעת כיצד להתפלל, איך להניח תפילין, מה כשר לאכילה, איך ללמוד תורה, וכיצד באלה.

"הגענו להסכם עם עמ הנהלת בתי הסוהר שבוש-ניטון, והם אפשרו לנו, בתנאים מסוימים, לקחת אסירים אל מחוץ לכלא, למקום שבו נרדף אותם בלימוד, בתפילה, ובהכללת ומנהלים יסודיים שכל יהודי צריך לדעת.

"באחת הפעמים ילקחנו עשרים אסירים מהכלא והביאנו אותם לניריווק לשבת. הייתה זו שבת פרשת נשא תשמ"ה, שבה הרבי קיים התוועדות. "כבר שנות ארוכות לפני ההתוועדות של הרבי, היו החסידים תופסים מקומות קרובים מהם יוכלו לשמוע טוב את דברי הרבי.

"האסירים כמובן לא הורגלו לתנאים שכאלה, ולאחר התפילה היה עליהם ללכת לעשות קידוש ולסעוד, על כן בקישי מקבוצת בחורים כי יישבו סביב שולחן שיהיה בו די מקום עבור האסירים הללו וישמרו את המקומות, ולקחת דקות לפני ההתוועדות יגיעו האסירים וישבו בו.

"כחמש דקות לפני ההתוועדות ירד הגבאי הרב לייב גרונר לבית המדרש וחזפש אותי. הוא אמר לי שהרבי הציג שהאסירים לא יישבו סביב שולחן אחד, שכן חזונה השונה תביא את האנשים לשאול לזהותם, יהיה עליהם לספר שהם אסירים, וזה עלול לביישם. לכן מוטב שלא להושיבם סביב שולחן אחד, אלא למצוא להם מקומות שונים בכל רחבי בית המדרש...

"הרבי אף אמר כי האסירים היו ראויים לקבל בקבוק 'משקה', אולם מאחר שאם ייתן להם את הבקבוק עלולים החסידים להתעניין למה בקבוק מיוחד, וכך יודע כי הם אסירים והם יחששו שלא בנוח – הרבי לא ימסור להם...

"במהלך ההתוועדות, שהתקיימה בימי התשלומין לחג השבועות, דיבר הרבי על ההוספה שכל אחד צריך לקבל מחג השבועות – לקבל את התורה, שייגע בנפשו להבין כל עניין בתורה בשלמות, עד כדי שאם לא הבין משהו בתורה – לא יצליח להירדם.

"הרבי החל לפרט כיצד אנשים בתפקידים שונים צריכים לקבל על עצמם תוספת – הרבי פירט כיצד רב צריך ללמוד גם עניינים שאינם נוגעים להלכה למעשה, כמו עניני 'קדשים' שלא שייכים בזמן הזה; שבפני ראש ישיבה יעמוד עצם הענין של לימוד התורה, ולא רק החריפות והתפלות לשם השיעור המוצלח; שמנהל ישיבה לא יסתפק בבידול תורה ויאדיר' ובכך שהוא מסור נתון להצלחת הישיבה, אלא ייגע לו שאינו מבין פשוט ב'חוססות'; משפיע שענינו לדאוג ליראת-שמים של התלמידים, לא יוכל להירדם לא רק משום חוסר ביראת-שמים אלא משום שאינו מבין פשוט בתורה; וכך גם שליח העוסק בהפצת המעיינות ונסקן ציבורי.

"ואז, בהמשך ההתוועדות, אמר הרבי שיחה שיעודה לאסירים. הרבי דיבר על המשמעות של מאסר ועל השליחות המיוחדת שיש דווקא לאסירים הכלואים מאחורי סוגר ובריה, שאלמלא השליחות המיוחדת הזו לא היה הקב"ה מעמיד אותם בתנאים מיוחדים כאלה. והרבי דיבר על שליחותם המיוחדת וההוראה בעבודת ה' שצריך ללמוד מהם.

"בשעת מעשה תרגמנו לכל אחד מהאסירים, בכל חלקיו של בית המדרש את דבריו הק' של הרבי. הם התרגשו והתפעלו ללב – הרבי נותן 'מסר' לרבינים, לראשי ישיבות, לשוחחים ולעסקנים, ודווקא את האסירים מעלה על נס... הרבי דואג לשלומן של יהודי

היושב מאחורי סוגר ובריה, ומקפיד בוהדות מופלגת שלא לגרום לו כל תחושת בושה..."

ח

הוא כבר יצא...

הגאון רבי אהרן יעקב דיסקין

מספר הגאון החסיד רבי חיים שלמה דיסקין שליט"א, רב העיר קרית אתא:

"סבי, הגאון רבי אהרן יעקב דיסקין זצ"ל, נולד למשפחה ליטאית מובהקת. אביו היה הגאון רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל, רבה של לכוביץ.

"ואולם, כמו כל יהודי שלא עמד מנגד אל מול הגזירות האיומות של המשטר הקומוניסטי ונאבק בסתר על הפצת תורה ואידישקייט ברוסיה הקפואה, הוא נאסר. הוא הושם בבית הכלא שבעיר חרקוב, בו נאסרו כמאתיים חסידים חב"ד אשר מסרו את נפשם על שמירת גחלת היהדות. שם הלך והתקרב לעולמה של חב"ד.

"לימים הוגלה לקוחסטון, שם זכה לאחוז בשולי אדרתו של הגה"ק רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצוק"ל זיע"א, אביו של רבינו זי"ע, לשמשו ולהנות מזיו תורתו וקדושתו.

"לאחר הגיעו לארץ הקודש, ועם עלות רבינו על כס הנהגה, התקרב אליו הסבא מאד. לאורך השנים קיבל ממנו מכתבים ואף זכה לנסוע לשהות במחיצת קדשו. "פעם, הוא נפצע בתאונת רכבת. הוא ישב בקרון הראשון ברכבת ובמהלך הנסיעה חלפה משאית והרכבת התנגשה בה. הקרון הראשון התהפך וסבי נפצע בכל חלקי גופו.

"הוא אושפז בבית הרופאים, ומכיון שמצבו לא איפשר לו לכתוב, ביקש ממקורבו הר"ה ר' שניאור זלמן גפני שליט"א שיכתוב עבורו.

"בתגובה, שלח הרבי לסבי מכתב בו כתב שלכל אחד ישנה השליחות שהטילו עליו השי"ת, ומכיון שלדבר הוא יכול – עליו לנצל את הזמן כדי לספר לסובביו על מה שעבר עליו ברוסיה ולתאר את מסירות הנפש על שמירת תורה ומצוות.

"זהו דבר מופלא: יהודי שוכב, אינו רואה, אינו הולך, הוא פצוע בכל חלקי גופו, אבל הרבי כותב לו שגם במצב זה מוטלת עליו שליחות ויש לו כוח ויכולת להשיע על יהודים.

"לאחר מכן, כאשר נסע הרב גפני ל-770 וקיבל מהרבי יין מ'כוס של ברכה' וביקש ברכה עבור הסבא, אמר הרבי: "דאכט זיך אַז ער איז שוין אַרויס פון די שפיטאַל" [כמדומה שהוא כבר יצא מבית הרפואה]. "למרבה הפלא, אכן היה כך. ממש זמן קצר לאחר מכן הוא יצא מבית הרפואה, והרבי ראה זאת ברוח קדשו..."

"גם כאשר הרב גפני נכנס לייחודות' וביקש ברכה עבור הסבא, שאל הרבי מה שם אמו ומיד אמר: "מסתמא שרה", ואכן – זה היה שמה..."

ט

בבקרת רועה עדרו

מוסף ומספר הגר"ח"ש דיסקין:

"בימי שבת תחכמוני בישיבה שבחצר רבינו זי"ע, הגיע פעם – כחודש שבט תשמ"מ – יהודי מבני ברק שהכרתי. בהיותי בן העיר בני ברק ניגשתי אליו והצגתי את עצמי. היהודי, שמעולם לא ראה את הרבי קודם לכן, שאל היכן יוכל לראות את הרבי. אמרתי לו שעוד מעט יבוא הרבי ל-770, והצעתי לו לעמוד על ידי ולראות את הרבי בבואו.

"אותו היום היה יום מושלג. הרבי נכנס ל-770 כשעל מעילו פתיתי שלג. אנו עמדנו ליד המעלית, הרבי ניגש לחדרו ולהפתעתי אותו יהודי פנה אל הרבי והציג את עצמו: 'אני פלוני מבני ברק'.

"הרבי נעצר לשניה ואמר לו: "דאכט זיך אַז איך האָב אַמאָל געשיקט אַ בריוו, ס'איז געווען וועגן אַ שמחה אַייערער, און קיין ענטפער האָב איך ניט באַקומען" [מדומה ששלחתי לכם פעם מכתב, זה היה בשמחה שלכם, ולא קיבלתי כל מנהג].

"הוא נשאר לעמוד במקום כשהוא המום לחלוטין. הוא אמר לי שאכן, ארבע עשרה שנה קודם לכן שלח לו הרבי מכתב לרגל חתונה במשפחתו.

"הוא היה המום מכך שהוא אך הוזכר את שמו, והרבי – תוך כדי הילוכו – מזכיר לו את העובדה הזו."

הגר"ח"ש דיסקין

י

וכל אלה?

מספר הר"ח"ר ר' מנחם מענדל ווילף, מנהל הוצאת הספרים 'קה"ת' בארה"ק:

"ביביוקריי בחצר הרבי הייתי מתאכסן בבית גיסי, הר"ח"ר רבי בנימין קליין, הגבאי של הרבי. לרוב, הייתי יוצא בטיסת הלילה של אל-על, נוחת בשעת בוקר מוקדמת, ומספיק לשוחח עם בנימין קמעא בטרם ייצא מן הבית לעבודת הקודש.

"באחת מאותן פעמים שאלתי את רבי בנימין מדוע הוא אינו מעלה על הכתב יומן מאשר הוא חווה ושומע בקדוש הקדשים דברי יום ביומו. רבי בנימין אמר שברצונו להיכנס אל הרבי כידן חלק'. להביע את שאלות האנשים, לשמוע את תשובות הרבי, ולהשיב לאנשים בדיוק את דברי קדשו, ולעשות זאת בנקיטת הדעת והלב, מבלי כוונת נוספות.

המשמש בקודש רבי בנימין קליין מקבל מצה מידו של רבינו

"באותם בקרים מיוחדים, כאשר היינו משוחחים יחד בשעה הרגועה יחסית, בטרם הוא מתחיל את עבודתו האינטנסיבית, סיפר לי לא פעם על מאורעות מיוחדים. "באחת הפעמים בהן הגעתי באותה שעת בוקר רגועה, הוא סיפר: לפני מספר ימים היה כאן סוחר יהודי ממקסיקו. הוא קשר אל הרבי כבר שנים ארוכות ובכל פעם בה הוא עומד בפני עסקה גדולה הוא שואל את הרבי ויוצא לדרך רק לאחר קבלת הסכמה מהרבי. "כעת הוא הגיע הנה, ואמר שעומדת בפניו עסקה רבת משמעות של רכישת שדות נפט במרחבים אדירים במקסיקו, אשר אם הרבי יתן את ברכתו היא עתידה להניב רווחים עצומים למשך שנים קדימה. "ר' בנימין אמר לו שיכתוב את הדברים, וכאשר נכנס אל הרבי לאחר תפילת שחרית כשבידו המכתבים והפדיונות שהתקבלו, מסר גם את המכתב שלו וציון שפלוני כתב מכתב. הרבי ביקש שישאיר את המכתב על השולחן.

"השעות נקפו ומענה טרם התקבל, ואותו סוחר ביקש מר' בנימין שכאשר יכנס אל הרבי לאחר תפילת מנחה ישאל בשנית על המכתב. ר' בנימין אמר שינסה, וכאשר נכנס אל הרבי וראה שהמכתב עומד על השולחן, נגע בו קלות, אך הרבי לא הגיב.

"למחרת בבוקר הוא ניגש אל ר' בנימין שוב ואמר שעליו לטוס בחזרה למקסיקו, והוא מוכרח לקבל תשובה. הוא התחנן שר' בנימין יעשה משהו על מנת שהוא יקבל תשובה, אולם גם לאחר תפילת שחרית, כאשר ר' בנימין נכנס אל הרבי לא קיבל מענה עבדו. "לאחר תפילת מנחה, כאשר החליטם של הסוחר גברו, אמר ר' בנימין שפלוני לוחץ לקבל מענה, והרבי הגיב בחריפות רבה: "כל אלה" – והרבי החווה בידו הקי על ערימת המכתבים שעמדה לימינו – "הם לא בני אברהם יצחק ויעקב!"; לאחר מכן החווה הרבי ביד שמאל על ערימת המכתבים שלשאלו: "וכל אלה, הם לא בנות שרה רבקה רחל ולאיה?".

יא

יודע מחשבות

מוסרף ומספר כנו, הרה"ח ר' אליהו וולף, משלוחי הקודש בעיר חולון:
"רבי בנימין היה חוזר ומספר על כך שבטרם נסע אל הרבי כחזור, הגיע על הגאון החסיד הנודע רבי שמריהו נחום ששונקין, שהתגורר באותן שנים בעיר מולדתו – ירושלים, כדי לקבל הכוונה על ההכנה הנדרשת ממנו לקראת הנסיעה. לגרש"ש ששונקין אמר לו שבהיותו אצל הרבי יש להיות זהיר במחשבה דיבור ומעשה.
"רבי בנימין סיפר שבתחילה סבר שהכוונה היא שליך הרבי צריך להיות בן אדם, אולם לאחר שהחל לעבוד בעבודת הקודש הבין שהרבי פשוט 'שומע' את כל המחשבות. לכן עליו להיות זהיר...
"רבי בנימין התבטא בהקשר זה שכאשר הוא מסיע עם הרבי ברכב הוא אינו רואה את האדם שחוצה את הכביש, ולא את הממונית החולפת על פניו, משום שהרבי מגיב למחשבותיו...
"כך אירע, לדוגמה, כאשר אבי היה מגיע לביקור אצל הרבי. עם בואו נסע לביתו של ר' בנימין – שאצלו התארח – והם ישבו לשוחח. מיד לאחר-מכן היה ר' בנימין מסייע את הרבי מביתו ל-1770, ובעת הנסיעה הרהר על שיחתו עם אבי, ואז פונה אליו הרבי ושואל: 'מה

הרב מנחם וולף

מספר הגיטי? מה מתרחש בארץ?..."
"מקרה דומה אירע כאשר ר' ירמיהו ברנבור ש" הגיע לניו-יורק ושוחח עם ר' בנימין. הרבי טרם ראה את ר' ירמיהו, וכאשר הסייע ר' בנימין את הרבי בבוקר שאל אותו הרבי מה מספר ברנבור?..."

יב

כי שם ה' נקרא עליך

סיפר הרה"ח רבי משה קויניץ זצ"ל, רבה של קרית ארבע תורה' בליוונסטון שבניו-יורק:
"אחד מבני-דודי הפסיק בנערותו לשמור תורה ומצוות. בשנת תש"ו, כאשר נפתחה מלחמת קוריאה, בוצע גיוס חירום בארצות-הברית, והוריו חששו כי הוא יגויס.

"אביו של הנער ביקש מאחיו, אבי, שישקט את ברכת הרבי זי"ע כי הוא לא יגויס. היה זה זמן קצר לאחר הסתלקותו של הרבי הרייז"צ זי"ע ובטרם קיבל הרבי את עול ההנהגה באופן גלוי. הרבי אמר שאם הוא יניח תפילין מדי יום, לא ידרשו ממנו להתגייס לצבא, וכך אכן היה – פטרו אותו מהשירות, בפטור מיוחד שניתן לסטודנטים.
"שנה חלפה ולפתע הגיע לביתו צו שקרא לו בכל זאת

רבי משה אהרן קויניץ עם צאן מרעייתו

להתגייס. דודי צלצל אל אבי בשנית וביקש לכתוב לרבי שהרבי הבטיח כי אם הוא יניח תפילין לא יגויס, ועתה הוא נקרא להתגייס. הרבי הורה להסביר לנער שאם הוא אכן מניח תפילין – שיתייצב בפני הועדה אליה הוא נקרא ויסביר להם כי זו טעות.
"אבי לא העלה בדעתו כיצד לומר לבן-דודי דבר כזה, אולם הרבי הורה שאני אסע אליו ויאמר לו זאת. אכן נסעתי, אף שלא הייתי בן-גילו ולא הייתה אמורה להיות לי כל השפעה עליו. חרה לי שפנו אל הרבי, הוא העדיף להתגייס לצבא ולשכוח מכל הענין, אך עם זאת הבהרתי לו שלא ינהג בפזיזות. אמרתי שעליו להקפיד על הנחת התפילין, לגשת אל הועדה ולומר שזו שגיאה. כך הוא אכן עשה, ואכן נאמר לו שזו טעות!"

יג

שערי שמים פתח

עוד סיפר הרב קויניץ:
"היה בקהילתי זוג שבמשך מספר שנים ציפו לילדים. הצעתי להם שאבקש מהרבי ברכה עבורם. הם הביעו את רצונם בכך, והנתיח את הבקשה בכך שיכתירו שכל מה שהרבי יאמר – יעשו.
"הרבי ענה שעליהם להיזהר יותר בשמירת המצוות, ואז יצליחו לראות זרעא חייא וקיימא.
"לא היה קל לי לומר להם זאת, אך עשיתי כן. אמרתי להם שהם בוודאי נוהרים בקיום מצוות, אך עליהם להיזהר עוד יותר, ואם הם יבטיחו שיהיו יותר אכתוב על-כך לרבי והם יקבלו את ברכתו.
"הם קיבלו זאת על עצמם, וכעבור תקופה קצרה נולד להם בן..."

"בהודמנות מסוימת (ר' טבת תשמ"ז) התבטא הרבי שענה זוהי עת רצון בה כל אחד יכול לכתוב לו את בקשותיו, והרבי יקח את הפתקים לציון חותמו. חשבתי שעליי לפרסם זאת גם בקרב בני הקהילה, והודעתי על כך בבית-הכנסת.

"בני הוגג ניגשו אליי עם מכתב, מבלי לומר לי מה הם תוכנו, וביקשו כי המכתב יגיע לרבי. מסרתי את המכתב לגיס, הגבאי של הרבי, רבי חיים יהודה קרינסקי שליט"א, ואמרתי שזוג שיקבל ברכה מהרבי, הברכה נתקיימה, וכעת יש להם בקשה נוספת שאיני יודע את תוכנה.

"הרב קרינסקי מסר לרבי את המכתב, וזמן קצר אחרי יו"ד שבט באותה שנה הם הגיעו אליי ואמרו שהרבי ענה, וציון שיש לשלוח את התשובה באופן 'מהיר', והם שוב נושעו".

יד

שומר דלתות ישראל

מספר הרה"ח ר' יוסף ריבקין שליט"א, משלוחי ש"ר רבינו זי"ע בעיר ברמיאל:
"במהלך שנות שליחותנו בברמיאל, ראינו 'מופמים' גלויים להם זכו תושבי העיר.
"התגורר כאן יהודי, נהג אוטובוס, שלא עניין אותו שום דבר של יהדות.
"עם אחד מבניו התעוררו בעיות רבות. הוא לא היה מוכן לעזוב את אמו אף לרגע אחד, לא ישן כל הלילה, ולא אפשר גם לה לישון. בנוסף לכך הייתה בעיה אחרת עם אוטו, שהיו צריכים לנתח.
"פעם הוא ביקר בשבת בכפר חב"ד יחד עם קבוצת משפחות, התארח בביתו של הרה"ח ר' פייטל סודקביץ שי, וסיפר לו על הבעיות שיש עם בנו. ר' פייטל אמר לו שבעיר יש שליח, והציע שיפנה אליו, יבקש לבדוק את המזוזות ולכתוב לרבי.
"הוא אכן התקשר אליי, טיפלנו בכל המזוזות, החלפנו את המזוזות שנדרש בהן תיקון, וקבענו מזוזות במקומות בהם לא הייתה מזווה כלל. לאחר-מכן כתבנו לרבי, וקיבלתי את התשובה המופלאה הבאה: "להכניס מזווה בדוקה, כלי בתוך כלי, בתוך מיטתו. לשנות מקום מיטתו. בטח קנה אות בספר התורה. אזכיר על הציון".

"טלפנתי אליו מיד עם קבלת המענה, אמרתי לו:

הגאון החסיד רבי שמואל דוד רייטשיק

ברכות. אלא מאי? פעם ביקש ממני יהודי שהתעוררו לו בעיות רבות שאבקש מהרבי ברכה עבורו, הוא זקוק ל'מופת'.

"ביקשתי ברכה והרבי אמר: אם הוא זקוק ל'מופת' — שילמד רמב"ם, והרי ראשי התיבות של המלה רמב"ם הם: 'רבות מופתי בארץ מצרים'.

"רבי שמואל דוד שאל האם הדברים אמורים רק באותו מקרה ספציפי והרבי ענה: ביכולתך לומר לכל מי שזקוק ל'מופת' שילמד רמב"ם, 'רבות מופתי בארץ מצרים'.

"הרבה אנשים סיפרו לי שכאשר החלו ללמוד רמב"ם ראו שינוי לטובה במה שנוקקו לו. אני מכיר שליח שבכל פעם בו הוא זקוק להצלחה במשהו, הוא קם מוקדם, הולך למקוה ולומד רמב"ם, ואז — הכל מסתדר באופן מוצלח".

הגאון ר' שמואל ענדע

שזה מפריע לסדר השבת — הם אינם יודעים אימתי יחזור האבא הביתה ומחכים לו שעות ארוכות. הן ביקשו שייקבעו שעות. הרבי אמר: לא הכרחתי אותם להישאר, הם באים לבד. אינני יכול לגרשם.

"טרם נסיעתי ארצה, כתבתי לרבי מכתב בן עשרה סעיפים שעסקו בעניינים שונים. בסעיף האחרון, העשירי, ביקשתי ברכה מהרבי לרפואת בן-דודי, שהיה חולה מאוד. באותם ימים כמעט ולא היה קשר טלפוני בין הארץ לחו"ל, זה היה יקר מאוד, והקשר התקיים בעיקר באמצעות מכתבים. לא ידעתי מה מצבו העדכני של בן דודי וביקשתי ברכה, אך בעוד ועל כל תשעת הסעיפים השיב הרבי בפורטוטו, על הסעיף העשירי במכתבי לא ענה דבר.

"בהגיעי לארץ נודע לי שבן-דודי כבר אינו בחיים... זה 'מופת' ממש. הרבי ענה לי באריכות רבה על כל מה שכתבתי, אך על בקשת הברכה לבן דודי שכבר לא היה בחיים לא ענה דבר..."

"בשנים הבאות רק חייכתי להודמנות נוספת להיות בארה"ב. זה ארך עשרים שנה, אולם אז כבר היה קשה להיכנס אל הרבי..."

"אני אינני חסיד, אך הבנתי שמדובר ביהודי שלאנשים כערכנו אין לנו השגות בחכמתו וגאונותו המבהילה, אבל בעיקר — הוא מסור לכלל ישראל, זה חי אצלו, בלי שום הגבלות, עם כל האמת וכל המסירות. כל חייו נתונים לזה".

טז

רבות מופתי בארץ מצרים

סיפר הגאון החסיד רבי שמואל ענדע שליט"א, ראש ישיבת 'תומכי תמימים' ב'פאולו שבברזיל':

"בעירנו היה בחור בגיל די מבוגר שטרם מצא שידוך. זה היה כבר לאחר הסתלקותו של רבינו ז"ע, בג' תמוז תשנ"ד, ואירע פעם שבעירנו ביקר הגאון החסיד רבי שמואל דוד רייטשיק זצ"ל. הוא קיים התוודעות בישיבה, ובמהלכה הביע בפניו אותו בחור את בעייתו במציאת שידוך ושאל מה עליו לעשות. רבי שמואל דוד רייטשיק שאל אותי באידיש: 'אני יכול לבקש ממנו ללמוד מדי יום רמב"ם?', השבתי: 'אולי פרק אחד' (ולא את המסלול של לימוד שלושה פרקים ליום ברמב"ם).

"רבי שמואל דוד אמר: 'אם אתה רוצה שידוך, עליך ללמוד מדי יום ג' פרקי רמב"ם'.

"אבל אמרתי שהוא שייך ללימוד פרק אחד... תהיתי באוזני רבי שמואל דוד, שהשיב: שלושה פרקים הם שלוש פעמים פרק אחד. אם הוא מסוגל ללמוד אחד, הוא מסוגל ללמוד גם שלושה..."

"כעבור שלושה חודשים הבחור השתדך וכעבור שלושה חודשים נוספים — התחתן.

"שנה חלפה, ושוכ הגיע רבי שמואל דוד לעירנו. ניגשו אליי התלמידים השלוחים בישיבה וסיפרו בהתרגשות על התגשמות הברכה.

"רבי שמואל דוד הגיב: אני לא רבי, אינני נותן

דינאל, השעה עשר בלילה, אבל קיבלת תשובה. אני בא אליך. הגעתי לביתם, הבאתי מזווה אותה הכנסתי בכלי בתוך כלי, הנחתי אותה מתחת למזרון, והזננו את המיטה לצדו השני של החדר.

"למחרת הוא פגש אותי ברחוב ואמר: 'לא תאמין, הילד ישן ברוע ועוב את אמו!'.
 "ואולם, רק יום נוסף חלף, הוא שוב פגש אותי וסיפר שהכל שב לסדרו. אמרתי: 'לא יכול להיות, צריכים לבדוק שוב את כל המזוונות'. התברר שבבית הייתה דלת נוספת שלא השתמשו בה, והוא חשב שהיא לא זקוקה למזווה. התקנו בה מזווה והכל הסתדר שוב..."

"לאחר שהבעיה נפתרה כתבנו לרבי שהכל נפתר והוספנו לשאול על הבעיה באוזניים. הרבי ענה: 'ת"ח ת"ח על הבשו"ט! והוסף על האוזניים: 'כעצת שני רופאים מומחים'."

טז

הגאון ר' מנחם כהן

הרבי לא ענה

כך מספר הגאון רבי מנחם כהן שליט"א, שהיה במשך שנים ארוכות מראשי ארגון 'יד לאחים' ('הפעילים'):

"בשנת תשכ"ד הגעתי לארה"ב לשם ענין ציבורי מסוים שקשור ל'פעילים', שעדיף שלא ארחיב בפרטיו כי מוטב שלא זכורוהו. החלטתי להגיע להיוועץ ברבי מליובאוויטש וזכר צדיק וקדוש לברכה לשם פתורו. ואכן זכיתי להיכנס ל'יחידות', יחד עם רבי שלמה הופמן. הרבי העניק לנו את התחושה שאפשר לדבר בצורה הכי פתוחה. זה יהודי שעל תכפיו היה עולם של כל עם ישראל כמעט, הוא אמר דברי תורה ארוכים מדי שבת, אלפי אנשים נכנסו אליו, אבל היה אכפת לו מאוד, מנחם כהן מאריך ישראל. הרבי דיבר אתנו גם בדברי תורה, ואני זוכר שעמדנו נפעמים מול הגאונות, הרבי 'זרק' לנו גמרות, ראשונים ואחרונים. כשיצאנו מה'יחידות', חברי רבי שלמה הופמן, שהיה 'בעל מחשבה' גדול, היה מהופנט. הוא אמר: 'כזה דבר עוד לא ראיתי'.

"במהלך חודשי שהותי בארה"ב התאכסנתי בקרבת מקום ל-770 זכיתי להשתתף ב'התוועדות' של הרבי בשבתות.

"הייתי סקן, ורציתי לראות האם מה שאומרים על הרבי אינו מוגזם. עקבתי אחר השעות שלו וראיתי שיותר משעתיים לא שייך שישן. הייתי בשעות שהרבי יצא, בשעות בהן הוא הגיע, וראיתי שלא שייך יותר מאשר שעתיים שינה.

"היה שם חסיד אחד עמו התיידדתי ושמו רבי לייבל אַלכסי שליט"א (לימים שלווחו של רבינו לקליבלנד, לאריוש"ט). הוא סידר לי גם מקום ישיבה ב'פארבר-ינגענס' שהתקיימו בשבת. כמעט במשך קיץ שלם זכיתי להיות בהתוועדות.

"סיפרו לי אז שההתוועדות בקיץ, כמעט, מדי שבת בשבת, היו אז חידוש. יום השבת היה ארוך, לעתים ההתוועדות נמשכו שעתיים, ולפעמים גם ארבע שעות. שמעתי אז שפעם הגיעה קבוצת נשים אל הרבי ואמרו